

I. DISPOSICIONS GENERALS

CAP DE L'ESTAT

10565 *Llei 39/2015, d'1 d'octubre, del Procediment Administratiu Comú de les Administracions Públiques.*

FELIPE VI

REI D'ESPANYA

A tots els qui vegem i entenguen aquesta llei.

Sapieu: Que les Corts Generals han aprovat la llei següent i jo la sancione:

I

L'esfera jurídica de drets dels ciutadans enfront de l'actuació de les administracions públiques es troba protegida a través d'una sèrie d'instruments tant de caràcter reactiu, entre els quals destaca el sistema de recursos administratius o el control realitzat per jutges i tribunals, com preventiu, a través del procediment administratiu, que és l'expressió clara que l'Administració pública actua amb sotmetiment ple a la llei i al dret, com diu l'article 103 de la Constitució.

L'informe elaborat per la Comissió per a la Reforma de les Administracions Públiques el juny de 2013 parteix del convenciment que una economia competitiva exigeix unes administracions públiques eficients, transparents i àgils.

En aquesta mateixa línia, el Programa nacional de reformes d'Espanya per a 2014 inclou expressament l'aprovació de noves lleis administratives com una de les mesures a impulsar per a racionalitzar l'actuació de les institucions i entitats del poder executiu, millorar l'eficiència en l'ús dels recursos públics i augmentar la seua productivitat.

Els defectes que tradicionalment s'han atribuït a les administracions espanyoles obeeixen a diverses causes, però l'ordenament vigent no els és alié, ja que el marc normatiu en què s'ha desenvolupat l'actuació pública ha propiciat l'aparició de duplicitats i ineficiències, amb procediments administratius massa complexos que, de vegades, han generat problemes d'inseguretat jurídica. Per a superar aquestes deficiències, és necessària una reforma integral i estructural que permeta ordenar i aclarir com s'organitzen i es relacionen les administracions, tant externament, amb els ciutadans i les empreses, com internament, amb la resta d'administracions i institucions de l'Estat.

En coherència amb aquest context, es proposa una reforma de l'ordenament jurídic públic articulada en dos eixos fonamentals: les relacions «ad extra» i «ad intra» de les administracions públiques. A aquest efecte s'impulsen simultàniament dues noves lleis que constituïran els pilars sobre els quals s'assentarà el dret administratiu espanyol: la Llei del Procediment Administratiu Comú de les Administracions Públiques i la Llei de Règim Jurídic del Sector Públic.

Aquesta llei constitueix el primer d'aquests dos eixos, ja que estableix una regulació completa i sistemàtica de les relacions «ad extra» entre les administracions i els administrats, tant pel que fa a l'exercici de la potestat d'autotutela i en virtut del qual es dicten actes administratius que incideixen directament en l'esfera jurídica dels interessats, com quant a l'exercici de la potestat reglamentària i la iniciativa legislativa. Queda així reunit en un cos legislatiu únic la regulació de les relacions «ad extra» de les administracions amb els ciutadans com a llei administrativa de referència que s'ha de complementar amb tot el que preveu la normativa pressupostària respecte de les actuacions de les administracions públiques, en què destaca especialment el que preveu la Llei Orgànica 2/2012, de 27 d'abril, d'Estabilitat Pressupostària i Sostenibilitat Financera; la Llei 47/2003, de 26 de novembre, General Pressupostària, i la Llei de Pressupostos Generals de l'Estat.

II

La Constitució inclou en el seu títol IV, sota la rúbrica «Del Govern i l'Administració», els trets propis que diferencien el Govern de la nació de l'Administració, i defineix el primer com un òrgan eminentment polític al qual es reserva la funció de governar, l'exercici de la potestat reglamentària i la direcció de l'Administració, i estableix la subordinació d'aquesta a la direcció d'aquell.

En el mencionat títol constitucional, l'article 103 estableix els principis que han de regir l'actuació de les administracions públiques, entre els quals destaquen el d'eficàcia i el de legalitat, atés que s'imposa el sotmetiment ple de l'activitat administrativa a la llei i al dret. La materialització d'aquests principis es produeix en el procediment, constituït per una sèrie de vies formals que han de garantir l'adequat equilibri entre l'eficàcia de l'actuació administrativa i la imprescindible salvaguarda dels drets dels ciutadans i les empreses, que han d'exercir-se en condicions bàsiques d'igualtat en qualsevol part del territori, amb independència de l'administració amb què es relacionen els seus titulars.

Aquestes actuacions «ad extra» de les administracions compten amb una menció expressa en l'article 105 del text constitucional, que estableix que la llei regularà l'audiència dels ciutadans, directament o a través de les organitzacions i associacions reconegudes per la llei, en el procediment d'elaboració de les disposicions administratives que els afecten, així com el procediment a través del qual han de produir-se els actes administratius, de manera que es garantisca, quan corresponga, l'audiència dels interessats.

A això cal afegir que l'article 149.1.18a de la Constitució Espanyola atribueix a l'Estat, entre altres aspectes, la competència per a regular el procediment administratiu comú, sense perjudici de les especialitats derivades de l'organització pròpia de les comunitats autònomes, així com el sistema de responsabilitat de totes les administracions públiques.

D'acord amb el marc constitucional descrit, la present llei regula els drets i les garanties mínimes que corresponen a tots els ciutadans respecte de l'activitat administrativa, tant en el seu vessant de l'exercici de la potestat d'autotutela, com de la potestat reglamentària i la iniciativa legislativa.

Pel que fa al procediment administratiu, entés com el conjunt ordenat de tràmits i actuacions formalment realitzats, segons la via legalment prevista, per a dictar un acte administratiu o expressar la voluntat de l'Administració, amb aquesta nova regulació no s'esgoten les competències estatals i autonòmiques per a establir especialitats «ratione materiae» o per a concretar certes qüestions, com per exemple l'òrgan competent per a resoldre, sinó que el seu caràcter de comú resulta de la seua aplicació a totes les administracions públiques i respecte a totes les seues actuacions. Així ho ha reconegut el Tribunal Constitucional en la seua jurisprudència quan ha considerat que la regulació del procediment administratiu comú per l'Estat no obsta perquè les comunitats autònomes dicten les normes de procediment necessàries per a l'aplicació del seu dret substantiu, sempre que es respecten les regles que, per ser competència exclusiva de l'Estat, integren el concepte de procediment administratiu comú amb caràcter bàsic.

III

Són diversos els antecedents legislatius rellevants en aquesta matèria. El legislador ha fet evolucionar el concepte de procediment administratiu i ha adaptat la forma d'actuació de les administracions al context històric i la realitat social de cada moment. Al marge de la coneguda com a Llei d'Azcarate, de 19 d'octubre de 1889, la primera regulació completa del procediment administratiu en el nostre ordenament jurídic és la continguda en la Llei de Procediment Administratiu de 17 de juliol de 1958.

La Constitució de 1978 il·lumina un nou concepte d'administració, expressament i plenament sotmesa a la llei i al dret, com a expressió democràtica de la voluntat popular, i consagra el seu caràcter instrumental, posant-la al servei objectiu dels interessos generals sota la direcció del Govern, que respon políticament per la seua gestió. En aquest sentit, la Llei 30/1992, de 26 de novembre, de Règim Jurídic de les Administracions Públiques i del Procediment Administratiu Comú, va suposar una fita clau de l'evolució del dret

administratiu en el nou marc constitucional. A aquest efecte, va incorporar avanços significatius en les relacions de les administracions amb els administrats mitjançant la millora del funcionament d'aquelles i, sobretot, a través d'una major garantia dels drets dels ciutadans enfront de la potestat d'autotutela de l'Administració, l'element de tancament de la qual es troba en la revisió judicial de la seua actuació per ministeri de l'article 106 del text fonamental.

La Llei 4/1999, de 13 de gener, de modificació de la Llei 30/1992, de 26 de novembre, de Règim Jurídic de les Administracions Públiques i del Procediment Administratiu Comú, va reformular diversos aspectes substancials del procediment administratiu, com el silenci administratiu, el sistema de revisió d'actes administratius o el règim de responsabilitat patrimonial de les administracions, la qual cosa va permetre incrementar la seguretat jurídica dels interessats.

El desenvolupament de les tecnologies de la informació i la comunicació també ha afectat profundament la forma i el contingut de les relacions de l'Administració amb els ciutadans i les empreses.

Si bé la Llei 30/1992, de 26 de novembre, ja va ser conscient de l'impacte de les noves tecnologies en les relacions administratives, va ser la Llei 11/2007, de 22 de juny, d'Accés Electrònic dels Ciutadans als Serveis Públics, la que els va donar carta de naturalesa legal establint el dret dels ciutadans a relacionar-se electrònicament amb les administracions públiques, així com l'obligació d'aquestes de dotar-se dels mitjans i sistemes necessaris perquè aquest dret poguera exercir-se. No obstant això, en l'entorn actual, la tramitació electrònica no pot ser encara una forma especial de gestió dels procediments, sinó que ha de constituir l'actuació habitual de les administracions. Perquè una administració sense paper basada en un funcionament íntegrament electrònic no sols serveix millor als principis d'eficàcia i eficiència, pel fet d'estalviar costos a ciutadans i empreses, sinó que també reforça les garanties dels interessats. En efecte, la constància de documents i actuacions en un arxiu electrònic facilita el compliment de les obligacions de transparència, perquè permet oferir informació puntual, àgil i actualitzada als interessats.

D'altra banda, la regulació d'aquesta matèria presentava un problema de dispersió normativa i superposició de distints règims jurídics no sempre coherents entre si, de la qual cosa és mostra la successiva aprovació de normes amb incidència en la matèria, entre les quals cal esmentar: la Llei 17/2009, de 23 de novembre, sobre lliure accés a les activitats de serveis i el seu exercici; la Llei 2/2011, de 4 de març, d'Economia Sostenible; la Llei 19/2013, de 9 de desembre, de Transparència, Accés a la Informació Pública i Bon Govern, o la Llei 20/2013, de 9 de desembre, de garantia de la unitat de mercat.

Davant d'aquest escenari legislatiu, és clau comptar amb una nova llei que sistematitze tota la regulació relativa al procediment administratiu, que aclarisca i integre el contingut de les esmentades Llei 30/1992, de 26 de novembre, i Llei 11/2007, de 22 de juny, i aprofundisca en l'agilització dels procediments amb un ple funcionament electrònic. Tot això revertirà en un millor compliment dels principis constitucionals d'eficàcia i seguretat jurídica que han de regir l'actuació de les administracions públiques.

IV

Durant els més de vint anys de vigència de la Llei 30/1992, de 26 de novembre, en el si de la Comissió Europea i de l'Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic s'ha avançat en la millora de la producció normativa («Better regulation» i «Smart regulation»). Els diversos informes internacionals sobre la matèria defineixen la regulació intel·ligent com un marc jurídic de qualitat, que permet el compliment d'un objectiu regulador al mateix temps que ofereix els incentius adequats per a dinamitzar l'activitat econòmica, permet simplificar processos i reduir càrregues administratives. A aquest efecte, és essencial una adequada anàlisi d'impacte de les normes de manera contínua, tant «ex ante» com «ex post», així com la participació dels ciutadans i empreses en els processos d'elaboració normativa, perquè sobre ells recau el compliment de les lleis.

En l'última dècada, la Llei 17/2009, de 23 de novembre, i la Llei 2/2011, de 4 de març, van suposar un avanç en la implantació dels principis de bona regulació, especialment pel que fa a l'exercici de les activitats econòmiques. Ja en aquesta legislatura, la Llei 20/2013, de 9 de desembre, ha fet importants passos addicionals posant a disposició dels ciutadans la informació amb rellevància jurídica pròpia del procediment d'elaboració de normes.

No obstant això, és necessari disposar d'una nova regulació que, posant fi a la dispersió normativa existent, reforce la participació ciutadana, la seguretat jurídica i la revisió de l'ordenament. Amb aquests objectius, s'estableixen per primera vegada en una llei les bases d'acord amb les quals s'ha de desenvolupar la iniciativa legislativa i la potestat reglamentària de les administracions públiques amb l'objecte d'assegurar-ne l'exercici d'acord amb els principis de bona regulació, garantir adequadament l'audiència i la participació dels ciutadans en l'elaboració de les normes i aconseguir la predictibilitat i l'avaluació pública de l'ordenament, com a corol·lari imprescindible del dret constitucional a la seguretat jurídica. Aquesta novetat esdevé crucial especialment en un estat territorialment descentralitzat en què coexisteixen tres nivells d'administració territorial que projecten la seua activitat normativa sobre espais subjectius i geogràfics moltes vegades coincidents. Amb aquesta regulació, se segueixen les recomanacions que en aquesta matèria ha formulat l'Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic (OCDE) en el seu informe emés en 2014 «Spain: From Administrative Reform to Continuous Improvement».

V

La Llei s'estructura en 133 articles, distribuïts en set títols, cinc disposicions addicionals, cinc disposicions transitòries, una disposició derogatòria i set disposicions finals.

El títol preliminar, de disposicions generals, aborda l'àmbit objectiu i subjectiu de la llei. Entre les seues principals novetats, cal assenyalar la inclusió en l'objecte de la llei, amb caràcter bàsic, dels principis que informen l'exercici de la iniciativa legislativa i la potestat reglamentària de les administracions. Es preveu l'aplicació del que preveu aquesta llei a tots els subjectes compresos en el concepte de sector públic, si bé les corporacions de dret públic es regiran per la seua normativa específica en l'exercici de les funcions públiques que els hagen sigut atribuïdes i supletòriament per la present llei.

Així mateix, hi destaca la previsió que només mitjançant una llei puguen establir-se tràmits addicionals o diferents dels previstos en aquesta norma, de manera que es podran concretar reglamentàriament certes especialitats del procediment referides a la identificació dels òrgans competents, terminis, formes d'iniciació i terminació, publicació i informes a demanar. Aquesta previsió no afecta els tràmits addicionals o distints ja inclosos en les lleis especials vigents, ni la concreció que, en normes reglamentàries, s'haja produït dels òrgans competents, els terminis propis del concret procediment per raó de la matèria, les formes d'iniciació i terminació, la publicació dels actes o els informes a demanar, que mantindran els seus efectes. Així, entre altres casos, cal assenyalar la vigència de l'annex 2 a què es refereix la disposició addicional vint-i-nou de la Llei 14/2000, de 29 de desembre, de mesures fiscals, administratives i de l'ordre social, que estableix una sèrie de procediments que queden exceptuats de la regla general del silenci administratiu positiu.

El títol I, dels interessats en el procediment, regula, entre altres qüestions, les especialitats de la capacitat d'obrar en l'àmbit del dret administratiu, que fa extensiva per primera vegada als grups d'afectats, les unions i les entitats sense personalitat jurídica i els patrimonis independents o autònoms quan la llei així ho declare expressament. En matèria de representació, s'hi inclouen nous mitjans per a acreditar-la en l'àmbit exclusiu de les administracions públiques, com són l'apoderament «apud acta», presencial o electrònic, o l'acreditació de la seua inscripció en el registre electrònic d'apoderaments de l'Administració pública o l'organisme competent. Igualment, es disposa l'obligació de cada administració pública de tindre un registre electrònic d'apoderaments. Les administracions territorials podran adherir-se al de l'Estat, en aplicació del principi d'eficiència, reconegut en l'article 7 de la Llei Orgànica 2/2012, de 27 d'abril, d'Estabilitat Pressupostària i Sostenibilitat Financera.

D'altra banda, aquest títol dedica part del seu articulat a una de les novetats més importants de la llei: la separació entre identificació i firma electrònica i la simplificació dels mitjans per a acreditar la identificació i la firma electrònica, de manera que, amb caràcter general, només serà necessària la primera, i s'exigirà la segona quan haja d'acreditar-se la voluntat i el consentiment de l'interessat. S'hi estableix, amb caràcter bàsic, un conjunt mínim de categories de mitjans d'identificació i firma a utilitzar per totes les administracions. En particular, s'admetran com a sistemes de firma: els sistemes de firma electrònica reconeguda o qualificada i avançada basats en certificats electrònics qualificats de firma electrònica, que comprenen tant els certificats electrònics de persona jurídica com els d'entitat sense personalitat jurídica; els sistemes de segell electrònic reconegut o qualificat i de segell electrònic avançat basats en certificats qualificats de segell electrònic, així com qualsevol altre sistema que les administracions públiques consideren vàlid, en els termes i les condicions que s'establisquen. S'admetran com a sistemes d'identificació qualsevol dels sistemes de firma admesos, així com sistemes de clau concertada i qualsevol altre que establisquen les administracions públiques.

Tant els sistemes d'identificació com els de firma que preveu aquesta llei són plenament coherents amb el que disposa el Reglament (UE) núm. 910/2014, del Parlament Europeu i del Consell, de 23 de juliol de 2014, relatiu a la identificació electrònica i els serveis de confiança per a les transaccions electròniques en el mercat interior, i pel qual es deroga la Directiva 1999/93/CE. Ha de recordar-se l'obligació dels estats membres d'admetre els sistemes d'identificació electrònica notificats a la Comissió Europea per la resta d'estats membres, així com els sistemes de firma i segell electrònics basats en certificats electrònics qualificats emesos per prestadors de serveis que figuren en les llistes de confiança d'altres estats membres de la Unió Europea, en els termes que preveja la dita norma comunitària.

El títol II, de l'activitat de les administracions públiques, s'estructura en dos capítols. El capítol I, sobre normes generals d'actuació, identifica com a novetat els subjectes obligats a relacionar-se electrònicament amb les administracions públiques.

Així mateix, en l'esmentat capítol es disposa l'obligació de totes les administracions públiques de tindre un registre electrònic general, o, si és el cas, d'adherir-se al de l'Administració general de l'Estat. Aquests registres estaran assistits al seu torn per l'actual xarxa d'oficines en matèria de registres, que passaran a denominar-se oficines d'assistència en matèria de registres, i que permetran als interessats, en cas que així ho vulguen, presentar les seues sol·licituds en paper, les quals es convertiran a format electrònic.

En matèria d'arxius, s'hi introdueix com a novetat l'obligació de cada administració pública de mantindre un arxiu electrònic únic dels documents que corresponguen a procediments finalitzats, així com l'obligació que aquests expedients siguen conservats en un format que permetga garantir l'autenticitat, la integritat i la conservació del document.

Respecte d'això, cal assenyalar que la creació d'aquest arxiu electrònic únic serà compatible amb els diversos sistemes i xarxes d'arxius en els termes que preveu la legislació vigent, i respectarà el repartiment de responsabilitats sobre la custòdia o el traspàs corresponent. Així mateix, l'arxiu electrònic únic serà compatible amb la continuïtat de l'Arxiu Històric Nacional, d'acord amb el que es preveu en la Llei 16/1985, de 25 de juny, del Patrimoni Històric Espanyol, i la normativa que la desplega.

Igualment, en el capítol I es regula el règim de validesa i eficàcia de les còpies, on s'aclareix i se simplifica el règim actual i es defineixen els requisits necessaris perquè una còpia siga autèntica, les característiques que han de reunir els documents emesos per les administracions públiques per a ser considerats vàlids, així com els que han d'aportar els interessats al procediment, i s'estableix amb caràcter general l'obligació de les administracions públiques de no requerir documents ja aportats pels interessats, elaborats per les administracions públiques o documents originals, llevat de les excepcions previstes en la llei. Per tant, l'interessat podrà presentar amb caràcter general còpies de documents, siga digitalitzades pel mateix interessat o presentades en suport paper.

Hi destaca així mateix l'obligació de les administracions públiques de tindre un registre o un altre sistema equivalent que permetga deixar constància dels funcionaris habilitats per

a la realització de còpies autèntiques, de manera que es garantisca que han sigut expedides adequadament, i en el qual, si així decideix organitzar-lo cada administració, podran constar també conjuntament els funcionaris dedicats a assistir als interessats en l'ús de mitjans electrònics, sense que hi haja cap impediment perquè un mateix funcionari tinga reconegudes ambdós funcions o només una.

El capítol II, de termes i terminis, estableix les regles per al seu còmput i ampliació o per a la tramitació d'urgència. Com a principal novetat, hi destaca la introducció del còmput de terminis per hores i la declaració dels dissabtes com a dies inhàbils, de manera que s'unifica el còmput de terminis en l'àmbit judicial i l'administratiu.

El títol III, dels actes administratius, s'estructura en tres capítols i se centra en la regulació dels requisits dels actes administratius, la seua eficàcia i les regles sobre nul·litat i anul·labilitat. Manté en la seua gran majoria les regles generals ja establides per la Llei 30/1992, de 26 de novembre.

Mereixen una menció especial les novetats introduïdes en matèria de notificacions electròniques, que seran preferents i es realitzaran en la seua electrònica o en l'adreça electrònica habilitada única, segons corresponga. Així mateix, s'hi incrementa la seguretat jurídica dels interessats establint noves mesures que garantisquen el coneixement de la posada a disposició de les notificacions, com l'enviament d'avís de notificació, sempre que això siga possible, als dispositius electrònics i/o a l'adreça de correu electrònic que l'interessat haja comunicat, així com l'accés a les seues notificacions a través del punt d'accés general electrònic de l'Administració, que funcionarà com un portal d'entrada.

El títol IV, de disposicions sobre el procediment administratiu comú, s'estructura en set capítols i entre les seues principals novetats destaca que els anteriors procediments especials sobre potestat sancionadora i responsabilitat patrimonial que la Llei 30/1992, de 26 de novembre, regulava en títols separats s'han integrat ara com a especialitats del procediment administratiu comú. Aquest plantejament respon a un dels objectius que persegueix aquesta llei, la simplificació dels procediments administratius i la seua integració com a especialitats en el procediment administratiu comú per a contribuir a augmentar la seguretat jurídica. D'acord amb la sistemàtica seguida, els principis generals de la potestat sancionadora i de la responsabilitat patrimonial de les administracions públiques, en la mesura que afecten aspectes més orgànics que procedimentals, es regulen en la Llei de Règim Jurídic del Sector Públic.

Així mateix, aquest títol incorpora a les fases d'iniciació, ordenació, instrucció i finalització del procediment l'ús generalitzat i obligatori de mitjans electrònics. Igualment, s'hi incorpora la regulació de l'expedient administratiu i s'hi estableixen el seu format electrònic i els documents que han d'integrar-lo.

Com a novetat dins d'aquest títol, s'hi incorpora un nou capítol relatiu a la tramitació simplificada del procediment administratiu comú, on s'estableix el seu àmbit objectiu d'aplicació, el termini màxim de resolució, que serà de trenta dies, i els tràmits de què constarà. Si en un procediment és necessari realitzar qualsevol altre tràmit addicional, haurà de seguir-se llavors la tramitació ordinària. Així mateix, quan en un procediment tramitat de manera simplificada siga preceptiva l'emissió del dictamen del Consell d'Estat, o de l'òrgan consultiu equivalent, i aquest manifesta un criteri contrari al fons de la proposta de resolució, per a major garantia dels interessats s'haurà de continuar el procediment però seguint la tramitació ordinària, no ja l'abreviada. I en aquest cas es podran realitzar altres tràmits no previstos en el cas de la tramitació simplificada, com la realització de proves a sol·licitud dels interessats. Tot això, sense perjudici de la possibilitat d'acordar la tramitació d'urgència del procediment en els mateixos termes que ja contemplava la Llei 30/1992, de 26 de novembre.

El títol V, de la revisió dels actes en via administrativa, manté les mateixes vies previstes en la Llei 30/1992, de 26 de novembre. Per tant, roman la revisió d'ofici i la tipologia de recursos administratius existents fins ara (alçada, potestatiu de reposició i extraordinari de revisió). No obstant això, cal destacar com a novetat la possibilitat que quan una administració haja de resoldre una pluralitat de recursos administratius que deriven d'un mateix acte administratiu i s'haja interposat un recurs judicial contra una

resolució administrativa o contra el corresponent acte presumpte desestimatori, l'òrgan administratiu podrà acordar la suspensió del termini per a resoldre fins que hi haja un pronunciament judicial.

D'acord amb la voluntat de suprimir tràmits que, lluny de constituir un avantatge per als administrats, suposaven una càrrega que dificultava l'exercici dels seus drets, la llei no contempla ja les reclamacions prèvies en la via civil i laboral, a causa de l'escassa utilitat pràctica que han demostrat fins ara, les quals, d'aquesta manera, queden suprimides.

El títol VI, sobre la iniciativa legislativa i la potestat normativa de les administracions públiques, inclou els principis a què ha d'ajustar el seu exercici l'administració titular, i fa efectius els drets constitucionals en aquest àmbit.

Juntament amb algunes millores en la regulació vigent sobre jerarquia, publicitat de les normes i principis de bona regulació, s'hi inclouen diverses novetats per a incrementar la participació dels ciutadans en el procediment d'elaboració de normes, entre les quals destaca la necessitat de demanar, amb caràcter previ a l'elaboració de la norma, l'opinió de ciutadans i empreses sobre els problemes que es pretenen solucionar amb la iniciativa, la necessitat i l'oportunitat de la seua aprovació, els objectius de la norma i les possibles solucions alternatives reguladores i no reguladores.

D'altra banda, per a aconseguir més seguretat jurídica, i la predicibilitat de l'ordenament, s'hi aposta per millorar la planificació normativa «ex ante». A aquest efecte, totes les administracions divulgaran un pla anual normatiu en què s'inclouran totes les propostes amb rang de llei o de reglament que hagen de ser elevades per a ser aprovades l'any següent. Al mateix temps, s'hi enforteix l'avaluació «ex post», ja que juntament amb el deure de revisar de manera contínua l'adaptació de la normativa als principis de bona regulació, s'hi imposa l'obligació d'avaluar periòdicament l'aplicació de les normes en vigor, amb l'objecte de comprovar si han complit els objectius perseguits i si el cost i les càrregues que se'n deriven estava justificat i adequadament valorat.

Pel que fa a les disposicions addicionals, transitòries, derogatòries i finals, cal al·ludir a la relativa a l'adhesió per part de les comunitats autònomes i les entitats locals als registres i sistemes establits per l'Administració general de l'Estat en aplicació del principi d'eficiència reconegut en la Llei Orgànica 2/2012, de 27 d'abril.

Hi destaca, igualment, la disposició sobre les especialitats per raó de la matèria, on s'estableixen una sèrie d'actuacions i procediments que es regiran per la seua normativa específica i supletòriament pel que preveu aquesta llei, entre les quals cal destacar les d'aplicació dels tributs i revisió en matèria tributària i duanera, les de gestió, inspecció, liquidació, recaptació, impugnació i revisió en matèria de Seguretat Social i desocupació, en què es consideren compresos, entre altres, els actes d'enquadrament i afiliació de la Seguretat Social i les aportacions econòmiques per acomiadaments que afecten treballadors de 50 anys o més en empreses amb beneficis, així com les actuacions i els procediments sancionadors en matèria tributària i duanera, en l'ordre social, en matèria de trànsit i seguretat vial i en matèria d'estrangeria.

Finalment, la llei conté les disposicions de dret transitori aplicables als procediments en curs, a la seua entrada en vigor, a arxius i registres i al punt d'accés general electrònic, així com les que habiliten per al desplegament del que preveu la llei.

TÍTOL PRELIMINAR

Disposicions generals

Article 1. *Objecte de la llei.*

1. La present llei té per objecte regular els requisits de validesa i eficàcia dels actes administratius, el procediment administratiu comú a totes les administracions públiques, incloent-hi el sancionador i el de reclamació de responsabilitat de les administracions públiques, així com els principis a què s'ha d'ajustar l'exercici de la iniciativa legislativa i la potestat reglamentària.

2. Només mitjançant una llei, quan siga eficaç, proporcionat i necessari per a la consecució dels fins propis del procediment, i de manera motivada, podran incloure's tràmits addicionals o diferents dels previstos en aquesta llei. Reglamentàriament, podran establir-se especialitats del procediment referides als òrgans competents, terminis propis del concret procediment per raó de la matèria, formes d'iniciació i terminació, publicació i informes a demanar.

Article 2. *Àmbit subjectiu d'aplicació.*

1. La present llei s'aplica al sector públic, que comprén:

- a) L'Administració general de l'Estat.
- b) Les administracions de les comunitats autònomes.
- c) Les entitats que integren l'Administració local.
- d) El sector públic institucional.

2. El sector públic institucional s'integra per:

- a) Qualsevol organismes públics i entitats de dret públic vinculats o dependents de les administracions públiques.
- b) Les entitats de dret privat vinculades o dependents de les administracions públiques, que quedaran subjectes al que disposen les normes d'aquesta llei que específicament s'hi referisquen, i, en tot cas, quan exercisquen potestats administratives.
- c) Les universitats públiques, que es regiran per la seua normativa específica, i supletòriament per les previsions d'aquesta llei.

3. Tenen la consideració d'administracions públiques l'Administració general de l'Estat, les administracions de les comunitats autònomes, les entitats que integren l'Administració local, així com els organismes públics i les entitats de dret públic previstos en la lletra a) de l'apartat 2 anterior.

4. Les corporacions de dret públic es regiran per la seua normativa específica en l'exercici de les funcions públiques que els hagen sigut atribuïdes per llei o delegades per una administració pública, i supletòriament per la present llei.

TÍTOL I

Dels interessats en el procediment

CAPÍTOL I

La capacitat d'obrar i el concepte d'interessat

Article 3. *Capacitat d'obrar.*

Als efectes del que preveu aquesta llei, tindran capacitat d'obrar davant de les administracions públiques:

- a) Les persones físiques o jurídiques que tinguen capacitat d'obrar d'acord amb les normes civils.
- b) Els menors d'edat per a l'exercici i la defensa d'aquells dels seus drets i interessos l'actuació dels quals estiga permesa per l'ordenament jurídic sense l'assistència de la persona que exercisca la pàtria potestat, tutela o curatela. Se n'exceptua el supòsit dels menors incapacitats quan l'extensió de la incapacitació afecte l'exercici i la defensa dels drets o interessos de què es tracte.
- c) Quan la llei així ho declare expressament, els grups d'afectats, les unions i les entitats sense personalitat jurídica i els patrimonis independents o autònoms.

Article 4. *Concepte d'interessat.*

1. Es consideren interessats en el procediment administratiu:
  - a) Els qui el promoguen com a titulars de drets o interessos legítims individuals o col·lectius.
  - b) Els qui, sense haver iniciat el procediment, tinguen drets que puguen resultar afectats per la decisió que s'hi adopte.
  - c) Aquells els interessos legítims dels quals, individuals o col·lectius, puguen resultar afectats per la resolució i es personen en el procediment fins que no s'haja dictat una resolució definitiva.
2. Les associacions i les organitzacions representatives d'interessos econòmics i socials seran titulars d'interessos legítims col·lectius en els termes que la llei reconega.
3. Quan la condició d'interessat derive d'alguna relació jurídica transmissible, el dret havent en serà el successor en aquesta condició siga quin siga l'estat del procediment.

Article 5. *Representació.*

1. Els interessats amb capacitat d'obrar podran actuar per mitjà d'un representant, que podrà intervindre en les actuacions administratives, excepte que expressament s'hi manifeste en contra l'interessat.
2. Les persones físiques amb capacitat d'obrar i les persones jurídiques, sempre que això estiga previst en els seus estatuts, podran actuar en representació d'unes altres davant de les administracions públiques.
3. Per a formular sol·licituds, presentar declaracions responsables o comunicacions, interposar recursos, desistir d'accions i renunciar a drets en nom d'una altra persona, haurà d'acreditar-se la representació. Per als actes i gestions de mer tràmit, es presumirà aquella representació.
4. La representació podrà acreditar-se mitjançant qualsevol mitjà vàlid en dret que deixe constància fidedigna de la seua existència.

A aquests efectes, es considerarà acreditada la representació realitzada mitjançant un apoderament «apud acta» efectuat per compareixença personal o compareixença electrònica en la corresponent seu electrònica, o a través de l'acreditació de la seua inscripció en el registre electrònic d'apoderaments de l'administració pública competent.
5. L'òrgan competent per a la tramitació del procediment haurà d'incorporar a l'expedient administratiu l'acreditació de la condició de representant i dels poders que té reconeguts en el moment. El document electrònic que acredite el resultat de la consulta al registre electrònic d'apoderaments corresponent tindrà la condició d'acreditació a aquests efectes.
6. La falta o l'acreditació insuficient de la representació no impedirà que es done per realitzat l'acte de què es tracte, sempre que s'aporte aquella o s'esmene el defecte dins del termini de deu dies que haurà de concedir a aquest efecte l'òrgan administratiu, o d'un termini superior quan les circumstàncies del cas així ho requerisquen.
7. Les administracions públiques podran habilitar amb caràcter general o específic persones físiques o jurídiques autoritzades per a la realització de determinades transaccions electròniques en representació dels interessats. La dita habilitació haurà d'especificar les condicions i les obligacions a què es comprometen els qui així adquirisquen la condició de representants, i determinarà la presumpció de validesa de la representació, llevat que la normativa d'aplicació preveja una altra cosa. Les administracions públiques podran requerir, en qualsevol moment, l'acreditació de la dita representació. No obstant això, sempre podrà comparéixer l'interessat per si mateix en el procediment.

Article 6. *Registres electrònics d'apoderaments.*

1. L'Administració general de l'Estat, les comunitats autònomes i les entitats locals disposaran d'un registre electrònic general d'apoderaments, en el qual hauran d'inscriure's, almenys, els de caràcter general atorgats «apud acta», presencialment o electrònicament, per qui tinga la condició d'interessat en un procediment administratiu a favor de representant, per a actuar en nom seu davant de les administracions públiques. També hi haurà de constar la validació realitzada del poder.

En l'àmbit estatal, aquest registre serà el Registre Electrònic d'Apoderaments de l'Administració general de l'Estat.

Els registres generals d'apoderaments no impediran l'existència de registres particulars en cada organisme on s'inscriguen els poders atorgats per a la realització de tràmits específics en aquest. Cada organisme podrà disposar del seu propi registre electrònic d'apoderaments.

2. Els registres electrònics generals i particulars d'apoderaments pertanyents a totes i cada una de les administracions hauran de ser plenament interoperables entre si, de manera que se'n garantisca la interconnexió i la compatibilitat informàtica i la transmissió telemàtica de les sol·licituds, escrits i comunicacions que s'incorporen a aquests.

Els registres electrònics generals i particulars d'apoderaments permetran comprovar vàlidament la representació dels qui actuen davant de les administracions públiques en nom d'un tercer, mitjançant la consulta d'altres registres administratius semblants, del registre mercantil, del de la propietat i dels protocols notarials.

Els registres mercantils, els de la propietat i els dels protocols notarials seran interoperables amb els registres electrònics generals i particulars d'apoderaments.

3. Els assentaments que es realitzen en els registres electrònics generals i particulars d'apoderaments hauran de contindre, almenys, la informació següent:

- a) Nom i cognoms o la denominació o raó social, document nacional d'identitat, número d'identificació fiscal o document equivalent del poderdant.
- b) Nom i cognoms o la denominació o raó social, document nacional d'identitat, número d'identificació fiscal o document equivalent de l'apoderat.
- c) Data d'inscripció.
- d) Període de temps pel qual s'atorga el poder.
- e) Tipus de poder segons les facultats que atorgue.

4. Els poders que s'inscriguen en els registres electrònics generals i particulars d'apoderaments hauran de correspondre a alguna de les tipologies següents:

- a) Un poder general perquè l'apoderat pugua actuar en nom del poderdant en qualsevol actuació administrativa i davant de qualsevol administració.
- b) Un poder perquè l'apoderat pugua actuar en nom del poderdant en qualsevol actuació administrativa davant d'una administració o organisme concret.
- c) Un poder perquè l'apoderat pugua actuar en nom del poderdant únicament per a la realització de determinats tràmits especificats en el poder.

A aquests efectes, per una ordre del ministre d'Hisenda i Administracions Públiques s'aprovaran, amb caràcter bàsic, els models de poders inscriptibles en el registre. L'ordre distingirà si els models permeten l'actuació davant de totes les administracions, d'acord amb el que preveu la lletra a) anterior; davant de l'Administració general de l'Estat, o davant de les entitats locals.

Cada comunitat autònoma aprovarà els models de poders inscriptibles en el registre quan se circumscriba a actuacions davant de la seua respectiva administració.

5. L'apoderament «apud acta» s'atorgarà mitjançant compareixença electrònica en la corresponent seu electrònica fent ús dels sistemes de firma electrònica que preveu aquesta llei, o mitjançant una compareixença personal en les oficines d'assistència en matèria de registres.

6. Els poders inscrits en el registre tindran una validesa determinada màxima de cinc anys a comptar de la data d'inscripció. En tot cas, en qualsevol moment abans de la finalització del dit termini el poderdant podrà revocar o prorrogar el poder. Les pròrrogues atorgades pel poderdant al registre tindran una validesa determinada màxima de cinc anys a comptar de la data d'inscripció.

7. Les sol·licituds d'inscripció del poder, de revocació, de pròrroga o de denúncia d'aquest podran dirigir-se a qualsevol registre, i aquesta circumstància haurà de quedar inscrita en el registre de l'administració o de l'organisme davant del qual tinga efectes el poder, i produirà efectes des de la data en què es produïska la dita inscripció.

Article 7. *Pluralitat d'interessats.*

Quan en una sol·licitud, escrit o comunicació figuren diversos interessats, les actuacions a què donen lloc s'efectuaran amb el representant o l'interessat que expressament hagen assenyalat, i, a falta d'això, amb el que figure en primer terme.

Article 8. *Nous interessats en el procediment.*

Si, durant la instrucció d'un procediment que no haja tingut publicitat, s'adverteix l'existència de persones que siguen titulars de drets o interessos legítims i directes la identificació de les quals resulte de l'expedient i que puguen resultar afectades per la resolució que es dicte, es comunicarà a les dites persones la tramitació del procediment.

CAPÍTOL II

Identificació i firma dels interessats en el procediment administratiu

Article 9. *Sistemes d'identificació dels interessats en el procediment.*

1. Les administracions públiques estan obligades a verificar la identitat dels interessats en el procediment administratiu mitjançant la comprovació del seu nom i cognoms o de la denominació o raó social, segons corresponga, que consten en el document nacional d'identitat o en el document identificatiu equivalent.

2. Els interessats podran identificar-se electrònicament davant de les administracions públiques a través de qualsevol sistema que dispose d'un registre previ com a usuari que permetga garantir la seua identitat. En particular, seran admesos, els sistemes següents:

a) Sistemes basats en certificats electrònics reconeguts o qualificats de firma electrònica expedits per prestadors inclosos en la «Llista de confiança de prestadors de serveis de certificació». A aquests efectes, es consideren compresos entre els mencionats certificats electrònics reconeguts o qualificats els de persona jurídica i d'entitat sense personalitat jurídica.

b) Sistemes basats en certificats electrònics reconeguts o qualificats de segell electrònic expedits per prestadors inclosos en la «Llista de confiança de prestadors de serveis de certificació».

c) Sistemes de clau concertada i qualsevol altre sistema que les administracions públiques consideren vàlid, en els termes i les condicions que s'establisquen.

Cada administració pública podrà determinar si només admet algun d'aquests sistemes per a realitzar determinats tràmits o procediments, si bé l'admissió d'algun dels sistemes d'identificació previstos en la lletra c) comportarà l'admissió de tots els previstos en les lletres a) i b) anteriors per a aquell tràmit o procediment.

3. En tot cas, l'acceptació d'algun d'aquests sistemes per l'Administració general de l'Estat servirà per a acreditar davant de totes les administracions públiques, excepte prova en contra, la identificació electrònica dels interessats en el procediment administratiu.

Article 10. *Sistemes de firma admesos per les administracions públiques.*

1. Els interessats podran firmar a través de qualsevol mitjà que permeta acreditar l'autenticitat de l'expressió de la seua voluntat i consentiment, així com la integritat i inalterabilitat del document.

2. En cas que els interessats opten per relacionar-se amb les administracions públiques a través de mitjans electrònics, es consideraran vàlids a l'efecte de firma:

a) Sistemes de firma electrònica reconeguda o qualificada i avançada basats en certificats electrònics reconeguts o qualificats de firma electrònica expedits per prestadors inclosos en la «Llista de confiança de prestadors de serveis de certificació». A aquests efectes, es consideren compresos entre els dits certificats electrònics reconeguts o qualificats els de persona jurídica i d'entitat sense personalitat jurídica.

b) Sistemes de segell electrònic reconegut o qualificat i de segell electrònic avançat basats en certificats electrònics reconeguts o qualificats de segell electrònic inclosos en la «Llista de confiança de prestadors de serveis de certificació».

c) Qualsevol altre sistema que les administracions públiques consideren vàlid, en els termes i les condicions que s'establisquen.

Cada administració pública, organisme o entitat podrà determinar si només admet alguns d'aquests sistemes per a realitzar determinats tràmits o procediments del seu àmbit de competència.

3. Quan així ho dispose expressament la normativa reguladora aplicable, les administracions públiques podran admetre els sistemes d'identificació previstos en aquesta llei com a sistema de firma quan permeten acreditar l'autenticitat de l'expressió de la voluntat i consentiment dels interessats.

4. Quan els interessats utilitzen un sistema de firma dels previstos en aquest article, la seua identitat es considerarà ja acreditada mitjançant el mateix acte de la firma.

Article 11. *Ús de mitjans d'identificació i firma en el procediment administratiu.*

1. Amb caràcter general, per a realitzar qualsevol actuació prevista en el procediment administratiu, serà suficient que els interessats acreditin prèviament la seua identitat a través de qualsevol dels mitjans d'identificació que preveu aquesta llei.

2. Les administracions públiques només sol·licitaran als interessats l'ús obligatori de firma per a:

- a) Formular sol·licituds.
- b) Presentar declaracions responsables o comunicacions.
- c) Interposar recursos.
- d) Desistir d'accions.
- e) Renunciar a drets.

Article 12. *Assistència en l'ús de mitjans electrònics als interessats.*

1. Les administracions públiques hauran de garantir que els interessats poden relacionar-se amb l'Administració a través de mitjans electrònics, i a aquest efecte posaran a la seua disposició els canals d'accés que siguem necessaris, així com els sistemes i les aplicacions que en cada cas es determinen.

2. Les administracions públiques assistiran en l'ús de mitjans electrònics als interessats no inclosos en els apartats 2 i 3 de l'article 14 que així ho sol·liciten, especialment pel que fa a la identificació i la firma electrònica, la presentació de sol·licituds a través del registre electrònic general i l'obtenció de còpies autèntiques.

Així mateix, si algun d'aquests interessats no disposa dels mitjans electrònics necessaris, la seua identificació o firma electrònica en el procediment administratiu podrà ser vàlidament realitzada per un funcionari públic mitjançant l'ús del sistema de firma electrònica de què estiga dotat a l'efecte. En aquest cas, serà necessari que l'interessat

que no tinga els mitjans electrònics necessaris s'identifique davant del funcionari i preste el seu consentiment exprés per a aquesta actuació, de la qual cosa haurà de quedar constància per als casos de discrepància o litigi.

3. L'Administració general de l'Estat, les comunitats autònomes i les entitats locals mantindran actualitzat un registre, o un altre sistema equivalent, on constaran els funcionaris habilitats per a la identificació o la firma regulada en aquest article. Aquests registres o sistemes hauran de ser plenament interoperables i estar interconnectats amb els de les restants administracions públiques, a l'efecte de comprovar la validesa de les esmentades habilitacions.

En aquest registre o sistema equivalent constaran, almenys, els funcionaris que presten serveis en les oficines d'assistència en matèria de registres.

TÍTOL II

De l'activitat de les administracions públiques

CAPÍTOL I

Normes generals d'actuació

Article 13. Drets de les persones en les seues relacions amb les administracions públiques.

Els qui, de conformitat amb l'article 3, tenen capacitat d'obrar davant de les administracions públiques, són titulars, en les seues relacions amb aquestes, dels següents drets:

- a) A comunicar-se amb les administracions públiques a través d'un punt d'accés general electrònic de l'Administració.
- b) A ser assistits en l'ús de mitjans electrònics en les seues relacions amb les administracions públiques.
- c) A utilitzar les llengües oficials en el territori de la seua comunitat autònoma, d'acord amb el que es preveu en aquesta llei i en la resta de l'ordenament jurídic.
- d) A accedir a la informació pública, als arxius i als registres d'acord amb el que es preveu en la Llei 19/2013, de 9 de desembre, de Transparència, Accés a la Informació Pública i Bon govern, i la resta de l'ordenament jurídic.
- e) A ser tractats amb respecte i deferència per les autoritats i empleats públics, que hauran de facilitar-los l'exercici dels seus drets i el compliment de les seues obligacions.
- f) A exigir les responsabilitats de les administracions públiques i autoritats, quan així corresponga legalment.
- g) A obtindre i utilitzar els mitjans d'identificació i firma electrònica previstos en aquesta llei.
- h) A obtindre la protecció de dades de caràcter personal, i en particular a la seguretat i la confidencialitat de les dades que figuren en els fitxers, els sistemes i les aplicacions de les administracions públiques.
- i) Qualsevol altres que els reconeguen la Constitució i les lleis.

Aquests drets s'entenen sense perjudici dels reconeguts en l'article 53 referits als interessats en el procediment administratiu.

Article 14. Dret i obligació de relacionar-se electrònicament amb les administracions públiques.

1. Les persones físiques podran triar en tot moment si es comuniquen amb les administracions públiques per a l'exercici dels seus drets i obligacions a través de mitjans electrònics o no, llevat que estiguen obligades a relacionar-se a través de mitjans electrònics amb les administracions públiques. El mitjà triat per la persona per a

comunicar-se amb les administracions públiques podrà ser modificat per aquella en qualsevol moment.

2. En tot cas, estaran obligats a relacionar-se a través de mitjans electrònics amb les administracions públiques per a la realització de qualsevol tràmit d'un procediment administratiu, almenys, els següents subjectes:

- a) Les persones jurídiques.
- b) Les entitats sense personalitat jurídica.
- c) Els qui exercisquen una activitat professional per a la qual es requerisca col·legiació obligatòria, per als tràmits i actuacions que realitzen amb les administracions públiques en exercici de la dita activitat professional. En tot cas, dins d'aquest col·lectiu s'entendran inclosos els notaris i els registradors de la propietat i mercantils.
- d) Els qui representen un interessat que estiga obligat a relacionar-se electrònicament amb l'Administració.
- e) Els empleats de les administracions públiques per als tràmits i actuacions que realitzen amb aquestes per raó de la seua condició d'empleat públic, en la forma en què determine reglamentàriament cada administració.

3. Reglamentàriament, les administracions podran establir l'obligació de relacionar-se amb elles a través de mitjans electrònics per a determinats procediments i per a certs col·lectius de persones físiques que, per raó de la seua capacitat econòmica, tècnica, dedicació professional o altres motius, quede acreditat que tenen accés i disponibilitat dels mitjans electrònics necessaris.

Article 15. *Llengua dels procediments.*

1. La llengua dels procediments tramitats per l'Administració general de l'Estat serà el castellà. No obstant això, els interessats que es dirigisquen als òrgans de l'Administració general de l'Estat amb seu en el territori d'una comunitat autònoma podran utilitzar també la llengua que hi siga cooficial.

En aquest cas, el procediment es tramitarà en la llengua triada per l'interessat. Si concorren diversos interessats en el procediment i hi ha discrepància quant a la llengua, el procediment es tramitarà en castellà, si bé els documents o els testimonis que sol·liciten els interessats s'expediran en la llengua triada per ells.

2. En els procediments tramitats per les administracions de les comunitats autònomes i de les entitats locals, l'ús de la llengua s'ajustarà al que preveu la legislació autonòmica corresponent.

3. L'administració pública instructora haurà de traduir al castellà els documents, expedients o parts d'aquests que hagen de produir efecte fora del territori de la comunitat autònoma i els documents dirigits als interessats que així ho sol·liciten expressament. Si han de produir efectes en el territori d'una comunitat autònoma on siga cooficial la mateixa llengua diferent del castellà, no serà necessària la traducció.

Article 16. *Registres.*

1. Cada administració disposarà d'un registre electrònic general, en el qual es farà el corresponent assentament de tot document que siga presentat o que es reba en qualsevol òrgan administratiu, organisme públic o entitat vinculat o dependent d'aquests. També s'hi podrà anotar l'eixida dels documents oficials dirigits a altres òrgans o particulars.

Els organismes públics vinculats o dependents de cada administració podran disposar del seu propi registre electrònic plenament interoperable i interconnectat amb el registre electrònic general de l'administració de què depenen.

El registre electrònic general de cada administració funcionarà com un portal que facilitarà l'accés als registres electrònics de cada organisme. Tant el registre electrònic general de cada administració com els registres electrònics de cada organisme compliran les garanties i les mesures de seguretat previstes en la legislació en matèria de protecció de dades de caràcter personal.

Les disposicions de creació dels registres electrònics es publicaran en el diari oficial corresponent i el seu text íntegre haurà d'estar disponible per a la consulta en la seu electrònica d'accés al registre. En tot cas, les disposicions de creació de registres electrònics especificaran l'òrgan o la unitat responsable de gestionar-los, així com la data i l'hora oficial i els dies declarats com a inhàbils.

En la seu electrònica d'accés a cada registre figurarà la relació actualitzada de tràmits que poden iniciar-s'hi.

2. Els assentaments s'anotaran respectant l'ordre temporal de recepció o d'eixida dels documents, i indicaran la data del dia en què es produïsquen. Conclòs el tràmit de registre, els documents seran cursats sense dilació als seus destinataris i a les unitats administratives corresponents des del registre en què hagen sigut rebuts.

3. El registre electrònic de cada administració o organisme garantirà la constància, en cada assentament que es realitze, d'un número, epígraf expressiu de la seua naturalesa, data i hora de presentació, identificació de l'interessat, òrgan administratiu remitent, si és procedent, i persona o òrgan administratiu a què s'envia, i, si és el cas, referència al contingut del document que es registra. A aquest efecte, s'emetrà automàticament un rebut consistent en una còpia autenticada del document de què es tracte, incloent-hi la data i l'hora de presentació i el número d'entrada de registre, així com un rebut acreditatiu d'altres documents que, si és el cas, l'acompanyen, que garantisca la integritat i el no-repudi d'aquests.

4. Els documents que els interessats dirigisquen als òrgans de les administracions públiques podran presentar-se:

- a) En el registre electrònic de l'administració o organisme a què es dirigisquen, així com en la resta de registres electrònics de qualsevol dels subjectes a què es refereix l'article 2.1.
- b) En les oficines de correus, en la forma que reglamentàriament s'establisca.
- c) En les representacions diplomàtiques o oficines consulars d'Espanya en l'estranger.
- d) En les oficines d'assistència en matèria de registres.
- e) En qualsevol altre lloc que establisquen les disposicions vigents.

Els registres electrònics de totes i cada una de les administracions hauran de ser plenament interoperables, de manera que es garantisca la seua compatibilitat informàtica i interconnexió, així com la transmissió telemàtica dels assentaments registrals i dels documents que es presenten en qualsevol dels registres.

5. Els documents presentats de manera presencial davant de les administracions públiques hauran de ser digitalitzats, d'acord amb el que preveu l'article 27 i la resta de la normativa aplicable, per l'oficina d'assistència en matèria de registres en què hagen sigut presentats per a la incorporació a l'expedient administratiu electrònic. Els originals es tornaran a l'interessat, sense perjudici d'aquells supòsits en què la norma determine la custòdia per l'Administració dels documents presentats o siga obligatòria la presentació d'objectes o de documents en un suport específic no susceptibles de digitalització.

Reglamentàriament, les administracions podran establir l'obligació de presentar determinats documents per mitjans electrònics per a certs procediments i col·lectius de persones físiques que, per raó de la seua capacitat econòmica, tècnica, dedicació professional o altres motius, quede acreditat que tenen accés i disponibilitat dels mitjans electrònics necessaris.

6. Podran fer-se efectives mitjançant una transferència dirigida a l'oficina pública corresponent qualssevol quantitats que s'hagen de satisfer en el moment de la presentació de documents a les administracions públiques, sense perjudici de la possibilitat d'abonar-les per altres mitjans.

7. Les administracions públiques hauran de fer pública i mantindre actualitzada una relació de les oficines en què es prestarà assistència per a la presentació electrònica de documents.

8. No es consideraran presentats en el registre aquells documents i informació el règim especial dels quals establisca una altra forma de presentació.

Article 17. *Arxiu de documents.*

1. Cada administració haurà de mantindre un arxiu electrònic únic dels documents electrònics que corresponguen a procediments finalitzats, en els termes establits en la normativa reguladora aplicable.

2. Els documents electrònics hauran de conservar-se en un format que permeta garantir l'autenticitat, la integritat i la conservació del document, així com la consulta, amb independència del temps transcorregut des de l'emissió. S'assegurarà en tot cas la possibilitat de traslladar les dades a altres formats i suports que garantisquen l'accés des de diferents aplicacions. L'eliminació dels dits documents haurà de ser autoritzada d'acord amb el que disposa la normativa aplicable.

3. Els mitjans o els suports en què s'emmagatzemen documents hauran de disposar de mesures de seguretat, d'acord amb el que preveu l'Esquema Nacional de Seguretat, que garantisquen la integritat, l'autenticitat, la confidencialitat, la qualitat, la protecció i la conservació dels documents emmagatzemats. En particular, asseguraran la identificació dels usuaris i el control d'accessos, així com el compliment de les garanties previstes en la legislació de protecció de dades.

Article 18. *Col·laboració de les persones.*

1. Les persones col·laboraran amb l'Administració en els termes que preveu la llei que en cada cas siga aplicable i, a falta de previsió expressa, facilitaran a l'Administració els informes, les inspeccions i altres actes d'investigació que necessiten per a l'exercici de les seues competències, llevat que la revelació de la informació sol·licitada per l'Administració atempte contra l'honor, la intimitat personal o familiar o supose la comunicació de dades confidencials de tercers de les quals tinguen coneixement per la prestació de serveis professionals de diagnòstic, assessorament o defensa, sense perjudici del que disposa la legislació en matèria de blanqueig de capitals i finançament d'activitats terroristes.

2. Els interessats en un procediment que coneguen dades que permeten identificar altres interessats que no hi hagen comparegut tenen el deure de proporcionar-les a l'administració actuant.

3. Quan les inspeccions requerisquen l'entrada en el domicili de l'afectat o en la resta de llocs que necessiten l'autorització del titular, caldrà ajustar-se al que disposa l'article 100.

Article 19. *Compareixença de les persones.*

1. La compareixença de les persones davant de les oficines públiques, siga presencialment o per mitjans electrònics, només serà obligatòria quan així estiga previst en una norma amb rang de llei.

2. En els casos en què siga procedent la compareixença, la citació corresponent farà constar expressament el lloc, la data, l'hora, els mitjans disponibles i l'objecte de la compareixença, així com els efectes de no atendre-la.

3. Les administracions públiques entregaran a l'interessat un certificat acreditatiu de la compareixença quan així ho sol·licite.

Article 20. *Responsabilitat de la tramitació.*

1. Els titulars de les unitats administratives i el personal al servei de les administracions públiques que tinguen a càrrec seu la resolució o el despatx dels assumptes, seran responsables directes de tramitar-los i adoptaran les mesures oportunes per a remoure els obstacles que impedisquen, dificulten o retarden l'exercici ple dels drets dels interessats o el respecte als seus interessos legítims, i disposaran el que calga per a evitar i eliminar tota anormalitat en la tramitació de procediments.

2. Els interessats podran sol·licitar l'exigència d'aquesta responsabilitat a l'administració pública de què depenga el personal afectat.

Article 21. *Obligació de resoldre.*

1. L'Administració està obligada a dictar una resolució expressa i a notificar-la en tots els procediments, siga quina siga la seua forma d'iniciació.

En els casos de prescripció, renúncia del dret, caducitat del procediment o desistiment de la sol·licitud, així com de desaparició sobrevinguda de l'objecte del procediment, la resolució consistirà en la declaració de la circumstància que concórrega en cada cas, amb la indicació dels fets produïts i les normes aplicables.

S'exceptuen de l'obligació a què es refereix el paràgraf primer els supòsits de terminació del procediment per pacte o conveni, així com els procediments relatius a l'exercici de drets sotmesos únicament al deure de declaració responsable o comunicació a l'Administració.

2. El termini màxim en què ha de notificar-se la resolució expressa serà el fixat per la norma reguladora del procediment corresponent.

Aquest termini no podrà excedir sis mesos, llevat que una norma amb rang de llei n'establisca un de major o ho preveja així el dret de la Unió Europea.

3. Quan les normes reguladores dels procediments no fixen el termini màxim, serà de tres mesos. Aquest termini i els previstos en l'apartat anterior es comptaran:

- a) En els procediments iniciats d'ofici, des de la data de l'acord d'iniciació.
- b) En els iniciats a sol·licitud de l'interessat, des de la data en què la sol·licitud haja tingut entrada en el registre electrònic de l'administració o de l'organisme competent per a la tramitació.

4. Les administracions públiques han de publicar i mantindre actualitzades en el portal web, als efectes informatius, les relacions de procediments de la seua competència, amb la indicació dels seus terminis màxims de duració, així com dels efectes que produïska el silenci administratiu.

En tot cas, les administracions públiques informaran els interessats del termini màxim establert per a la resolució dels procediments i per a la notificació dels actes que els posen terme, així com dels efectes que puga produir el silenci administratiu. La dita menció s'inclourà en la notificació o publicació de l'acord d'iniciació d'ofici, o en la comunicació que es dirigirà a aquest efecte a l'interessat durant els deu dies següents a la recepció de la sol·licitud iniciadora del procediment en el registre electrònic de l'administració o organisme competent per a la tramitació. En aquest últim cas, la comunicació indicarà, a més, la data en què la sol·licitud ha sigut rebuda per l'òrgan competent.

5. Quan el nombre de les sol·licituds formulades o les persones afectades puguen suposar un incompliment del termini màxim de resolució, l'òrgan competent per a resoldre, a proposta raonada de l'òrgan instructor, o el superior jeràrquic de l'òrgan competent per a resoldre, a proposta d'aquest, podran habilitar els mitjans personals i materials per a complir el despatx adequat i en termini.

6. El personal al servei de les administracions públiques que tinga a càrrec seu el despatx dels assumptes, així com els titulars dels òrgans administratius competents per a instruir i resoldre, són directament responsables, en l'àmbit de les seues competències, del compliment de l'obligació legal de dictar una resolució expressa en termini.

L'incompliment de la dita obligació donarà lloc a l'exigència de responsabilitat disciplinària, sense perjudici de la que corresponga d'acord amb la normativa aplicable.

Article 22. *Suspensió del termini màxim per a resoldre.*

1. El transcurs del termini màxim legal per a resoldre un procediment i notificar la resolució es podrà suspendre en els casos següents:

a) Quan haja de demanar-se a qualsevol interessat que esmene deficiències o aporte documents i altres elements de judici necessaris, pel temps que hi haja entre la notificació del requeriment i el compliment efectiu pel destinatari, o, a falta d'això, pel del termini concedit, tot això sense perjudici del que preveu l'article 68 de la present llei.

b) Quan haja d'obtenir's un pronunciament previ i preceptiu d'un òrgan de la Unió Europea, pel temps que hi haja entre la petició, que haurà de comunicar-se als interessats, i la notificació del pronunciament a l'administració instructora, que també se'ls haurà de comunicar.

c) Quan hi haja un procediment no finalitzat en l'àmbit de la Unió Europea que condicione directament el contingut de la resolució de què es tracte, des que es tinga constància de la seua existència, cosa que s'haurà de comunicar als interessats, fins que es resolga, i això també haurà de ser notificat.

d) Quan se sol·liciten informes preceptius a un òrgan de la mateixa o distinta administració, pel temps que hi haja entre la petició, que haurà de comunicar-se als interessats, i la recepció de l'informe, que igualment els haurà de ser comunicada. Aquest termini de suspensió no podrà excedir en cap cas els tres mesos. En cas de no rebre's l'informe en el termini indicat, prosseguirà el procediment.

e) Quan hagen de realitzar-se proves tècniques o anàlisis contradictòries o diriments proposades pels interessats, durant el temps necessari per a la incorporació dels resultats a l'expedient.

f) Quan s'inicien negociacions amb vista a la conclusió d'un pacte o conveni en els termes que preveu l'article 86 d'aquesta llei, des de la declaració formal respecte d'això fins a la conclusió sense efecte, si és el cas, de les dites negociacions, que es constatarà mitjançant una declaració formulada per l'Administració o els interessats.

g) Quan per a la resolució del procediment siga indispensable l'obtenció d'un pronunciament previ per part d'un òrgan jurisdiccional, des del moment que se sol·licita, cosa que haurà de comunicar-se als interessats, fins que l'Administració tinga constància del pronunciament, qüestió que també haurà de ser-los comunicada.

2. El transcurs del termini màxim legal per a resoldre un procediment i notificar la resolució se suspendrà en els casos següents:

a) Quan una administració pública requerisca a una altra que anul·le o revise un acte que entenga que és il·legal i que constituïska la base per al que la primera haja de dictar en l'àmbit de les seues competències, en el supòsit a què es refereix l'apartat 5 de l'article 39 d'aquesta llei, des que es realitze el requeriment fins que s'atenga o, si és el cas, es resolga el recurs interposat davant de la jurisdicció contenciosa administrativa. Hauran de ser comunicats als interessats tant la realització del requeriment com el compliment o, si és el cas, la resolució del recurs contenciós administratiu corresponent.

b) Quan l'òrgan competent per a resoldre decidisca realitzar alguna actuació complementària de les previstes en l'article 87, des del moment que es notifique als interessats l'acord motivat de l'inici de les actuacions fins que se'n produïska la terminació.

c) Quan els interessats promoguen la recusació en qualsevol moment de la tramitació d'un procediment, des que aquesta es plantege fins que siga resolta pel superior jeràrquic del recusat.

Article 23. *Ampliació del termini màxim per a resoldre i notificar.*

1. Excepcionalment, quan s'hagen esgotat els mitjans personals i materials disponibles a què es refereix l'apartat 5 de l'article 21, l'òrgan competent per a resoldre, a proposta, si és el cas, de l'òrgan instructor o el superior jeràrquic de l'òrgan competent per

a resoldre, podrà acordar de manera motivada l'ampliació del termini màxim de resolució i notificació, que no podrà ser superior a l'establert per a la tramitació del procediment.

2. Contra l'acord que resolga sobre l'ampliació de terminis, que haurà de ser notificat als interessats, no podrà interposar-se cap recurs.

Article 24. *Silenci administratiu en procediments iniciats a sol·licitud de l'interessat.*

1. En els procediments iniciats a sol·licitud de l'interessat, sense perjudici de la resolució que l'Administració ha de dictar en la forma prevista en l'apartat 3 d'aquest article, el venciment del termini màxim sense que s'haja notificat la resolució expressa, legitima l'interessat o interessats per a considerar-la estimada per silenci administratiu, excepte en els supòsits en què una norma amb rang de llei o una norma de dret de la Unió Europea o de dret internacional aplicable a Espanya establisquen el contrari. Quan el procediment tinga per objecte l'accés a activitats o el seu exercici, la llei que dispose el caràcter desestimatori del silenci haurà de fundar-se en la concurrència de raons imperioses d'interés general.

El silenci tindrà efecte desestimatori en els procediments relatius a l'exercici del dret de petició a què es refereix l'article 29 de la Constitució, en aquells l'estimació dels quals tinga com a conseqüència que es transferisquen al sol·licitant o a tercers facultats relatives al domini públic o al servei públic, que impliquen l'exercici d'activitats que puguen danyar el medi ambient i en els procediments de responsabilitat patrimonial de les administracions públiques.

El sentit del silenci també serà desestimatori en els procediments d'impugnació d'actes i disposicions i en els de revisió d'ofici iniciats a sol·licitud dels interessats. No obstant això, quan el recurs d'alçada s'haja interposat contra la desestimació per silenci administratiu d'una sol·licitud pel transcurs del termini, es considerarà estimat si, arribat el termini de resolució, l'òrgan administratiu competent no dicta i notifica una resolució expressa, sempre que no es referisca a les matèries enumerades en el paràgraf anterior d'aquest apartat.

2. L'estimació per silenci administratiu té a tots els efectes la consideració d'acte administratiu finalitzador del procediment. La desestimació per silenci administratiu té els sols efectes de permetre als interessats la interposició del recurs administratiu o contenciós administratiu que siga procedent.

3. L'obligació de dictar una resolució expressa a què es refereix l'apartat primer de l'article 21 se subjectarà al règim següent:

a) En els casos d'estimació per silenci administratiu, la resolució expressa posterior a la producció de l'acte només podrà dictar-se si és confirmatòria d'aquest.

b) En els casos de desestimació per silenci administratiu, la resolució expressa posterior al venciment del termini serà adoptada per l'Administració sense cap vinculació al sentit del silenci.

4. Els actes administratius produïts per silenci administratiu es podran fer valdre tant davant de l'Administració com davant de qualsevol persona física o jurídica, pública o privada. Aquests produeixen efectes des del venciment del termini màxim en què s'ha de dictar i notificar la resolució expressa sense que aquesta s'haja expedit, i la seua existència pot ser acreditada per qualsevol mitjà de prova admés en dret, incloent-hi el certificat acreditatiu del silenci produït. Aquest certificat l'expedirà d'ofici l'òrgan competent per a resoldre en el termini de quinze dies des que expire el termini màxim per a resoldre el procediment. Sense perjudici de l'anterior, l'interessat podrà demanar-lo en qualsevol moment. El termini indicat anteriorment es comptarà des de l'endemà del dia en què la petició tinga entrada en el registre electrònic de l'administració o organisme competent per a resoldre.

Article 25. Falta de resolució expressa en procediments iniciats d'ofici.

1. En els procediments iniciats d'ofici, el venciment del termini màxim establert sense que s'haja dictat ni notificat una resolució expressa no eximeix l'Administració del compliment de l'obligació legal de resoldre, i produirà els efectes següents:

a) En el cas de procediments dels quals puga derivar-se el reconeixement o, si és el cas, la constitució de drets o altres situacions jurídiques favorables, els interessats que hagen comparegut podran considerar desestimades les seues pretensions per silenci administratiu.

b) En els procediments en què l'Administració exercite potestats sancionadores o, en general, d'intervenció, susceptibles de produir efectes desfavorables o de gravamen, es produirà la caducitat. En aquests casos, la resolució que declare la caducitat ordenarà l'arxivament de les actuacions, amb els efectes previstos en l'article 95.

2. En els supòsits en què el procediment s'haja paralitzat per causa imputable a l'interessat, s'interrompra el còmput del termini per a resoldre i notificar la resolució.

Article 26. Emissió de documents per les administracions públiques.

1. S'entén per documents públics administratius els vàlidament emesos pels òrgans de les administracions públiques. Les administracions públiques emetran els documents administratius per escrit, a través de mitjans electrònics, excepte que la seua naturalesa exigisca una altra forma més adequada d'expressió i constància.

2. Per a ser considerats vàlids, els documents electrònics administratius hauran de:

a) Contindre informació de qualsevol naturalesa arxivada en un suport electrònic segons un format determinat susceptible d'identificació i tractament diferenciat.

b) Disposar de les dades d'identificació que en permeten la individualització, sense perjudici de la possible incorporació a un expedient electrònic.

c) Incorporar una referència temporal del moment en què han sigut emesos.

d) Incorporar les metadades mínimes exigides.

e) Incorporar les firmes electròniques que corresponguen, d'acord amb el que preveu la normativa aplicable.

Es consideraran vàlids els documents electrònics que, complint aquests requisits, siguen traslladats a un tercer a través de mitjans electrònics.

3. No necessitaran la firma electrònica els documents electrònics emesos per les administracions públiques que es publiquen amb caràcter merament informatiu, així com aquells que no formen part d'un expedient administratiu. En tot cas, serà necessari identificar l'origen d'aquests documents.

Article 27. Validesa i eficàcia de les còpies realitzades per les administracions públiques.

1. Cada administració pública determinarà els òrgans que tinguen atribuïdes les competències d'expedició de còpies autèntiques dels documents públics administratius o privats.

Les còpies autèntiques de documents privats només tenen efectes administratius. Les còpies autèntiques realitzades per una administració pública tindran validesa en les restants administracions.

A aquests efectes, l'Administració general de l'Estat, les comunitats autònomes i les entitats locals podran realitzar còpies autèntiques mitjançant un funcionari habilitat o mitjançant una actuació administrativa automatitzada.

S'haurà de mantindre actualitzat un registre, o un altre sistema equivalent, on constaran els funcionaris habilitats per a l'expedició de còpies autèntiques, que hauran de ser plenament interoperables i estar interconnectats amb els de les restants administracions públiques, a l'efecte de comprovar la validesa de l'esmentada habilitació. En aquest

registre o sistema equivalent constaran, almenys, els funcionaris que presten serveis en les oficines d'assistència en matèria de registres.

2. Tindran la consideració de còpies autèntiques d'un document públic administratiu o privat les realitzades, siga quin siga el seu suport, pels òrgans competents de les administracions públiques en què queden garantits la identitat de l'òrgan que ha realitzat la còpia i el seu contingut.

Les còpies autèntiques tindran la mateixa validesa i eficàcia que els documents originals.

3. Per a garantir la identitat i el contingut de les còpies electròniques o en paper, i per tant el seu caràcter de còpies autèntiques, les administracions públiques hauran d'ajustar-se al que preveu l'Esquema Nacional d'Interoperabilitat, l'Esquema Nacional de Seguretat i les seues normes tècniques de desplegament, així com a les regles següents:

a) Les còpies electròniques d'un document electrònic original o d'una còpia electrònica autèntica, amb canvi de format o sense, hauran d'incloure les metadades que acrediten la seua condició de còpia i que es visualitzen en consultar el document.

b) Les còpies electròniques de documents en suport paper o en un altre suport no electrònic susceptible de digitalització requeriran que el document haja sigut digitalitzat i hauran d'incloure les metadades que acrediten la seua condició de còpia i que es visualitzen en consultar el document.

S'entén per digitalització el procés tecnològic que permet convertir un document en suport paper o en un altre suport no electrònic en un fitxer electrònic que conté la imatge codificada, fidel i íntegra del document.

c) Les còpies en suport paper de documents electrònics requeriran que hi figure la condició de còpia i contindran un codi generat electrònicament o un altre sistema de verificació, que permetrà contrastar l'autenticitat de la còpia mitjançant l'accés als arxius electrònics de l'òrgan o organisme públic emissor.

d) Les còpies en suport paper de documents originals emesos en el dit suport es proporcionaran mitjançant una còpia autèntica en paper del document electrònic que es trobe en poder de l'Administració o bé mitjançant una posada de manifest electrònica que continga una còpia autèntica del document original.

A aquests efectes, les administracions faran públics, a través de la seua electrònica corresponent, els codis segurs de verificació o un altre sistema de verificació utilitzat.

4. Els interessats podran sol·licitar, en qualsevol moment, l'expedició de còpies autèntiques dels documents públics administratius que hagen sigut vàlidament emesos per les administracions públiques. La sol·licitud es dirigirà a l'òrgan que va emetre el document original i haurà d'expedir-se, llevat de les excepcions derivades de l'aplicació de la Llei 19/2013, de 9 de desembre, en el termini de quinze dies a comptar de la recepció de la sol·licitud en el registre electrònic de l'administració o de l'organisme competent.

Així mateix, les administracions públiques estaran obligades a expedir còpies autèntiques electròniques de qualsevol document en paper que presenten els interessats i que s'haja d'incorporar a un expedient administratiu.

5. Quan les administracions públiques expedisquen còpies autèntiques electròniques, haurà de quedar expressament indicat així en el document de la còpia.

6. L'expedició de còpies autèntiques de documents públics notarials, registrals i judicials, així com dels diaris oficials, es regirà per la seua legislació específica.

Article 28. *Documents aportats pels interessats al procediment administratiu.*

1. Els interessats hauran d'aportar al procediment administratiu les dades i els documents exigits per les administracions públiques d'acord amb el que disposa la normativa aplicable. Així mateix, els interessats podran aportar qualsevol altre document que estimen convenient.

2. Els interessats no estaran obligats a aportar documents que hagen sigut elaborats per qualsevol administració, amb independència que la presentació dels documents tinga

caràcter preceptiu o facultatiu en el procediment de què es tracte, sempre que l'interessat haja expressat el consentiment per a la consulta o l'obtenció dels dits documents. Es presumirà que la consulta o l'obtenció és autoritzada pels interessats llevat que conste en el procediment la seua oposició expressa o la llei especial aplicable requerisca el consentiment exprés.

En absència d'oposició de l'interessat, les administracions públiques hauran de demanar els documents electrònicament a través de les seues xarxes corporatives o mitjançant la consulta de les plataformes d'intermediació de dades o altres sistemes electrònics habilitats a aquest efecte.

Quan es tracte d'informes preceptius ja elaborats per un òrgan administratiu diferent del que tramita el procediment, hauran de ser remesos en el termini de deu dies a comptar de la sol·licitud. Complert aquest termini, s'informarà l'interessat que pot aportar aquest informe o esperar a la remissió per l'òrgan competent.

3. Les administracions no exigiran als interessats la presentació de documents originals, llevat que, amb caràcter excepcional, la normativa reguladora aplicable establisca el contrari.

Així mateix, les administracions públiques no sol·licitaran als interessats dades o documents no exigits per la normativa reguladora aplicable o que hagen sigut aportats anteriorment per l'interessat a qualsevol administració. A aquests efectes, l'interessat haurà d'indicar en quin moment i davant de quin òrgan administratiu va presentar els esmentats documents, i les administracions públiques hauran de demanar-los electrònicament a través de les seues xarxes corporatives o consultant les plataformes d'intermediació de dades o altres sistemes electrònics habilitats a aquest efecte. Es presumirà que aquesta consulta és autoritzada pels interessats, llevat que conste en el procediment la seua oposició expressa o la llei especial aplicable requerisca consentiment exprés. En ambdós casos, hauran de ser informats prèviament dels seus drets en matèria de protecció de dades de caràcter personal. Excepcionalment, si les administracions públiques no poden obtindre els esmentats documents, podran sol·licitar a l'interessat que els aporte novament.

4. Quan, amb caràcter excepcional, i d'acord amb el que preveu aquesta llei, l'Administració sol·licite a l'interessat la presentació d'un document original i estiga en format paper, l'interessat haurà d'obtindre una còpia autèntica, segons els requisits establerts en l'article 27, abans de la presentació electrònica. La còpia electrònica resultant reflectirà expressament aquesta circumstància.

5. Excepcionalment, quan la rellevància del document en el procediment ho exigisca o hi haja dubtes derivats de la qualitat de la còpia, les administracions podran sol·licitar de manera motivada la confrontació de les còpies aportades per l'interessat, i a aquest efecte podran requerir l'exhibició del document o de la informació original.

6. Les còpies que aporten els interessats al procediment administratiu tindran eficàcia exclusivament en l'àmbit de l'activitat de les administracions públiques.

7. Els interessats es responsabilitzaran de la veracitat dels documents que presenten.

CAPÍTOL II

Termes i terminis

Article 29. *Obligatorietat de termes i terminis.*

Els termes i els terminis establerts en aquesta o altres lleis obliguen les autoritats i el personal al servei de les administracions públiques competents per a la tramitació dels assumptes, així com als interessats en aquests.

Article 30. *Còmput de terminis.*

1. Llevat que per llei o en el dret de la Unió Europea es dispose un altre còmput, quan els terminis s'assenyalen per hores, s'entén que aquestes són hàbils. Són hàbils totes les hores del dia que formen part d'un dia hàbil.

Els terminis expressats per hores es comptaran d'hora en hora i de minut en minut des de l'hora i el minut en què tinga lloc la notificació o la publicació de l'acte de què es tracte, i no podran tindre una duració superior a vint-i-quatre hores, i en aquest cas s'expressaran en dies.

2. Sempre que per llei o en el dret de la Unió Europea no s'expresses un altre còmput, quan els terminis s'assenyalen per dies, s'entén que aquests són hàbils. S'exclouen del còmput els dissabtes, els diumenges i els dies declarats festius.

Quan els terminis s'hagen assenyalat per dies naturals perquè ho declare així una llei o pel dret de la Unió Europea, es farà constar aquesta circumstància en les notificacions corresponents.

3. Els terminis expressats en dies es comptaran a partir de l'endemà d'aquell en què tinga lloc la notificació o la publicació de l'acte de què es tracte, o des de l'endemà d'aquell en què es produísca l'estimació o la desestimació per silenci administratiu.

4. Si el termini es fixa en mesos o anys, es comptaran a partir de l'endemà d'aquell en què tinga lloc la notificació o la publicació de l'acte de què es tracte, o des de l'endemà d'aquell en què es produísca l'estimació o la desestimació per silenci administratiu.

El termini conclourà el mateix dia en què es va produir la notificació, la publicació o el silenci administratiu en el mes o l'any de venciment. Si en el mes de venciment no hi ha dia equivalent a aquell en què comença el còmput, s'entendrà que el termini expira l'últim dia del mes.

5. Quan l'últim dia del termini siga inhàbil, es considerarà prorrogat al primer dia hàbil següent.

6. Quan un dia és hàbil en el municipi o la comunitat autònoma en què resideix l'interessat, i inhàbil en la seu de l'òrgan administratiu, o al revés, es considerarà inhàbil en tot cas.

7. L'Administració general de l'Estat i les administracions de les comunitats autònomes, amb subjecció al calendari laboral oficial, fixaran, en el seu respectiu àmbit, el calendari de dies inhàbils a l'efecte del còmput de terminis. El calendari aprovat per les comunitats autònomes comprendrà els dies inhàbils de les entitats locals corresponents al seu àmbit territorial, a les quals serà aplicable.

El dit calendari haurà de publicar-se abans del començament de cada any en el diari oficial que corresponga, així com en altres mitjans de difusió que en garantisquen el coneixement generalitzat.

8. La declaració d'un dia com a hàbil o inhàbil a l'efecte del còmput de terminis no determina per si sola el funcionament dels centres de treball de les administracions públiques, l'organització del temps de treball o el règim de jornada i horaris d'aquestes.

Article 31. *Còmput de terminis en els registres.*

1. Cada administració pública publicarà els dies i l'horari en què hagen d'estar obertes les oficines que prestaran assistència per a la presentació electrònica de documents, i garantirà el dret dels interessats a ser assistits en l'ús de mitjans electrònics.

2. El registre electrònic de cada administració o organisme es regirà, a l'efecte del còmput dels terminis, per la data i l'hora oficial de la seu electrònica d'accés, que haurà de disposar de les mesures de seguretat necessàries per a garantir la seua integritat i fer que figuren de manera accessible i visible.

El funcionament del registre electrònic es regirà per les regles següents:

a) Permetrà la presentació de documents tots els dies de l'any durant les vint-i-quatre hores.

b) A l'efecte del còmput del termini fixat en dies hàbils, i pel que fa al compliment de terminis pels interessats, la presentació en un dia inhàbil es considerarà realitzada en la primera hora del primer dia hàbil següent, llevat que una norma permetta expressament la recepció en un dia inhàbil.

Els documents es consideraran presentats per l'ordre d'hora efectiva en què ho van ser en el dia inhàbil. Els documents presentats en el dia inhàbil es reputaran anteriors, segons el mateix ordre, als que ho van ser el primer dia hàbil posterior.

c) L'inici del còmput dels terminis que hagen de complir les administracions públiques estarà determinat per la data i l'hora de presentació en el registre electrònic de cada administració o organisme. En tot cas, la data i l'hora efectiva d'inici del còmput de terminis hauran de ser comunicades a qui va presentar el document.

3. La seu electrònica del registre de cada administració pública o organisme determinarà, atenent l'àmbit territorial en què exerceix les competències el seu titular i el calendari previst en l'article 30.7, els dies que es consideraran inhàbils als efectes previstos en aquest article. Aquest serà l'únic calendari de dies inhàbils que s'aplicarà a l'efecte del còmput de terminis en els registres electrònics, sense que els siga aplicable el que disposa l'article 30.6.

Article 32. *Ampliació.*

1. L'Administració, excepte que hi haja un precepte en contra, podrà concedir d'ofici o a petició dels interessats una ampliació dels terminis establits que no n'excedisca la meitat si les circumstàncies ho aconsellen i amb això no es perjudiquen drets de tercers. L'acord d'ampliació haurà de ser notificat als interessats.

2. L'ampliació dels terminis pel temps màxim permés s'aplicarà en tot cas als procediments tramitats per les missions diplomàtiques i oficines consulars, així com a aquells que, substanciant-se en l'interior, exigisquen formalitzar algun tràmit en l'estranger o en què intervinguen interessats residents fora d'Espanya.

3. Tant la petició dels interessats com la decisió sobre l'ampliació hauran de produir-se, en tot cas, abans del venciment del termini de què es tracte. En cap cas podrà ser objecte d'ampliació un termini ja vençut. Els acords sobre ampliació de terminis o sobre la seua denegació no seran susceptibles de recurs, sense perjudici del que corresponga contra la resolució que pose fi al procediment.

4. Quan una incidència tècnica haja impossibilitat el funcionament ordinari del sistema o aplicació que corresponga, i fins que se solucione el problema, l'Administració podrà determinar una ampliació dels terminis no vençuts, i haurà de publicar en la seu electrònica tant la incidència tècnica succeïda com l'ampliació concreta del termini no vençut.

Article 33. *Tramitació d'urgència.*

1. Quan raons d'interés públic ho aconsellen, es podrà acordar, d'ofici o a petició de l'interessat, l'aplicació al procediment de la tramitació d'urgència, per la qual es reduiran a la meitat els terminis establits per a el procediment ordinari, excepte els relatius a la presentació de sol·licituds i recursos.

2. No podrà interposar-se cap recurs contra l'acord que declare l'aplicació de la tramitació d'urgència al procediment, sense perjudici del procedent contra la resolució que pose fi al procediment.

TÍTOL III

Dels actes administratius

CAPÍTOL I

Requisits dels actes administratius

Article 34. *Producció i contingut.*

1. Els actes administratius que dicten les administracions públiques, siga d'ofici o a instància de l'interessat, els produirà l'òrgan competent ajustant-se als requisits i al procediment establert.

2. El contingut dels actes s'ajustarà al que disposa l'ordenament jurídic i serà determinat i adequat als fins d'aquells.

Article 35. *Motivació.*

1. Seran motivats, amb referència succinta de fets i fonaments de dret:

- a) Els actes que limiten drets subjectius o interessos legítims.
- b) Els actes que resolguen procediments de revisió d'ofici de disposicions o actes administratius, recursos administratius i procediments d'arbitratge i els que en declaren la inadmissió.
- c) Els actes que se separen del criteri seguit en actuacions precedents o del dictamen d'òrgans consultius.
- d) Els acords de suspensió d'actes, siga quin en siga el motiu, així com l'adopció de mesures provisionals previstes en l'article 56.
- e) Els acords d'aplicació de la tramitació d'urgència, d'ampliació de terminis i de realització d'actuacions complementàries.
- f) Els actes que rebutgen proves proposades pels interessats.
- g) Els actes que acorden la terminació del procediment per la impossibilitat material de continuar-lo per causes sobrevingudes, així com els que acorden el desistiment per l'Administració en procediments iniciats d'ofici.
- h) Les propostes de resolució en els procediments de caràcter sancionador, així com els actes que resolguen procediments de caràcter sancionador o de responsabilitat patrimonial.
- i) Els actes que es dicten en l'exercici de potestats discrecionals, així com els que hagen de ser-ho en virtut d'una disposició legal o reglamentària expressa.

2. La motivació dels actes que posen fi als procediments selectius i de concurrència competitiva es realitzarà de conformitat amb el que disposen les normes que regulen les seues convocatòries, i hauran, en tot cas, de quedar acreditats en el procediment els fonaments de la resolució que s'adopte.

Article 36. *Forma.*

1. Els actes administratius es produiran per escrit a través de mitjans electrònics, excepte si la seua naturalesa exigeix una altra forma més adequada d'expressió i constància.

2. En els casos en què els òrgans administratius exercisquen la seua competència de manera verbal, la constància escrita de l'acte, quan siga necessària, l'efectuarà i la firmarà el titular de l'òrgan inferior o el funcionari que la reba oralment, i expressarà en la comunicació d'aquest l'autoritat de què procedeix. Si es tracta de resolucions, el titular de la competència haurà d'autoritzar una relació de les que haja dictat verbalment, amb l'expressió del contingut.

3. Quan hagen de dictar-se una sèrie d'actes administratius de la mateixa naturalesa, com ara nomenaments, concessions o llicències, podran refundre's en un únic acte, acordat per l'òrgan competent, que especificarà les persones o altres circumstàncies que individualitzen els efectes de l'acte per a cada interessat.

CAPÍTOL II

Eficàcia dels actes

Article 37. *Inderogabilitat singular.*

1. Les resolucions administratives de caràcter particular no podran vulnerar allò que s'haja establert en una disposició de caràcter general, encara que aquelles procedisquen d'un òrgan d'igual o superior jerarquia que el que va dictar la disposició general.

2. Són nul·les les resolucions administratives que vulneren allò que s'haja establert en una disposició reglamentària, així com aquelles que incórreguen en alguna de les causes recollides en l'article 47.

Article 38. *Executivitat.*

Els actes de les administracions públiques subjectes al dret administratiu seran executius d'acord amb el que disposa aquesta llei.

Article 39. *Efectes.*

1. Els actes de les administracions públiques subjectes al dret administratiu es presumiran vàlids i produiran efectes des de la data en què es dicten, llevat que s'hi dispose una altra cosa.

2. L'eficàcia quedarà demorada quan així ho exigisca el contingut de l'acte o quan estiga supeditada a la seua notificació, publicació o aprovació superior.

3. Excepcionalment, podrà atorgar-se eficàcia retroactiva als actes quan es dicten en substitució d'actes anul·lats, així com quan produïsquen efectes favorables a l'interessat, sempre que els supòsits de fet necessaris existiren ja en la data a què es retrotraga l'eficàcia de l'acte i aquesta no lesione drets o interessos legítims d'altres persones.

4. Les normes i els actes dictats pels òrgans de les administracions públiques en l'exercici de la seua pròpia competència hauran de ser observats per la resta dels òrgans administratius, encara que no depenguen jeràrquicament entre si o pertanguen a una altra administració.

5. Quan una administració pública haja de dictar, en l'àmbit de les seues competències, un acte que necessàriament tinga com a base un altre acte dictat per una administració pública distinta i aquella entenga que és il·legal, podrà requerir a aquesta prèviament que anul·le o revise l'acte, d'acord amb el que disposa l'article 44 de la Llei 29/1998, de 13 de juliol, reguladora de la jurisdicció contenciosa administrativa, i si rebutja el requeriment podrà interposar un recurs contenciós administratiu. En aquests casos, quedarà suspès el procediment per a dictar una resolució.

Article 40. *Notificació.*

1. L'òrgan que dicte les resolucions i els actes administratius els notificarà als interessats els drets i interessos dels quals siguen afectats per aquells, en els termes que preveuen els articles següents.

2. Tota notificació haurà de ser cursada en el termini de deu dies a partir de la data en què l'acte haja sigut dictat, i haurà de contindre el text íntegre de la resolució, amb la indicació de si posa fi o no a la via administrativa; l'expressió dels recursos que corresponguen, si és el cas, en via administrativa i judicial; l'òrgan davant del qual han de presentar-se, i el termini per a interposar-los, sense perjudici que els interessats puguen exercitar-ne, si és el cas, qualsevol altre que estimen procedent.

3. Les notificacions que, contenint el text íntegre de l'acte, ometen algun dels altres requisits previstos en l'apartat anterior, produiran efecte a partir de la data en què l'interessat realitze actuacions que suposen el coneixement del contingut i l'abast de la resolució o de l'acte objecte de la notificació, o interpose qualsevol recurs que siga procedent.

4. Sense perjudici del que estableix l'apartat anterior, i només a l'efecte de considerar complida l'obligació de notificar en el termini màxim de duració dels procediments, serà suficient la notificació que continga, almenys, el text íntegre de la resolució, així com l'intent de notificació degudament acreditat.

5. Les administracions públiques podran adoptar les mesures que consideren necessàries per a la protecció de les dades personals que consten en les resolucions i els actes administratius quan aquests tinguen com a destinataris més d'un interessat.

Article 41. *Condicions generals per a la pràctica de les notificacions.*

1. Les notificacions es realitzaran preferentment per mitjans electrònics i, en tot cas, quan l'interessat estiga obligat a rebre-les per aquesta via.

No obstant això, les administracions podran realitzar les notificacions per mitjans no electrònics en els supòsits següents:

a) Quan la notificació es realitze en ocasió de la compareixença espontània de l'interessat o el seu representant en les oficines d'assistència en matèria de registre i sol·licite la comunicació o notificació personal en aquell moment.

b) Quan, per a assegurar l'eficàcia de l'actuació administrativa, siga necessari realitzar la notificació per entrega directa d'un empleat públic de l'administració notificadora.

Amb independència del mitjà utilitzat, les notificacions seran vàlides sempre que permeten tindre constància de l'enviament o la posada a disposició, de la recepció o l'accés per l'interessat o el seu representant, de les seues dates i hores, del contingut íntegre, i de la identitat fidedigna del remitent i del destinatari. L'acreditació de la notificació efectuada s'incorporarà a l'expedient.

Els interessats que no estiguen obligats a rebre notificacions electròniques podran decidir i comunicar en qualsevol moment a l'Administració pública, mitjançant els models normalitzats que s'establisquen a aquest efecte, que les notificacions successives es realitzen o es deixen de realitzar per mitjans electrònics.

Reglamentàriament, les administracions podran establir l'obligació de realitzar electrònicament les notificacions per a determinats procediments i per a certs col·lectius de persones físiques que, per raó de la seua capacitat econòmica, tècnica, dedicació professional o altres motius, quede acreditat que tenen accés i disponibilitat dels mitjans electrònics necessaris.

Adicionalment, l'interessat podrà identificar un dispositiu electrònic i/o una adreça de correu electrònic que serviran per a l'enviament dels avisos regulats en aquest article, però no per a la realització de notificacions.

2. En cap cas s'efectuaran per mitjans electrònics les notificacions següents:

a) Aquelles en què l'acte a notificar vaja acompanyat d'elements que no siguen susceptibles de conversió en format electrònic.

b) Les que continguen mitjans de pagament a favor dels obligats, com ara xecs.

3. En els procediments iniciats a sol·licitud de l'interessat, la notificació es realitzarà pel mitjà assenyalat a aquest efecte per aquell. Aquesta notificació serà electrònica en els casos en què hi haja l'obligació de relacionar-se d'aquesta manera amb l'Administració.

Quan no siga possible realitzar la notificació d'acord amb allò que s'assenyale en la sol·licitud, es realitzarà en qualsevol lloc adequat a aquest fi, i per qualsevol mitjà que permeta tindre constància de la recepció per l'interessat o el seu representant, així com de la data, la identitat i el contingut de l'acte notificat.

4. En els procediments iniciats d'ofici, només a l'efecte de la seua iniciació, les administracions públiques podran obtindre, consultant les bases de dades de l'Institut Nacional d'Estadística, les dades sobre el domicili de l'interessat que figuren en el padró municipal, remeses per les entitats locals en aplicació del que preveu la Llei 7/1985, de 2 d'abril, reguladora de les bases del règim local.

5. Quan l'interessat o el seu representant rebutge la notificació d'una actuació administrativa, es farà constar en l'expedient, amb l'especificació de les circumstàncies de l'intent de notificació i el mitjà, i es considerarà efectuat el tràmit i es continuarà el procediment.

6. Amb independència que la notificació es realitze en paper o per mitjans electrònics, les administracions públiques enviaran un avís al dispositiu electrònic i/o a l'adreça de correu electrònic de l'interessat que aquest haja comunicat, en què l'informaran que disposa d'una notificació en la seua electrònica de l'administració o de l'organisme corresponent o en l'adreça electrònica habilitada única. La no-realització d'aquest avís no impedirà que la notificació siga considerada plenament vàlida.

7. Quan l'interessat reba la notificació per distints conductes, es prendrà com a data de notificació la d'aquella que s'haja produït en primer lloc.

Article 42. *Pràctica de les notificacions en paper.*

1. Totes les notificacions que es realitzen en paper hauran de ser posades a disposició de l'interessat en la seua electrònica de l'administració o de l'organisme actuant perquè pugua accedir al seu contingut voluntàriament.

2. Quan la notificació es realitze en el domicili de l'interessat, si ell no es troba present en el moment de l'entrega de la notificació, podrà fer-se'n càrrec qualsevol persona major de catorze anys que es trobe en el domicili i faça constar la seua identitat. Si ningú es fa càrrec de la notificació, es farà constar aquesta circumstància en l'expedient, amb el dia i l'hora en què es va intentar la notificació, intent que es repetirà per una sola vegada i en una hora distinta durant els tres dies següents. En cas que el primer intent de notificació s'haja realitzat abans de les quinze hores, el segon intent haurà de realitzar-se després de les quinze hores, i viceversa, i caldrà deixar en tot cas almenys un marge de diferència de tres hores entre ambdós intents de notificació. Si el segon intent també resulta infructuós, es procedirà en la forma prevista en l'article 44.

3. Quan l'interessat accedisca al contingut de la notificació en seua electrònica, se li oferirà la possibilitat que la resta de notificacions es puguen realitzar a través de mitjans electrònics.

Article 43. *Pràctica de les notificacions a través de mitjans electrònics.*

1. Les notificacions per mitjans electrònics es realitzaran mitjançant una compareixença en la seua electrònica de l'administració o organisme actuant, a través de l'adreça electrònica habilitada única o mitjançant ambdós sistemes, segons dispose cada administració o organisme.

Als efectes previstos en aquest article, s'entén per compareixença en la seua electrònica l'accés per l'interessat o el seu representant degudament identificat al contingut de la notificació.

2. Les notificacions per mitjans electrònics es consideraran practicades en el moment en què es produísca l'accés al seu contingut.

Quan la notificació per mitjans electrònics siga de caràcter obligatori, o haja sigut expressament elegida per l'interessat, es considerarà rebutjada quan hagen transcorregut deu dies naturals des de la posada a disposició de la notificació sense que s'accedisca al contingut.

3. Es considerarà complida l'obligació a què es refereix l'article 40.4 amb la posada a disposició de la notificació en la seua electrònica de l'administració o organisme actuant o en l'adreça electrònica habilitada única.

4. Els interessats podran accedir a les notificacions des del punt d'accés general electrònic de l'Administració, que funcionarà com un portal d'accés.

Article 44. *Notificació infructuosa.*

Quan els interessats en un procediment siguen desconeguts, s'ignore el lloc de la notificació o bé, intentada aquesta, no s'haja pogut practicar, la notificació es farà per mitjà d'un anunci publicat en el «Boletín Oficial del Estado».

Així mateix, prèviament i amb caràcter facultatiu, les administracions podran publicar un anunci en el butlletí oficial de la comunitat autònoma o de la província, en el tauler d'edictes de l'ajuntament de l'últim domicili de l'interessat o del consolat o secció consular de l'ambaixada corresponent.

Les administracions públiques podran establir altres formes de notificació complementàries a través dels restants mitjans de difusió, que no exclouran l'obligació de publicar l'anunci corresponent en el «Boletín Oficial del Estado».

Article 45. *Publicació.*

1. Els actes administratius seran objecte de publicació quan així ho establisquen les normes reguladores de cada procediment o quan ho aconsellen raons d'interés públic apreciades per l'òrgan competent.

En tot cas, els actes administratius seran objecte de publicació, que tindrà els efectes de la notificació, en els casos següents:

a) Quan l'acte tinga com a destinatari una pluralitat indeterminada de persones o quan l'Administració estime que la notificació efectuada a un sol interessat és insuficient per a garantir la notificació a tots. En aquest últim cas, se sumarà a la realitzada individualment.

b) Quan es tracte d'actes integrants d'un procediment selectiu o de concurrència competitiva de qualsevol tipus. En aquest cas, la convocatòria del procediment haurà d'indicar el mitjà on s'efectuaran les successives publicacions, i no tindran validesa les que es duguen a terme en llocs distints.

2. La publicació d'un acte haurà de contindre els mateixos elements que l'article 40.2 exigeix respecte de les notificacions. Serà també aplicable a la publicació el que estableix l'apartat 3 del mateix article.

En els supòsits de publicacions d'actes que continguen elements comuns, podran publicar-se de manera conjunta els aspectes coincidents i especificar-se només els aspectes individuals de cada acte.

3. La publicació dels actes es realitzarà en el diari oficial que corresponga, segons quina siga l'administració de què procedisca l'acte a notificar.

4. Sense perjudici del que disposa l'article 44, la publicació d'actes i comunicacions que, per disposició legal o reglamentària, haja de practicar-se en tauler d'anuncis o edictes, es considerarà complida amb la publicació en el diari oficial corresponent.

Article 46. *Indicació de notificacions i publicacions.*

Si l'òrgan competent aprecia que la notificació per mitjà d'anuncis o la publicació d'un acte lesiona drets o interessos legítims, es limitarà a publicar en el diari oficial que corresponga una succinta indicació del contingut de l'acte i del lloc on els interessats podran comparèixer, en el termini que s'establisca, per a coneixement del contingut íntegre de l'acte i la constància d'aquest coneixement.

Adicionalment i de manera facultativa, les administracions podran establir altres formes de notificació complementàries a través dels restants mitjans de difusió, que no exclouran l'obligació de publicar en el diari oficial corresponent.

CAPÍTOL III

Nul·litat i anul·labilitat

Article 47. *Nul·litat de ple dret.*

1. Els actes de les administracions públiques són nuls de ple dret en els casos següents:

- a) Els que lesionen els drets i les llibertats susceptibles d'empara constitucional.
- b) Els dictats per un òrgan manifestament incompetent per raó de la matèria o del territori.
- c) Els que tinguen un contingut impossible.
- d) Els que siguen constitutius d'infracció penal o es dicten com a conseqüència.
- e) Els dictats prescindint de manera total i absoluta del procediment legalment establert o de les normes que contenen les regles essencials per a la formació de la voluntat dels òrgans col·legiats.
- f) Els actes expressos o presumptes contraris a l'ordenament jurídic pels quals s'adquireixen facultats o drets quan no es tinguen els requisits essencials per a l'adquisició.
- g) Qualsevol altre que s'establisca expressament en una disposició amb rang de llei.

2. També seran nul·les de ple dret les disposicions administratives que vulneren la Constitució, les lleis o altres disposicions administratives de rang superior; les que regulen matèries reservades a la llei, i les que establisquen la retroactivitat de disposicions sancionadores no favorables o restrictives de drets individuals.

Article 48. *Anul·labilitat.*

1. Són anul·lables els actes de l'Administració que incórreguen en qualsevol infracció de l'ordenament jurídic, inclús la desviació de poder.

2. No obstant això, el defecte de forma només determinarà l'anul·labilitat quan l'acte no tinga els requisits formals indispensables per a aconseguir el seu fi o done lloc a la indefensió dels interessats.

3. La realització d'actuacions administratives fora del temps establert només implicarà l'anul·labilitat de l'acte quan així ho impose la naturalesa del terme o termini.

Article 49. *Límits de l'extensió de la nul·litat o anul·labilitat dels actes.*

1. La nul·litat o anul·labilitat d'un acte no implicarà la dels successius en el procediment que siguen independents del primer.

2. La nul·litat o anul·labilitat en part de l'acte administratiu no implicarà la de les parts d'aquest independents d'aquella, llevat que la part viciada siga de tal importància que sense aquesta l'acte administratiu no hauria sigut dictat.

Article 50. *Conversió d'actes viciats.*

Els actes nuls o anul·lables que, no obstant això, continguen els elements constitutius d'un altre de distint produiran els efectes d'aquest.

Article 51. *Conservació d'actes i tràmits.*

L'òrgan que declare la nul·litat o anul·le les actuacions disposarà sempre la conservació d'aquells actes i tràmits el contingut dels quals s'hauria mantingut igual si no s'haguera comés la infracció.

Article 52. *Convalidació.*

1. L'Administració podrà convalidar els actes anul·lables, esmenant els vicis que tinguen.
2. L'acte de convalidació produirà efecte des de la seua data, excepte el que disposa l'article 39.3 per a la retroactivitat dels actes administratius.
3. Si el vici consisteix en incompetència no determinant de nul·litat, la convalidació podrà realitzar-la l'òrgan competent quan siga superior jeràrquic del que va dictar l'acte viciat.
4. Si el vici consisteix en la falta d'alguna autorització, l'acte podrà ser convalidat quan l'òrgan competent l'atorgue.

TÍTOL IV

De les disposicions sobre el procediment administratiu comú

CAPÍTOL I

Garanties del procediment

Article 53. *Drets de l'interessat en el procediment administratiu.*

1. A més de la resta de drets que preveu aquesta llei, els interessats en un procediment administratiu tenen els següents drets:

a) A conèixer, en qualsevol moment, l'estat de la tramitació dels procediments en què tinguen la condició d'interessats; el sentit del silenci administratiu que corresponga, en cas que l'Administració no dicte ni notifique resolució expressa en termini; l'òrgan competent per a la instrucció, si és el cas, i resolució, i els actes de tràmit dictats. Així mateix, també tindran dret a accedir i a obtenir una còpia dels documents continguts en els dits procediments.

Els qui es relacionen amb les administracions públiques a través de mitjans electrònics tindran dret a consultar la informació a què es refereix el paràgraf anterior en el punt d'accés general electrònic de l'Administració, que funcionarà com un portal d'accés. Es considerarà complida l'obligació de l'Administració de facilitar còpies dels documents continguts en els procediments amb la posada a disposició d'aquestes en el punt d'accés general electrònic de l'administració competent o en les seues electròniques que corresponguen.

b) A identificar les autoritats i el personal al servei de les administracions públiques davall la responsabilitat dels quals es tramiten els procediments.

c) A no presentar documents originals llevat que, de manera excepcional, la normativa reguladora aplicable establisca el contrari. En cas que, excepcionalment, hagen de presentar un document original, tindran dret a obtenir'n una còpia autenticada.

d) A no presentar dades i documents no exigits per les normes aplicables al procediment de què es tracte, que ja es troben en poder de les administracions públiques o que hagen sigut elaborats per aquestes.

e) A formular al·legacions, utilitzar els mitjans de defensa admesos per l'ordenament jurídic i aportar documents en qualsevol fase del procediment anterior al tràmit d'audiència, que hauran de ser tinguts en compte per l'òrgan competent quan redacte la proposta de resolució.

f) A obtenir informació i orientació sobre els requisits jurídics o tècnics que les disposicions vigents imposen als projectes, actuacions o sol·licituds que es proposen realitzar.

g) A actuar assistits d'un assessor quan ho consideren convenient en defensa dels seus interessos.

h) A complir les obligacions de pagament a través dels mitjans electrònics previstos en l'article 98.2.

i) Qualsevol altres que els reconeguen la Constitució i les lleis.

2. A més dels drets previstos en l'apartat anterior, en el cas de procediments administratius de naturalesa sancionadora, els presumptes responsables tindran els següents drets:

a) A rebre la notificació dels fets que se'ls imputen, de les infraccions que aquests fets puguen constituir i de les sancions que, si és el cas, se'ls puguen imposar, així com de la identitat de l'instructor, de l'autoritat competent per a imposar la sanció i de la norma que atribuïska aquesta competència.

b) A la presumpció de no-existència de responsabilitat administrativa mentre no es demostre el contrari.

CAPÍTOL II

Iniciació del procediment

Secció 1a. Disposicions generals

Article 54. *Classes d'iniciació.*

Els procediments podran iniciar-se d'ofici o a sol·licitud de l'interessat.

Article 55. *Informació i actuacions prèvies.*

1. Amb anterioritat a l'inici del procediment, l'òrgan competent podrà obrir un període d'informació o actuacions prèvies a fi de conèixer les circumstàncies del cas concret i la conveniència o no d'iniciar el procediment.

2. En el cas de procediments de naturalesa sancionadora, les actuacions prèvies s'orientaran a determinar, amb la màxima precisió possible, els fets susceptibles de motivar la incoació del procediment, la identificació de la persona o persones que en poden ser responsables i les circumstàncies rellevants que concorren en els uns i els altres.

Les actuacions prèvies seran realitzades pels òrgans que tinguen atribuïdes funcions d'investigació, esbrinament i inspecció en la matèria, i en defecte d'aquests, per la persona o l'òrgan administratiu que determine l'òrgan competent per a la iniciació o la resolució del procediment.

Article 56. *Mesures provisionals.*

1. Iniciat el procediment, l'òrgan administratiu competent per a resoldre podrà adoptar, d'ofici o a instància de part i de manera motivada, les mesures provisionals que crega oportunes per a assegurar l'eficàcia de la resolució que puga dictar-se, si hi ha elements de judici suficients per a fer-ho, d'acord amb els principis de proporcionalitat, efectivitat i menor onerositat.

2. Abans de la iniciació del procediment administratiu, l'òrgan competent per a iniciar o instruir el procediment, d'ofici o a instància de part, en els casos d'urgència inajornable i per a la protecció provisional dels interessos implicats, podrà adoptar motivadament les mesures provisionals que siguen necessàries i proporcionades. Les mesures provisionals hauran de ser confirmades, modificades o alçades en l'acord d'iniciació del procediment, que haurà d'efectuar-se durant els quinze dies següents a la seua adopció, i podrà ser objecte del recurs que corresponga.

En tot cas, aquestes mesures quedaran sense efecte si no s'inicia el procediment en el dit termini o quan l'acord d'iniciació no continga un pronunciament exprés sobre aquestes.

3. D'acord amb el que preveuen els dos apartats anteriors, podran acordar-se les següents mesures provisionals, en els termes que preveu la Llei 1/2000, de 7 de gener, d'Enjudiciament Civil:

- a) Suspensió temporal d'activitats.
- b) Prestació de fiances.

c) Retirada o intervenció de béns productius o suspensió temporal de serveis per raons de sanitat, higiene o seguretat, i el tancament temporal de l'establiment per aquestes o altres causes previstes en la normativa reguladora aplicable.

d) Embargament preventiu de béns, rendes i coses fungibles computables en metàl·lic per aplicació de preus certs.

e) El dipòsit, la retenció o la immobilització de coses mobles.

f) La intervenció i el dipòsit d'ingressos obtinguts mitjançant una activitat que es considere il·lícita i es pretenga que cesse o que siga prohibida.

g) Consignació o constitució de depòsit de les quantitats que es reclamen.

h) La retenció d'ingressos a compte que hagen d'abonar les administracions públiques.

i) Aquelles altres mesures que, per a la protecció dels drets dels interessats, prevegen expressament les lleis, o que s'estimen necessàries per a assegurar l'efectivitat de la resolució.

4. No es podran adoptar mesures provisionals que puguen causar un perjudici de difícil o impossible reparació als interessats o que impliquen violació de drets emparats per les lleis.

5. Les mesures provisionals podran ser alçades o modificades durant la tramitació del procediment, d'ofici o a instància de part, en virtut de circumstàncies sobrevingudes o que no van poder ser tingudes en compte en el moment de ser adoptades.

En tot cas, s'extingiran quan produísca efectes la resolució administrativa que pose fi al procediment corresponent.

Article 57. *Acumulació.*

L'òrgan administratiu que inicié o tramite un procediment, haja sigut quina haja sigut la forma d'iniciació, podrà disposar-ne, d'ofici o a instància de part, l'acumulació a d'altres amb què tinga una identitat substancial o íntima connexió, sempre que siga el mateix òrgan el que haja de tramitar i resoldre el procediment.

Contra l'acord d'acumulació no serà procedent cap recurs.

Secció 2a. Iniciació del procediment d'ofici per l'Administració

Article 58. *Iniciació d'ofici.*

Els procediments s'iniciaran d'ofici per l'acord de l'òrgan competent, bé per iniciativa pròpia o com a conseqüència d'una ordre superior, a petició raonada d'altres òrgans o per denúncia.

Article 59. *Inici del procediment per iniciativa pròpia.*

S'entén per iniciativa pròpia l'actuació derivada del coneixement directe o indirecte de les circumstàncies, les conductes o els fets objecte del procediment per l'òrgan que té atribuïda la competència d'iniciació.

Article 60. *Inici del procediment com a conseqüència d'una ordre superior.*

1. S'entén per ordre superior l'emesa per un òrgan administratiu superior jeràrquic del competent per a la iniciació del procediment.

2. En els procediments de naturalesa sancionadora, l'ordre expressarà, en la mesura que siga possible, la persona o persones presumptament responsables; les conductes o fets que puguen constituir una infracció administrativa i la seua tipificació, així com el lloc, la data i les dates o el període de temps continuat en què els fets es van produir.

Article 61. Inici del procediment per petició raonada d'altres òrgans.

1. S'entén per petició raonada la proposta d'iniciació del procediment formulada per qualsevol òrgan administratiu que no té competència per a iniciar-lo i que ha tingut coneixement de les circumstàncies, conductes o fets objecte del procediment, siga ocasionalment o perquè té atribuïdes funcions d'inspecció, esbrinament o investigació.

2. La petició no vincula l'òrgan competent per a iniciar el procediment, si bé haurà de comunicar a l'òrgan que l'haja formulat els motius pels quals, si és el cas, no és procedent la iniciació.

3. En els procediments de naturalesa sancionadora, les peticions hauran d'especificar, en la mesura que siga possible, la persona o persones presumptament responsables; les conductes o fets que puguen constituir infracció administrativa i la seua tipificació, així com el lloc, la data i les dates o el període de temps continuat en què els fets es van produir.

4. En els procediments de responsabilitat patrimonial, la petició haurà d'individualitzar la lesió produïda en una persona o grup de persones, la seua relació de causalitat amb el funcionament del servei públic, la seua avaluació econòmica si és possible, i el moment en què la lesió es va produir efectivament.

Article 62. Inici del procediment per denúncia.

1. S'entén per denúncia l'acte pel qual qualsevol persona, en compliment o no d'una obligació legal, informa un òrgan administratiu sobre l'existència d'un determinat fet que pugua justificar la iniciació d'ofici d'un procediment administratiu.

2. Les denúncies hauran d'expressar la identitat de la persona o persones que les presenten i el relat dels fets dels quals s'informa l'Administració. Quan aquests fets puguen constituir una infracció administrativa, inclouran la data de la comissió i, quan siga possible, la identificació dels presumptes responsables.

3. Quan la denúncia invoque un perjudici en el patrimoni de les administracions públiques, la no-iniciació del procediment haurà de ser motivada i es notificarà als denunciants la decisió de si s'ha iniciat o no el procediment.

4. Quan el denunciant haja participat en la comissió d'una infracció d'aquesta naturalesa i hi haja altres infractors, l'òrgan competent per a resoldre el procediment haurà d'eximir el denunciant del pagament de la multa que li correspondria, o d'un altre tipus de sanció de caràcter no pecuniari, quan siga el primer a aportar elements de prova que permeten iniciar el procediment o comprovar la infracció, sempre que en el moment d'aportar-los no es dispose d'elements suficients per a ordenar-la i es repare el perjudici causat.

Així mateix, l'òrgan competent per a resoldre haurà de reduir l'import del pagament de la multa que li correspondria, o, si és el cas, la sanció de caràcter no pecuniari, quan, no complint-se alguna de les condicions anteriors, el denunciant facilite elements de prova que aporten un valor afegit significatiu respecte d'aquells de què es dispose.

En ambdós casos serà necessari que el denunciant cesse en la participació de la infracció i no haja destruït elements de prova relacionats amb l'objecte de la denúncia.

5. La presentació d'una denúncia no confereix, per si sola, la condició d'interessat en el procediment.

Article 63. Especialitats en l'inici dels procediments de naturalesa sancionadora.

1. Els procediments de naturalesa sancionadora s'iniciaran sempre d'ofici per l'acord de l'òrgan competent i establiran la deguda separació entre la fase instructora i la sancionadora, que s'encomanarà a òrgans distints.

Es considerarà que un òrgan és competent per a iniciar el procediment quan així ho determinen les normes reguladores d'aquest.

2. En cap cas es podrà imposar una sanció sense que s'haja tramitat el procediment oportú.

3. No es podran iniciar nous procediments de caràcter sancionador per fets o conductes tipificats com a infraccions en la comissió de les quals l'infractor persistisca de manera continuada, fins que no s'haja dictat una primera resolució sancionadora, amb caràcter executiu.

Article 64. Acord d'iniciació en els procediments de naturalesa sancionadora.

1. L'acord d'iniciació es comunicarà a l'instructor del procediment, amb el trasllat de totes les actuacions que hi haja respecte d'això, i es notificarà als interessats, entenent en tot cas com a tal l'inculpat.

Així mateix, la incoació es comunicarà al denunciant quan les normes reguladores del procediment així ho prevegen.

2. L'acord d'iniciació haurà de contindre, almenys:

- a) Identificació de la persona o persones presumptament responsables.
- b) Fets que motiven la incoació del procediment, la seua possible qualificació i les sancions que puguen correspondre, sense perjudici del que resulte de la instrucció.
- c) Identificació de l'instructor i, si és el cas, secretari del procediment, amb expressa indicació del règim de recusació d'aquests.
- d) Òrgan competent per a la resolució del procediment i la norma que li atribuïska aquesta competència, amb la indicació de la possibilitat que el presumpte responsable pot reconèixer voluntàriament la seua responsabilitat, amb els efectes previstos en l'article 85.
- e) Mesures de caràcter provisional que haja acordat l'òrgan competent per a iniciar el procediment sancionador, sense perjudici que es puguen adoptar durant aquest, de conformitat amb l'article 56.
- f) Indicació del dret a formular al·legacions i a l'audiència en el procediment, i dels terminis per al seu exercici, així com indicació que, en cas de no efectuar al·legacions en el termini previst sobre el contingut de l'acord d'iniciació, aquest podrà ser considerat proposta de resolució quan continga un pronunciament precís sobre la responsabilitat imputada.

3. Excepcionalment, quan en el moment de dictar l'acord d'iniciació no hi haja prou elements per a la qualificació inicial dels fets que motiven la incoació del procediment, la qualificació podrà realitzar-se en una fase posterior mitjançant l'elaboració d'un plec de càrrecs, que haurà de ser notificat als interessats.

Article 65. Especialitats en l'inici d'ofici dels procediments de responsabilitat patrimonial.

1. Quan les administracions públiques decidisquen iniciar d'ofici un procediment de responsabilitat patrimonial, serà necessari que no haja prescrit el dret a la reclamació de l'interessat a què es refereix l'article 67.

2. L'acord d'iniciació del procediment es notificarà als particulars presumptament lesionats, i se'ls concedirà un termini de deu dies perquè aporten totes les al·legacions, documents o informació que estimen convenients al seu dret i proposen les proves que siguen pertinents per al reconeixement d'aquest. El procediment iniciat s'instruirà encara que els particulars presumptament lesionats no es personen en el termini establert.

Secció 3a. Inici del procediment a sol·licitud de l'interessat

Article 66. Sol·licituds d'iniciació.

1. Les sol·licituds que es formulen hauran de contindre:

- a) Nom i cognoms de l'interessat i, si és el cas, de la persona que el represente.
- b) Identificació del mitjà electrònic o, a falta d'això, del lloc físic en què vol que es practique la notificació. Addicionalment, els interessats podran aportar la seua adreça de

correu electrònic i/o dispositiu electrònic a fi que les administracions públiques els avisen de l'enviament o la posada a disposició de la notificació.

- c) Fets, raons i petició en què es concrete, amb tota claredat, la sol·licitud.
- d) Lloc i data.
- e) Firma del sol·licitant o acreditació de l'autenticitat de la seua voluntat expressada per qualsevol mitjà.
- f) Òrgan, centre o unitat administrativa a què es dirigeix i el seu codi d'identificació.

Les oficines d'assistència en matèria de registres estaran obligades a facilitar als interessats el codi d'identificació si l'interessat el desconeix. Així mateix, les administracions públiques hauran de mantindre i actualitzar en la seua electrònica corresponent una llista amb els codis d'identificació vigents.

2. Quan les pretensions corresponents a una pluralitat de persones tinguen un contingut i fonament idèntic o substancialment semblant, podran ser formulades en una única sol·licitud, llevat que les normes reguladores dels procediments específics disposen una altra cosa.

3. De les sol·licituds, comunicacions i escrits que presenten els interessats electrònicament o en les oficines d'assistència en matèria de registres de l'Administració, podran exigir el corresponent rebut que acredite la data i l'hora de presentació.

4. Les administracions públiques hauran d'establir models i sistemes de presentació massiva que permeten als interessats presentar simultàniament diverses sol·licituds. Aquests models, d'ús voluntari, estaran a disposició dels interessats en les corresponents seues electròniques i en les oficines d'assistència en matèria de registres de les administracions públiques.

Els sol·licitants podran adjuntar-hi els elements que estimen convenients per a precisar o completar les dades del model, els quals hauran de ser admesos i tinguts en compte per l'òrgan a què es dirigisquen.

5. Els sistemes normalitzats de sol·licitud podran incloure comprovacions automàtiques de la informació aportada respecte de dades emmagatzemades en sistemes propis o pertanyents a altres administracions o oferir el formulari omplit, en tot o en part, a fi que l'interessat verifique la informació i, si és el cas, la modifique i la complete.

6. Quan l'Administració establisca expressament models específics de presentació de sol·licituds en un procediment concret, seran d'ús obligatori pels interessats.

Article 67. *Sol·licituds d'iniciació en els procediments de responsabilitat patrimonial.*

1. Els interessats només podran sol·licitar l'inici d'un procediment de responsabilitat patrimonial quan no haja prescrit el seu dret a reclamar. El dret a reclamar prescriurà al cap d'un any de produït el fet o l'acte que motive la indemnització o de manifestat el seu efecte lesiu. En cas de danys de caràcter físic o psíquic a les persones, el termini començarà a comptar-se des de la curació o la determinació de l'abast de les seqüeles.

En els casos en què corresponga reconèixer dret a indemnització per anul·lació en via administrativa o contenciosa administrativa d'un acte o disposició de caràcter general, el dret a reclamar prescriurà al cap d'un any d'haver-se notificat la resolució administrativa o la sentència definitiva.

En els casos de responsabilitat patrimonial a què es refereix l'article 32, apartats 4 i 5, de la Llei de Règim Jurídic del Sector Públic, el dret a reclamar prescriurà al cap d'un any de la publicació en el «Boletín Oficial del Estado» o en el «Diari Oficial de la Unió Europea», segons el cas, de la sentència que declare la inconstitucionalitat de la norma o el seu caràcter contrari al dret de la Unió Europea.

2. A més del que preveu l'article 66, en la sol·licitud que realitzen els interessats s'hauran d'especificar les lesions produïdes, la presumpta relació de causalitat entre aquestes i el funcionament del servei públic, l'avaluació econòmica de la responsabilitat patrimonial, si és possible, i el moment en què la lesió efectivament es va produir, i anirà acompanyada de totes les al·legacions, els documents i les informacions que s'estimen

oportuns i de la proposició de prova, en què es concretaran els mitjans de què pretenga valdre's el reclamant.

Article 68. Esmena i millora de la sol·licitud.

1. Si la sol·licitud d'iniciació no reuneix els requisits que assenyalava l'article 66, i, si és el cas, els que assenyalava l'article 67 o altres exigits per la legislació específica aplicable, la persona interessada serà requerida perquè, en un termini de deu dies, esmene la falta o aporte els documents preceptius, amb la indicació que si no ho fa així, es considerarà que ha desistit de la seua petició, prèvia resolució, que haurà de ser dictada en els termes que preveu l'article 21.

2. Sempre que no es tracte de procediments selectius o de concurrència competitiva, aquest termini podrà ser ampliat prudencialment fins a cinc dies, a petició de l'interessat o a iniciativa de l'òrgan, quan l'aportació dels documents requerits presente dificultats especials.

3. En els procediments iniciats a sol·licitud dels interessats, l'òrgan competent podrà demanar del sol·licitant la modificació o la millora voluntàries dels termes d'aquella. D'això s'alçarà una acta succincta, que s'incorporarà al procediment.

4. Si algun dels subjectes a què fa referència l'article 14.2 i 14.3 presenta la seua sol·licitud presencialment, les administracions públiques sol·licitaran a l'interessat que l'esmene a través de la presentació electrònica. A aquests efectes, es considerarà com a data de presentació de la sol·licitud aquella en què haja sigut realitzada l'esmena.

Article 69. Declaració responsable i comunicació.

1. Als efectes d'aquesta llei, s'entendrà per declaració responsable el document subscrit per un interessat en el qual aquest manifesta, sota la seua responsabilitat, que compleix els requisits establits en la normativa vigent per a obtindre el reconeixement d'un dret o facultat o per al seu exercici, que disposa de la documentació que així ho acredita, que la posarà a disposició de l'Administració quan li siga requerida, i que es compromet a mantindre el compliment de les obligacions anteriors durant el període de temps inherent al dit reconeixement o exercici.

Els requisits a què es refereix el paràgraf anterior hauran d'indicar-se de manera expressa, clara i precisa en la corresponent declaració responsable. Les administracions podran requerir en qualsevol moment que s'aporte la documentació que acredite el compliment dels dits requisits i l'interessat haurà d'aportar-la.

2. Als efectes d'aquesta llei, s'entendrà per comunicació aquell document mitjançant el qual els interessats aporten a l'administració pública competent les seues dades identificatives o qualsevol altra dada rellevant per a l'inici d'una activitat o l'exercici d'un dret.

3. Les declaracions responsables i les comunicacions permetran el reconeixement o l'exercici d'un dret o bé l'inici d'una activitat des del dia de la seua presentació, sense perjudici de les facultats de comprovació, control i inspecció que tinguen atribuïdes les administracions públiques.

No obstant el que disposa el paràgraf anterior, la comunicació podrà presentar-se dins d'un termini posterior a l'inici de l'activitat quan la legislació corresponent ho preveja expressament.

4. La inexactitud, la falsedat o l'omissió, de caràcter essencial, de qualsevol dada o informació que s'incorpore a una declaració responsable o a una comunicació, o la no-presentació davant de l'administració competent de la declaració responsable, la documentació que siga, si és el cas, requerida per a acreditar el compliment d'allò que s'ha declarat, o la comunicació, determinaran la impossibilitat de continuar l'exercici del dret o l'activitat afectada des del moment en què es tinga constància d'aquests fets, sense perjudici de les responsabilitats penals, civils o administratives corresponents.

Així mateix, la resolució de l'administració pública que declare aquestes circumstàncies podrà determinar l'obligació de l'interessat de restituir la situació jurídica al moment previ

al reconeixement o a l'exercici del dret o a l'inici de l'activitat corresponent, així com la impossibilitat d'instar un nou procediment amb el mateix objecte durant un període de temps determinat per la llei, tot això d'acord amb els termes establits en les normes sectorials d'aplicació.

5. Les administracions públiques tindran permanentment publicats i actualitzats models de declaració responsable i de comunicació, fàcilment accessibles per als interessats.

6. Únicament serà exigible una declaració responsable o una comunicació per a iniciar una mateixa activitat o obtenir el reconeixement d'un mateix dret o facultat per al seu exercici, sense que siga possible l'exigència d'ambdós acumulativament.

CAPÍTOL III

Ordenació del procediment

Article 70. *Expedient administratiu.*

1. S'entén per expedient administratiu el conjunt ordenat de documents i actuacions que serveixen d'antecedent i fonament a la resolució administrativa, així com les diligències encaminades a executar-la.

2. Els expedients tindran format electrònic i es formaran mitjançant l'agregació ordenada de tots els documents, les proves, els dictàmens, els informes, els acords, les notificacions i la resta de diligències que hagen d'integrar-los, així com d'un índex numerat de tots els documents que continga quan es remeta. Així mateix, haurà de constar en l'expedient una còpia electrònica certificada de la resolució adoptada.

3. Quan en virtut d'una norma siga necessari remetre l'expedient electrònic, es farà d'acord amb el que preveu l'Esquema Nacional d'Interoperabilitat i les corresponents normes tècniques d'interoperabilitat, i s'enviarà complet, foliat, autènticat i acompanyat d'un índex, així mateix autènticat, dels documents que continga. L'autenticació de l'índex garantirà la integritat i la immutabilitat de l'expedient electrònic generat des del moment de la firma i en permetrà la recuperació sempre que siga necessari. És admissible que un mateix document forme part de distints expedients electrònics.

4. No formarà part de l'expedient administratiu la informació que tinga caràcter auxiliar o de suport, com la continguda en aplicacions, fitxers i bases de dades informàtiques, notes, esborranys, opinions, resums, comunicacions i informes interns o entre òrgans o entitats administratives, així com els judicis de valor emesos per les administracions públiques, llevat que es tracte d'informes, preceptius i facultatius, sol·licitats abans de la resolució administrativa que pose fi al procediment.

Article 71. *Impuls.*

1. El procediment, sotmés al principi de celeritat, s'impulsarà d'ofici en tots els seus tràmits i a través de mitjans electrònics, respectant els principis de transparència i publicitat.

2. En el despatx dels expedients es guardarà l'ordre rigorós d'inoació en assumptes de naturalesa homogènia, llevat que el titular de la unitat administrativa done una ordre motivada en contra, de la qual quede constància.

L'incompliment del que disposa el paràgraf anterior donarà lloc a l'exigència de responsabilitat disciplinària de l'infractor i, si és el cas, serà causa de remoció del lloc de treball.

3. Les persones designades com a òrgan instructor o, si és el cas, els titulars de les unitats administratives que tinguen atribuïda aquesta funció seran responsables directes de la tramitació del procediment, i en especial del compliment dels terminis establits.

Article 72. *Concentració de tràmits.*

1. D'acord amb el principi de simplificació administrativa, s'acordaran en un sol acte tots els tràmits que, per la seua naturalesa, admeten un impuls simultani i no siga obligat complir-los de manera successiva.

2. Quan se sol·liciten els tràmits que hagen de complir altres òrgans, haurà de consignar-se en la comunicació cursada el termini legal establert a aquest efecte.

Article 73. *Compliment de tràmits.*

1. Els tràmits que hagen de ser complits pels interessats hauran de realitzar-se en el termini de deu dies a partir de l'endemà de la notificació de l'acte corresponent, excepte en el cas que en la norma corresponent es fixe un termini distint.

2. En qualsevol moment del procediment, quan l'Administració considere que algun dels actes dels interessats no reuneix els requisits necessaris, ho comunicarà al seu autor, i li concedirà un termini de deu dies per a esmenar-lo.

3. Respecte als interessats que no complisquen el que disposen els apartats anteriors, es podrà declarar que han perdut el dret al tràmit corresponent. No obstant això, s'admetrà l'actuació de l'interessat i produirà els seus efectes legals si es produeix abans o en el dia que es notifique la resolució en la qual es done per transcorregut el termini.

Article 74. *Qüestions incidentals.*

Les qüestions incidentals que se susciten en el procediment, inclús les que es refereixen a la nul·litat d'actuacions, no en suspendran la tramitació, excepte la recusació.

CAPÍTOL IV

Instrucció del procediment

Secció 1a. Disposicions generals

Article 75. *Actes d'instrucció.*

1. Els actes d'instrucció necessaris per a la determinació, coneixement i comprovació dels fets en virtut dels quals haja de pronunciar-se la resolució, els realitzarà d'ofici i a través de mitjans electrònics l'òrgan que tramite el procediment, sense perjudici del dret dels interessats a proposar aquelles actuacions que requerisquen la seua intervenció o constituïsquen tràmits legalment o reglamentàriament establerts.

2. Les aplicacions i els sistemes d'informació utilitzats per a la instrucció dels procediments hauran de garantir el control dels temps i terminis, la identificació dels òrgans responsables i la tramitació ordenada dels expedients, així com facilitar la simplificació i la publicitat dels procediments.

3. Els actes d'instrucció que requerisquen la intervenció dels interessats hauran de practicar-se en la forma que siga més convenient per a ells i siga compatible, en la mesura que siga possible, amb les seues obligacions laborals o professionals.

4. En tot cas, l'òrgan instructor adoptarà les mesures necessàries per a aconseguir el ple respecte als principis de contradicció i d'igualtat dels interessats en el procediment.

Article 76. *Al·legacions.*

1. Els interessats podran, en qualsevol moment del procediment anterior al tràmit d'audiència, adduir al·legacions i aportar documents o altres elements de judici.

Els uns i els altres seran tinguts en compte per l'òrgan competent quan redacte la proposta de resolució corresponent.

2. En tot moment podran els interessats al·legar els defectes de tramitació, i en especial els que suposen paralització, infracció dels terminis preceptivament assenyalats

o omisió de tràmits que poden ser esmenats abans de la resolució definitiva de l'assumpte. Les dites al·legacions podran donar lloc, si hi ha raons, a l'exigència de la responsabilitat disciplinària corresponent.

Secció 2a. Prova

Article 77. *Mitjans i període de prova.*

1. Els fets rellevants per a la decisió d'un procediment podran acreditar-se per qualsevol mitjà de prova admissible en dret. La valoració d'aquests es realitzarà d'acord amb els criteris establits en la Llei 1/2000, de 7 de gener, d'Enjudiciament Civil.

2. Quan l'Administració no tinga per certs els fets al·legats pels interessats o la naturalesa del procediment ho exigisca, l'instructor d'aquest acordarà l'obertura d'un període de prova per un termini no superior a trenta dies ni inferior a deu, a fi que puguen practicar-se totes aquelles proves que jutge pertinents. Així mateix, quan ho considere necessari, l'instructor, a petició dels interessats, podrà decidir l'obertura d'un període extraordinari de prova per un termini no superior a deu dies.

3. L'instructor del procediment només podrà rebutjar les proves proposades pels interessats quan siguen manifestament improcedents o innecessàries, mitjançant una resolució motivada.

4. En els procediments de caràcter sancionador, els fets declarats provats per resolucions judicials penals fermes vincularan les administracions públiques respecte dels procediments sancionadors que substancien.

5. Els documents formalitzats pels funcionaris a qui es reconeix la condició d'autoritat i en què, observant-se els requisits legals corresponents, s'inclouen els fets constatats per aquells, en seran prova llevat que s'acredite el contrari.

6. Quan la prova consistisca en l'emissió d'un informe d'un òrgan administratiu, organisme públic o entitat de dret públic, s'entendrà que aquest té caràcter preceptiu.

7. Quan la valoració de les proves practicades puga constituir el fonament bàsic de la decisió que s'adopte en el procediment, haurà d'incloure's en la proposta de resolució per ser una peça imprescindible per a la correcta avaluació dels fets.

Article 78. *Pràctica de prova.*

1. L'Administració comunicarà als interessats, amb antelació suficient, l'inici de les actuacions necessàries per a la realització de les proves que hagen sigut admeses.

2. En la notificació es consignarà el lloc, la data i l'hora en què es practicarà la prova, amb l'advertència, si és el cas, que l'interessat podrà nomenar tècnics perquè l'assistisquen.

3. En els casos en què, a petició de l'interessat, hagen d'efectuar-se proves la realització de les quals implique despeses que no haja d'atendre l'Administració, aquesta en podrà exigir la bestreta, com a reserva de la liquidació definitiva, una vegada practicada la prova. La liquidació de les despeses es practicarà adjuntant-hi els comprovants que n'acrediten la realitat i la quantia.

Secció 3a. Informes

Article 79. *Petició.*

1. A l'efecte de la resolució del procediment, se sol·licitaran aquells informes que siguen preceptius per les disposicions legals, i els que es jutgen necessaris per a resoldre, i se citarà el precepte que els exigisca o es fonamentarà, si és el cas, la conveniència de reclamar-los.

2. En la petició d'informe es concretarà l'aspecte o els aspectes sobre els quals se sol·licita.

Article 80. *Emissió d'informes.*

1. Excepte una disposició expressa en contra, els informes seran facultatius i no vinculants.

2. Els informes seran emesos a través de mitjans electrònics i, d'acord amb els requisits que assenyalava l'article 26, en el termini de deu dies, llevat que una disposició o el compliment de la resta dels terminis del procediment permetia o exigísca un altre termini major o menor.

3. Si no s'emeta l'informe en el termini assenyalat, i sense perjudici de la responsabilitat en què incórrega el responsable de la demora, es podran prosseguir les actuacions excepte quan es tracte d'un informe preceptiu, i en aquest cas es podrà suspendre el transcurs del termini màxim legal per a resoldre el procediment en els termes establits en la lletra d) de l'apartat 1 de l'article 22.

4. Si l'informe ha de ser emés per una administració pública diferent de la que tramita el procediment amb vista a expressar el punt de vista corresponent a les seues competències respectives, i transcorre el termini sense que l'haja emés, es podran prosseguir les actuacions.

L'informe emés fora de termini podrà no ser tingut en compte a l'hora d'adoptar la resolució corresponent.

Article 81. *Sol·licitud d'informes i dictàmens en els procediments de responsabilitat patrimonial.*

1. En el cas dels procediments de responsabilitat patrimonial serà preceptiu sol·licitar l'informe al servei el funcionament del qual haja ocasionat la presumpta lesió indemnitzable. El termini per a emetre'l no podrà excedir els deu dies.

2. Quan les indemnitzacions reclamades siguen d'una quantia igual o superior a 50.000 euros o a la que s'establisca en la corresponent legislació autonòmica, així com en aquells casos que dispose la Llei Orgànica 3/1980, de 22 d'abril, del Consell d'Estat, serà preceptiu sol·licitar dictamen del Consell d'Estat o, si és el cas, de l'òrgan consultiu de la comunitat autònoma.

A aquests efectes, l'òrgan instructor, en el termini de deu dies a comptar de la finalització del tràmit d'audiència, remetrà a l'òrgan competent per a sol·licitar el dictamen una proposta de resolució, que s'ajustarà al que preveu l'article 91, o, si és el cas, la proposta d'acord pel qual es podria acabar convencionalment el procediment.

El dictamen s'emetrà en el termini de dos mesos i haurà de pronunciar-se sobre l'existència o no de relació de causalitat entre el funcionament del servei públic i la lesió produïda, i, si és el cas, sobre la valoració del dany causat i la quantia i la forma de la indemnització d'acord amb els criteris establits en aquesta llei.

3. En el cas de reclamacions en matèria de responsabilitat patrimonial de l'Estat pel funcionament anormal de l'Administració de justícia, serà preceptiu l'informe del Consell General del Poder Judicial, que serà evacuat en el termini màxim de dos mesos. El termini per a dictar una resolució quedarà suspès pel temps que passe entre la sol·licitud de l'informe i la recepció, i no podrà excedir els dos mesos.

Secció 4a. Participació dels interessats

Article 82. *Tràmit d'audiència.*

1. Instruïts els procediments, i immediatament abans de redactar la proposta de resolució, es posaran de manifest als interessats o, si és el cas, als seus representants, i a aquest efecte es tindran en compte les limitacions previstes, si és el cas, en la Llei 19/2013, de 9 de desembre.

L'audiència als interessats serà anterior a la sol·licitud de l'informe de l'òrgan competent per a l'assessorament jurídic o a la sol·licitud del dictamen del Consell d'Estat o de l'òrgan

consultiu equivalent de la comunitat autònoma, en cas que aquests formen part del procediment.

2. Els interessats, en un termini no inferior a deu dies ni superior a quinze, podran al·legar i presentar els documents i les justificacions que estimen pertinents.

3. Si abans del venciment del termini els interessats manifesten la seua decisió de no efectuar al·legacions ni aportar nous documents o justificacions, es considerarà realitzat el tràmit.

4. Es podrà prescindir del tràmit d'audiència quan no figuren en el procediment ni siguem tinguts en compte en la resolució altres fets ni altres al·legacions i proves que els adduïts per l'interessat.

5. En els procediments de responsabilitat patrimonial a què es refereix l'article 32.9 de la Llei de Règim Jurídic del Sector Públic, serà necessari en tot cas donar audiència al contractista i notificar-li totes les actuacions que es realitzen en el procediment, a l'efecte que s'hi persone, expose el que convinga al seu dret i propose els mitjans de prova que estime necessaris.

Article 83. *Informació pública.*

1. L'òrgan a què corresponga la resolució del procediment, quan la naturalesa d'aquest ho requerisca, podrà acordar un període d'informació pública.

2. A aquest efecte, es publicarà un anunci en el diari oficial corresponent a fi que qualsevol persona física o jurídica puga examinar l'expedient, o la part d'aquest que s'acorde.

L'anunci assenyalarà el lloc d'exhibició. En tot cas, haurà d'estar a disposició de les persones que el sol·liciten a través de mitjans electrònics en la seua electrònica corresponent, i determinarà el termini per a formular al·legacions, que en cap cas podrà ser inferior a vint dies.

3. La incompareixença en aquest tràmit no impedirà als interessats interposar els recursos procedents contra la resolució definitiva del procediment.

La compareixença en el tràmit d'informació pública no atorga, per si mateixa, la condició d'interessat. No obstant això, els qui presenten al·legacions o observacions en aquest tràmit tenen dret a obtindre de l'Administració una resposta raonada, que podrà ser comuna per a totes aquelles al·legacions que plantegen qüestions substancialment iguals.

4. D'acord amb el que disposen les lleis, les administracions públiques podran establir altres formes, mitjans i vies de participació de les persones, directament o a través de les organitzacions i associacions reconegudes per la llei en el procediment en què es dicten els actes administratius.

CAPÍTOL V

Finalització del procediment

Secció 1a. *Disposicions generals*

Article 84. *Terminació.*

1. Posaran fi al procediment la resolució, el desistiment, la renúncia al dret en què es fonamenta la sol·licitud, quan aquesta renúncia no estiga prohibida per l'ordenament jurídic, i la declaració de caducitat.

2. També produirà la terminació del procediment la impossibilitat material de continuar-lo per causes sobrevingudes. La resolució que es dicte haurà de ser motivada en tot cas.

Article 85. *Terminació en els procediments sancionadors.*

1. Iniciat un procediment sancionador, si l'infractor reconeix la seua responsabilitat, es podrà resoldre el procediment amb la imposició de la sanció que corresponga.

2. Quan la sanció tinga únicament caràcter pecuniari o càpia imposar una sanció pecuniària i una altra de caràcter no pecuniari però s'haja justificat la improcedència de la segona, el pagament voluntari pel presumpte responsable, en qualsevol moment anterior a la resolució, implicarà la terminació del procediment, excepte pel que fa a la reposició de la situació alterada o a la determinació de la indemnització pels danys i perjudicis causats per la comissió de la infracció.

3. En ambdós casos, quan la sanció tinga únicament caràcter pecuniari, l'òrgan competent per a resoldre el procediment aplicarà reduccions, almenys, del 20 % sobre l'import de la sanció proposada, que seran acumulables entre si. Les reduccions hauran d'estar determinades en la notificació d'iniciació del procediment, i la seua efectivitat estarà condicionada al desistiment o la renúncia de qualsevol acció o recurs en via administrativa contra la sanció.

El percentatge de reducció previst en aquest apartat podrà ser incrementat reglamentàriament.

Article 86. *Terminació convencional.*

1. Les administracions públiques podran subscriure acords, pactes, convenis o contractes amb persones tant de dret públic com privat, sempre que no siguen contraris a l'ordenament jurídic ni versen sobre matèries no susceptibles de transacció, i tinguen per objecte satisfer l'interés públic que tenen encomanat, amb l'abast, els efectes i els règim jurídic específic que, si és el cas, preveja la disposició que els regule. Aquests actes podran tindre la consideració de finalitzadors dels procediments administratius o es podran inserir en els procediments amb caràcter previ, vinculant o no, a la resolució que els pose fi.

2. Els esmentats instruments hauran d'establir com a contingut mínim la identificació de les parts intervinents, l'àmbit personal, funcional i territorial, i el termini de vigència, i hauran de publicar-se o no segons la seua naturalesa i les persones a qui estiguen destinats.

3. Requeriran en tot cas l'aprovació expressa del Consell de Ministres o de l'òrgan equivalent de les comunitats autònomes els acords que versen sobre matèries de la competència directa del dit òrgan.

4. Els acords que se subscriuen no suposaran cap alteració de les competències atribuïdes als òrgans administratius, ni de les responsabilitats que corresponguen a les autoritats i funcionaris, relatives al funcionament dels serveis públics.

5. En els casos de procediments de responsabilitat patrimonial, l'acord aconseguit entre les parts haurà de fixar la quantia i la forma d'indemnització, d'acord amb els criteris que per a calcular-la i abonar-la estableix l'article 34 de la Llei de Règim Jurídic del Sector Públic.

Secció 2a. Resolució

Article 87. *Actuacions complementàries.*

Abans de dictar una resolució, l'òrgan competent per a resoldre podrà decidir, mitjançant un acord motivat, la realització de les actuacions complementàries indispensables per a resoldre el procediment. No tindran la consideració d'actuacions complementàries els informes que precedeixen immediatament la resolució final del procediment.

L'acord de realització d'actuacions complementàries es notificarà als interessats, i se'ls concedirà un termini de set dies per a formular les al·legacions que consideren pertinents després de la finalització d'aquestes. Les actuacions complementàries hauran de

practicar-se en un termini no superior a quinze dies. El termini per a resoldre el procediment quedarà suspès fins a la terminació de les actuacions complementàries.

Article 88. *Contingut.*

1. La resolució que pose fi al procediment decidirà totes les qüestions plantejades pels interessats i aquelles altres derivades d'aquest.

Quan es tracte de qüestions connexes que no hagen sigut plantejades pels interessats, l'òrgan competent podrà pronunciar-s'hi, i els ho comunicarà prèviament per un termini no superior a quinze dies, perquè formulen les al·legacions que estimen pertinents i aporten, si és el cas, els mitjans de prova.

2. En els procediments tramitats a sol·licitud de l'interessat, la resolució serà congruent amb les peticions formulades per aquest, sense que en cap cas pugua agreujar la seua situació inicial i sense perjudici de la potestat de l'Administració d'incoar d'ofici un nou procediment, si és procedent.

3. Les resolucions contindran la decisió, que serà motivada en els casos a què es refereix l'article 35. Expressaran, a més, els recursos que hi siguen procedents en contra, l'òrgan administratiu o judicial davant del qual hauran de presentar-se i el termini per a interposar-los, sense perjudici que els interessats en puguen exercitar qualsevol altre que estimen oportú.

4. Sense perjudici de la forma i el lloc assenyalats per l'interessat per a la pràctica de les notificacions, la resolució del procediment es dictarà electrònicament i garantirà la identitat de l'òrgan competent, així com l'autenticitat i la integritat del document que es formalitze per mitjà de l'ús d'algun dels instruments previstos en aquesta llei.

5. En cap cas podrà l'Administració abstenir-se de resoldre sota pretext de silenci, fosc o insuficiència dels preceptes legals aplicables al cas, encara que podrà acordar-se la inadmissió de les sol·licituds de reconeixement de drets no previstos en l'ordenament jurídic o manifestament mancats de fonament, sense perjudici del dret de petició previst per l'article 29 de la Constitució.

6. L'acceptació d'informes o dictàmens servirà de motivació a la resolució quan s'incorporen al seu text.

7. Quan la competència per a instruir i resoldre un procediment no recaiga en un mateix òrgan, serà necessari que l'instructor eleve una proposta de resolució a l'òrgan competent per a resoldre.

En els procediments de caràcter sancionador, la proposta de resolució haurà de ser notificada als interessats en els termes que preveu l'article següent.

Article 89. *Proposta de resolució en els procediments de caràcter sancionador.*

1. L'òrgan instructor resoldrà la finalització del procediment, amb l'arxivament de les actuacions, sense que siga necessària la formulació de la proposta de resolució, quan en la instrucció del procediment es pose de manifest que concorre alguna de les circumstàncies següents:

- a) La inexistència dels fets que puguen constituir la infracció.
- b) Quan els fets no estiguen acreditats.
- c) Quan els fets provats no constituïsquen, de manera manifesta, una infracció administrativa.
- d) Quan no existisca o no s'haja pogut identificar la persona o persones responsables o apareguen exemptes de responsabilitat.
- e) Quan es concloga, en qualsevol moment, que ha prescrit la infracció.

2. En el cas de procediments de caràcter sancionador, una vegada conclosa la instrucció del procediment, l'òrgan instructor formularà una proposta de resolució, que haurà de ser notificada als interessats. La proposta de resolució haurà d'indicar la posada de manifest del procediment i el termini per a formular al·legacions i presentar els documents i les informacions que s'estimen pertinents.

3. En la proposta de resolució es fixaran de forma motivada els fets que es consideren provats i la seua exacta qualificació jurídica; es determinaran la infracció que, si és el cas, aquells constituïsquen, la persona o persones responsables i la sanció que es propose; la valoració de les proves practicades, en especial aquelles que constituïsquen els fonaments bàsics de la decisió, així com les mesures provisionals que, si és el cas, s'hagen adoptat. Quan la instrucció concloga la inexistència d'infracció o responsabilitat i no es faça ús de la facultat prevista en l'apartat primer, la proposta declararà aquesta circumstància.

Article 90. *Especialitats de la resolució en els procediments sancionadors.*

1. En el cas de procediments de caràcter sancionador, a més del contingut previst en els dos articles anteriors, la resolució inclourà la valoració de les proves practicades, en especial aquelles que constituïsquen els fonaments bàsics de la decisió, i fixarà els fets i, si és el cas, la persona o persones responsables, la infracció o infraccions comeses i la sanció o sancions que s'imposen, o bé la declaració de no-existència d'infracció o responsabilitat.

2. En la resolució no es podran acceptar fets diferents dels determinats en el curs del procediment, amb independència de la seua diferent valoració jurídica. No obstant això, quan l'òrgan competent per a resoldre considere que la infracció o la sanció revesteixen més gravetat que la determinada en la proposta de resolució, es notificarà a l'inculpat perquè aporte totes les al·legacions que estime convenients en el termini de quinze dies.

3. La resolució que pose fi al procediment serà executiva quan no hi càpia en contra cap recurs ordinari en via administrativa. En aquesta es podran adoptar les disposicions cautelars necessàries per a garantir-ne l'eficàcia fins que no siga executiva, i que podran consistir en el manteniment de les mesures provisionals que, si és el cas, s'hagen adoptat.

Quan la resolució siga executiva, es podrà suspendre cautelarment si l'interessat manifesta a l'Administració la seua intenció d'interposar un recurs contenciós administratiu contra la resolució ferma en via administrativa. Aquesta suspensió cautelar finalitzarà quan:

a) Haja transcorregut el termini legalment previst sense que l'interessat haja interposat cap recurs contenciós administratiu.

b) L'interessat haja interposat un recurs contenciós administratiu, i:

1r. No s'haja sol·licitat en aquest tràmit la suspensió cautelar de la resolució impugnada.

2n. L'òrgan judicial es pronuncie sobre la suspensió cautelar sol·licitada, en els termes que preveu aquesta.

4. Quan les conductes sancionades hagen causat danys o perjudicis a les administracions i la quantia destinada a indemnitzar aquests danys no haja quedat determinada en l'expedient, es fixarà mitjançant un procediment complementari, i la seua resolució serà immediatament executiva. Aquest procediment serà susceptible de terminació convencional, però ni aquesta ni l'acceptació per l'infractor de la resolució que pugua recaure implicaran el reconeixement voluntari de la seua responsabilitat. La resolució del procediment posarà fi a la via administrativa.

Article 91. *Especialitats de la resolució en els procediments en matèria de responsabilitat patrimonial.*

1. Una vegada rebut, si és el cas, el dictamen a què es refereix l'article 81.2 o, quan aquest no siga preceptiu, una vegada finalitzat el tràmit d'audiència, l'òrgan competent resoldrà o sotmetrà la proposta d'acord per a la formalització per l'interessat i per l'òrgan administratiu competent per a subscriure'l. Quan no s'estime procedent formalitzar la proposta de terminació convencional, l'òrgan competent resoldrà en els termes que preveu l'apartat següent.

2. A més del que preveu l'article 88, en els casos de procediments de responsabilitat patrimonial, serà necessari que la resolució es pronuncie sobre l'existència o no de la relació de causalitat entre el funcionament del servei públic i la lesió produïda i, si és el cas, sobre la valoració del dany causat, la quantia i la forma de la indemnització, quan corresponga, d'acord amb els criteris que per a calcular-la i abonar-la s'estableixen en l'article 34 de la Llei de Règim Jurídic del Sector Públic.

3. Transcorreguts sis mesos des que s'haja iniciat el procediment sense que s'haja dictat ni notificat la resolució expressa o, si és el cas, s'haja formalitzat l'acord, podrà considerar-se que la resolució és contrària a la indemnització del particular.

Article 92. Competència per a la resolució dels procediments de responsabilitat patrimonial.

En l'àmbit de l'Administració General de l'Estat, els procediments de responsabilitat patrimonial els resoldrà el ministre respectiu o el Consell de Ministres en els casos de l'article 32.3 de la Llei de Règim Jurídic del Sector Públic o quan una llei així ho dispose.

En l'àmbit autonòmic i local, els procediments de responsabilitat patrimonial els resoldran els òrgans corresponents de les comunitats autònomes o de les entitats que integren l'Administració local.

En el cas de les entitats de dret públic, les normes que determinen el seu règim jurídic podran establir els òrgans als quals correspon la resolució dels procediments de responsabilitat patrimonial. A falta d'això, s'aplicaran les normes previstes en aquest article.

Secció 3a. Desistiment i renúncia

Article 93. Desistiment de l'Administració.

En els procediments iniciats d'ofici, l'Administració podrà desistir, motivadament, en els supòsits i amb els requisits previstos en les lleis.

Article 94. Desistiment i renúncia dels interessats.

1. Tot interessat podrà desistir de la seua sol·licitud o, quan això no estiga prohibit per l'ordenament jurídic, renunciar als seus drets.

2. Si l'escrit d'iniciació s'ha formulat per dos o més interessats, el desistiment o la renúncia només afectarà aquells que l'hagen formulat.

3. Tant el desistiment com la renúncia podran fer-se per qualsevol mitjà que permetta tindre'n constància, sempre que incorpore les firmes que corresponguen d'acord amb el que preveu la normativa aplicable.

4. L'Administració acceptarà de pla el desistiment o la renúncia, i declararà conclús el procediment llevat que, havent-s'hi personat tercers interessats, insten a continuar-lo en el termini de deu dies des que els van notificar el desistiment o la renúncia.

5. Si la qüestió suscitada per la incoació del procediment comporta interès general o és convenient substanciar-la per a definir-la i aclarir-la, l'Administració podrà limitar els efectes del desistiment o la renúncia a l'interessat i seguirà el procediment.

Secció 4a. Caducitat

Article 95. Requisits i efectes.

1. En els procediments iniciats a sol·licitud de l'interessat, quan es produïska la paralització per causa imputable a aquest, l'Administració li advertirà que, transcorreguts tres mesos, es produirà la caducitat del procediment. Consumit aquest termini sense que el particular requerit realitze les activitats necessàries per a reprendre la tramitació, l'Administració acordarà l'arxivament de les actuacions, i ho notificarà a l'interessat. Contra la resolució que declare la caducitat seran procedents els recursos pertinents.

2. No podrà acordar-se la caducitat per la simple inactivitat de l'interessat en el compliment de tràmits, sempre que no siguem indispensables per a dictar una resolució. La inactivitat no tindrà un altre efecte que la pèrdua del dret al tràmit.

3. La caducitat no produirà per si sola la prescripció de les accions del particular o de l'Administració, però els procediments caducats no interrompran el termini de prescripció.

En els casos en què siga possible la iniciació d'un nou procediment per no haver-se produït la prescripció, podran incorporar-s'hi els actes i els tràmits el contingut dels quals s'haja mantingut igual si no s'ha produït la caducitat. En tot cas, en el nou procediment hauran de complir-se els tràmits d'al·legacions, proposició de prova i audiència a l'interessat.

4. Podrà no ser aplicable la caducitat en el cas que la qüestió suscitada afecte l'interés general, o siga convenient substanciar-la per a definir-la i aclarir-la.

CAPÍTOL VI

De la tramitació simplificada del procediment administratiu comú

Article 96. *Tramitació simplificada del procediment administratiu comú.*

1. Quan raons d'interés públic o la falta de complexitat del procediment així ho aconsellen, les administracions públiques podran acordar, d'ofici o a sol·licitud de l'interessat, la tramitació simplificada del procediment.

En qualsevol moment del procediment anterior a la resolució, l'òrgan competent per a tramitar-lo podrà acordar continuar d'acord amb la tramitació ordinària.

2. Quan l'Administració acorde d'ofici la tramitació simplificada del procediment, haurà de notificar-ho als interessats. Si algun d'ells manifesta una oposició expressa, l'Administració haurà de seguir la tramitació ordinària.

3. Els interessats podran sol·licitar la tramitació simplificada del procediment. Si l'òrgan competent per a la tramitació aprecia que no concorre alguna de les raons previstes en l'apartat 1, podrà desestimar la dita sol·licitud en el termini de cinc dies des de la presentació, sense que hi haja possibilitat de recurs per part de l'interessat. Transcorregut aquest termini de cinc dies, es considerarà desestimada la sol·licitud.

4. En el cas de procediments en matèria de responsabilitat patrimonial de les administracions públiques, si una vegada iniciat el procediment administratiu l'òrgan competent per a tramitar-lo considera inequívoca la relació de causalitat entre el funcionament del servei públic i la lesió, així com la valoració del dany i el càlcul de la quantia de la indemnització, podrà acordar d'ofici la suspensió del procediment general i la iniciació d'un procediment simplificat.

5. En el cas de procediments de naturalesa sancionadora, es podrà adoptar la tramitació simplificada del procediment quan l'òrgan competent per a iniciar el procediment considere que, d'acord amb el que preveu la seua normativa reguladora, hi ha elements de judici suficients per a qualificar la infracció com a lleu, sense que càpia l'oposició expressa per part de l'interessat prevista en l'apartat 2.

6. Llevat que reste menys per a la tramitació ordinària, els procediments administratius tramitats de manera simplificada hauran de ser resolts en trenta dies, a comptar de l'endemà del dia en què es notifique a l'interessat l'acord de tramitació simplificada del procediment, i constaran únicament dels tràmits següents:

- a) Inici del procediment d'ofici o a sol·licitud de l'interessat.
- b) Esmena de la sol·licitud presentada, si és el cas.
- c) Al·legacions formulades a l'inici del procediment durant el termini de cinc dies.
- d) Tràmit d'audiència, únicament quan la resolució serà desfavorable per a l'interessat.
- e) Informe del servei jurídic, quan aquest siga preceptiu.
- f) Informe del Consell General del Poder Judicial, quan aquest siga preceptiu.

g) Dictamen del Consell d'Estat o de l'òrgan consultiu equivalent de la comunitat autònoma en els casos en què siga preceptiu. Des que se sol·licite el dictamen al Consell d'Estat, o a l'òrgan equivalent, fins que siga emés, es produirà la suspensió automàtica del termini per a resoldre.

L'òrgan competent sol·licitarà l'emissió del dictamen en un termini que permeta complir el termini de resolució del procediment. El dictamen podrà ser emés en el termini de quinze dies si així ho sol·licita l'òrgan competent.

En tot cas, en l'expedient que es remeta al Consell d'Estat o a l'òrgan consultiu equivalent, s'inclourà una proposta de resolució. Quan el dictamen siga contrari al fons de la proposta de resolució, amb independència que s'atenga o no aquest criteri, l'òrgan competent per a resoldre acordarà continuar el procediment d'acord amb la tramitació ordinària, la qual cosa es notificarà als interessats. En aquest cas, es consideraran convalidades totes les actuacions que s'hagen realitzat durant la tramitació simplificada del procediment, a excepció del dictamen del Consell d'Estat o de l'òrgan consultiu equivalent.

h) Resolució.

7. En cas que un procediment exigisca la realització d'un tràmit no previst en l'apartat anterior, haurà de ser tramitat de manera ordinària.

CAPÍTOL VII

Execució

Article 97. *Títol.*

1. Les administracions públiques no iniciaran cap actuació material d'execució de resolucions que limite drets dels particulars sense que prèviament haja sigut adoptada la resolució que li servisca de fonament jurídic.

2. L'òrgan que ordene un acte d'execució material de resolucions estarà obligat a notificar al particular interessat la resolució que autoritze l'actuació administrativa.

Article 98. *Executorietat.*

1. Els actes de les administracions públiques subjectes al dret administratiu seran immediatament executius, llevat que:

- a) Es produïska la suspensió de l'execució de l'acte.
- b) Es tracte d'una resolució d'un procediment de naturalesa sancionadora contra la qual càpia algun recurs en via administrativa, incloent-hi el potestatiu de reposició.
- c) Una disposició establisca el contrari.
- d) Es necessite una aprovació o autorització superior.

2. Quan d'una resolució administrativa, o de qualsevol altra forma de finalització del procediment administratiu prevista en aquesta llei, nasca una obligació de pagament derivada d'una sanció pecuniària, multa o qualsevol altre dret que haja d'abonar-se a la hisenda pública, aquest s'efectuarà preferentment, llevat que es justifique la impossibilitat de fer-ho, utilitzant algun dels mitjans electrònics següents:

- a) Targeta de crèdit i debit.
- b) Transferència bancària.
- c) Domiciliació bancària.
- d) Qualsevol altres que autoritze l'òrgan competent en matèria d'hisenda pública.

Article 99. *Execució forçosa.*

Les administracions públiques, a través dels seus òrgans competents en cada cas, podran procedir, prèvia advertència, a l'execució forçosa dels actes administratius, excepte

en els supòsits en què se suspenga l'execució d'acord amb la llei, o quan la Constitució o la llei exigisquen la intervenció d'un òrgan judicial.

Article 100. Mitjans d'execució forçosa.

1. L'execució forçosa per les administracions públiques s'efectuarà respectant sempre el principi de proporcionalitat, pels mitjans següents:

- a) Constrenyiment sobre el patrimoni.
- b) Execució subsidiària.
- c) Multa coercitiva.
- d) Compulsió sobre les persones.

2. Si són diversos els mitjans d'execució admissibles, es triarà el menys restrictiu de la llibertat individual.

3. Si és necessari entrar en el domicili de l'afectat o en la resta de llocs que requerisquen l'autorització del titular, les administracions públiques hauran d'obtenir el seu consentiment o, a falta d'això, l'oportuna autorització judicial.

Article 101. Constrenyiment sobre el patrimoni.

1. Si en virtut d'un acte administratiu ha de satisfer-se una quantitat líquida, se seguirà el procediment previst en les normes reguladores del procediment de constrenyiment.

2. En qualsevol cas, no podrà imposar-se als administrats una obligació pecuniària que no estiga establida d'acord amb una norma de rang legal.

Article 102. Execució subsidiària.

1. Correspondrà l'execució subsidiària quan es tracte d'actes que per no ser personalíssims puguen ser realitzats per un subjecte diferent de l'obligat.

2. En aquest cas, les administracions públiques realitzaran l'acte, per si o a través de les persones que determinen, a costa de l'obligat.

3. L'import de les despeses, danys i perjudicis s'exigirà d'acord amb el que disposa l'article anterior.

4. El dit import podrà liquidar-se de forma provisional i realitzar-se abans de l'execució, com a reserva de la liquidació definitiva.

Article 103. Multa coercitiva.

1. Quan així ho autoritzen les lleis, i en la forma i la quantia que aquestes determinen, les administracions públiques poden, per a l'execució de determinats actes, imposar multes coercitives, reiterades per lapses de temps que siguen suficients per a complir allò que s'ha ordenat, en els supòsits següents:

- a) Actes personalíssims en què no siga procedent la compulsió directa sobre la persona de l'obligat.
- b) Actes en què, corresponent la compulsió, l'Administració no l'estime convenient.
- c) Actes l'execució dels quals l'obligat pugua encarregar a una altra persona.

2. La multa coercitiva és independent de les sancions que puguen imposar-se amb aquest caràcter i compatible amb aquestes.

Article 104. Compulsió sobre les persones.

1. Els actes administratius que imposen una obligació personalíssima de no fer o suportar podran ser executats per compulsió directa sobre les persones en els casos en

què la llei expressament ho autoritze, i dins sempre del respecte degut a la seua dignitat i als drets reconeguts en la Constitució.

2. Si, tractant-se d'obligacions personalíssimes de fer, no es realitza la prestació, l'obligat haurà de rescabalar dels danys i dels perjudicis, la liquidació i el cobrament dels quals s'efectuarà en via administrativa.

Article 105. *Prohibició d'accions possessòries.*

No s'admetran a tràmit accions possessòries contra les actuacions dels òrgans administratius realitzades en matèria de la seua competència i d'acord amb el procediment legalment establert.

TÍTOL V

De la revisió dels actes en via administrativa

CAPÍTOL I

Revisió d'ofici

Article 106. *Revisió de disposicions i actes nuls.*

1. Les administracions públiques, en qualsevol moment, per iniciativa pròpia o a sol·licitud d'un interessat, i previ dictamen favorable del Consell d'Estat o d'un òrgan consultiu equivalent de la comunitat autònoma, si n'hi ha, declararan d'ofici la nul·litat dels actes administratius que hagen posat fi a la via administrativa o sobre els quals no s'haja interposat cap recurs en termini, en els supòsits previstos en l'article 47.1.

2. Així mateix, en qualsevol moment, les administracions públiques, d'ofici i previ dictamen favorable del Consell d'Estat o d'un òrgan consultiu equivalent de la comunitat autònoma, si n'hi ha, podran declarar la nul·litat de les disposicions administratives en els supòsits previstos en l'article 47.2.

3. L'òrgan competent per a la revisió d'ofici podrà acordar motivadament la inadmissió a tràmit de les sol·licituds formulades pels interessats, sense necessitat d'obtindre el dictamen del Consell d'Estat o de l'òrgan consultiu de la comunitat autònoma, quan aquestes no es basen en alguna de les causes de nul·litat de l'article 47.1 o manquen manifestament de fonament, així com en el cas que s'hagen desestimat quant al fons altres sol·licituds substancialment iguals.

4. Les administracions públiques, quan declaren la nul·litat d'una disposició o acte, podran establir, en la mateixa resolució, les indemnitzacions que corresponga reconèixer als interessats si es donen les circumstàncies previstes en els articles 32.2 i 34.1 de la Llei de Règim Jurídic del Sector Públic, sense perjudici que, tractant-se d'una disposició, subsistisquen els actes fermes dictats en aplicació d'aquesta.

5. Quan el procediment s'haja iniciat d'ofici, el transcurs del termini de sis mesos des de l'inici sense dictar una resolució en produirà la caducitat. Si el procediment s'ha iniciat a sol·licitud de l'interessat, es podrà considerar desestimada per silenci administratiu.

Article 107. *Declaració de lesivitat d'actes anul·lables.*

1. Les administracions públiques podran impugnar davant de l'ordre jurisdiccional contenciós administratiu els actes favorables per als interessats que siguin anul·lables d'acord amb el que disposa l'article 48, amb la seua declaració prèvia de lesivitat per a l'interès públic.

2. La declaració de lesivitat no podrà adoptar-se una vegada transcorreguts quatre anys des que es va dictar l'acte administratiu i exigirà l'audiència prèvia dels qui apareguen com a interessats en aquest, en els termes establerts per l'article 82.

Sense perjudici del seu examen com a pressupòsit processal d'admissibilitat de l'acció en el procés judicial corresponent, la declaració de lesivitat no serà susceptible de recurs, si bé podrà notificar-se als interessats als mers efectes informatius.

3. Transcorregut el termini de sis mesos des de la iniciació del procediment sense que s'haja declarat la lesivitat, se'n produirà la caducitat.

4. Si l'acte prové de l'Administració general de l'Estat o de les comunitats autònomes, la declaració de lesivitat l'adoptarà l'òrgan de cada administració competent en la matèria.

5. Si l'acte prové de les entitats que integren l'Administració local, la declaració de lesivitat l'adoptarà el ple de la corporació o, en defecte d'aquest, l'òrgan col·legiat superior de l'entitat.

Article 108. *Suspensió.*

Iniciat el procediment de revisió d'ofici a què es refereixen els articles 106 i 107, l'òrgan competent per a declarar la nul·litat o lesivitat podrà suspendre l'execució de l'acte quan aquesta pugua causar perjudicis d'impossible o difícil reparació.

Article 109. *Revocació d'actes i rectificació d'errors.*

1. Les administracions públiques podran revocar, mentre no haja transcorregut el termini de prescripció, els seus actes de gravamen o desfavorables, sempre que aquesta revocació no constituïska dispensa o exempció no permesa per les lleis, ni siga contrària al principi d'igualtat, a l'interés públic o a l'ordenament jurídic.

2. Les administracions públiques podran, així mateix, rectificar en qualsevol moment, d'ofici o a instància dels interessats, els errors materials, de fet o aritmètics existents en els seus actes.

Article 110. *Limits de la revisió.*

Les facultats de revisió establides en aquest capítol no podran ser exercides quan, per prescripció de les accions, pel temps transcorregut o per altres circumstàncies, el seu exercici siga contrari a l'equitat, a la bona fe, al dret dels particulars o a les lleis.

Article 111. *Competència per a la revisió d'ofici de les disposicions i d'actes nuls i anul·lables en l'Administració general de l'Estat.*

En l'àmbit estatal, seran competents per a la revisió d'ofici de les disposicions i dels actes administratius nuls i anul·lables:

a) El Consell de Ministres, respecte dels seus propis actes i disposicions i dels actes i disposicions dictats pels ministres.

b) En l'Administració general de l'Estat:

1r. Els ministres, respecte dels actes i disposicions dels secretaris d'estat i dels dictats per òrgans directius del seu departament no dependents d'una secretaria d'estat.

2n. Els secretaris d'estat, respecte dels actes i disposicions dictats pels òrgans directius que en depenguen.

c) En els organismes públics i les entitats de dret públic vinculats o dependents de l'Administració general de l'Estat:

1r. Els òrgans a què estiguen adscrits els organismes públics i les entitats de dret públic, respecte dels actes i disposicions dictats pel màxim òrgan rector d'aquests.

2n. Els màxims òrgans rectors dels organismes públics i entitats de dret públic, respecte dels actes i disposicions dictats pels òrgans que en depenguen.

CAPÍTOL II

Recursos administratius

Secció 1a. Principis generals

Article 112. *Objecte i classes.*

1. Contra les resolucions i els actes de tràmit, si aquests últims decideixen directament o indirectament el fons de l'assumpte, determinen la impossibilitat de continuar el procediment, produeixen indefensió o perjudici irreparable a drets i interessos legítims, els interessats podran interposar els recursos d'alçada i potestatiu de reposició, que cabrà fundar en qualsevol dels motius de nul·litat o anul·labilitat previstos en els articles 47 i 48 d'aquesta llei.

L'oposició als restants actes de tràmit podrà ser al·legada pels interessats per a la consideració en la resolució que pose fi al procediment.

2. Les lleis podran substituir el recurs d'alçada, en supòsits o àmbits sectorials determinats, i quan l'especificitat de la matèria així ho justifique, per altres procediments d'impugnació, reclamació, conciliació, mediació i arbitratge, davant d'òrgans col·legiats o comissions específiques no sotmeses a instruccions jeràrquiques, amb respecte als principis, garanties i terminis que la present llei reconeix a les persones i als interessats en tot procediment administratiu.

En les mateixes condicions, el recurs de reposició podrà ser substituït pels procediments a què es refereix el paràgraf anterior, respectant el seu caràcter potestatiu per a l'interessat.

L'aplicació d'aquests procediments en l'àmbit de l'Administració local no podrà suposar el desconeixement de les facultats resolutòries reconegudes als òrgans representatius electes establits per la llei.

3. Contra les disposicions administratives de caràcter general no podrà interposar-se cap recurs en via administrativa.

Els recursos contra un acte administratiu que es fonamenten únicament en la nul·litat d'alguna disposició administrativa de caràcter general podran interposar-se directament davant de l'òrgan que va dictar la dita disposició.

4. Les reclamacions economicoadministratives s'ajustaran als procediments establits per la seua legislació específica.

Article 113. *Recurs extraordinari de revisió.*

Contra els actes fermes en via administrativa, només serà procedent el recurs extraordinari de revisió quan concórrega alguna de les circumstàncies previstes en l'article 125.1.

Article 114. *Fi de la via administrativa.*

1. Posen fi a la via administrativa:

- a) Les resolucions dels recursos d'alçada.
- b) Les resolucions dels procediments a què es refereix l'article 112.2.
- c) Les resolucions dels òrgans administratius que no tinguen superior jeràrquic, llevat que una llei establisca el contrari.
- d) Els acords, els pactes, els convenis o els contractes que tinguen la consideració de finalitzadors del procediment.
- e) La resolució administrativa dels procediments de responsabilitat patrimonial, siga quin siga el tipus de relació, pública o privada, de què derive.
- f) La resolució dels procediments complementaris en matèria sancionadora a què es refereix l'article 90.4.

g) Les altres resolucions d'òrgans administratius quan una disposició legal o reglamentària així ho establisca.

2. A més del que preveu l'apartat anterior, en l'àmbit estatal posen fi a la via administrativa els actes i les resolucions següents:

- a) Els actes administratius dels membres i òrgans del Govern.
- b) Els emanats dels ministres i els secretaris d'estat en l'exercici de les competències que tenen atribuïdes els òrgans de què són titulars.
- c) Els emanats dels òrgans directius amb nivell de director general o superior, en relació amb les competències que tinguen atribuïdes en matèria de personal.
- d) En els organismes públics i les entitats de dret públic vinculats o dependents de l'Administració general de l'Estat, els emanats dels màxims òrgans de direcció unipersonals o col·legiats, d'acord amb el que establisquen els seus estatuts, llevat que per llei s'establisca una altra cosa.

Article 115. *Interposició de recurs.*

1. La interposició del recurs haurà d'expressar:

- a) El nom i els cognoms del recurrent, així com la seua identificació personal.
- b) L'acte contra el qual es recorre i la raó de la impugnació.
- c) El lloc, la data, la firma del recurrent, la identificació del mitjà i, si és el cas, del lloc que s'assenyale a l'efecte de notificacions.
- d) L'òrgan, el centre o la unitat administrativa a què es dirigeix i el seu codi d'identificació.
- e) Les altres particularitats exigides, si és el cas, per les disposicions específiques.

2. L'error o l'absència de la qualificació del recurs per part del recurrent no serà obstacle per a tramitar-lo, sempre que es deduisca el seu verdader caràcter.

3. Els vicis i els defectes que facen anul·lable un acte no podran ser al·legats pels qui els hagen causat.

Article 116. *Causas d'inadmissió.*

Seran causes d'inadmissió les següents:

- a) Ser incompetent l'òrgan administratiu, quan el competent pertanga a una altra administració pública. El recurs haurà de remetre's a l'òrgan competent, d'acord amb el que estableix l'article 14.1 de la Llei de Règim Jurídic del Sector Públic.
- b) No tindre legitimació el recurrent.
- c) Tractar-se d'un acte no susceptible de recurs.
- d) Haver transcorregut el termini per a la interposició del recurs.
- e) Mancar el recurs manifestament de fonament.

Article 117. *Suspensió de l'execució.*

1. La interposició de qualsevol recurs, excepte en els casos en què una disposició establisca el contrari, no suspendrà l'execució de l'acte impugnat.

2. No obstant el que disposa l'apartat anterior, l'òrgan a qui competisca resoldre el recurs, prèvia ponderació, prou raonada, entre el perjudici que causaria a l'interés públic o a tercers la suspensió i l'ocasionat al recurrent com a conseqüència de l'eficàcia immediata de l'acte objecte de recurs, podrà suspendre, d'ofici o a sol·licitud del recurrent, l'execució de l'acte impugnat quan concórreguen alguna de les circumstàncies següents:

- a) Que l'execució pugua causar perjudicis d'impossible o difícil reparació.
- b) Que la impugnació es fonamente en alguna de les causes de nul·litat de ple dret previstes en l'article 47.1 d'aquesta llei.

3. L'execució de l'acte impugnat es considerarà suspesa si, transcorregut un mes des que la sol·licitud de suspensió haja tingut entrada en el registre electrònic de l'administració o organisme competent per a decidir sobre aquesta, l'òrgan a qui competisca resoldre el recurs no ha dictat ni notificat una resolució expressa respecte d'això. En aquests casos, no serà aplicable el que estableix l'article 21.4, segon paràgraf, d'aquesta llei.

4. Quan es dicte l'acord de suspensió podran adoptar-se les mesures cautelars que siguen necessàries per a assegurar la protecció de l'interés públic o de tercers i l'eficàcia de la resolució o l'acte impugnat.

Quan de la suspensió puguen derivar-se perjudicis de qualsevol naturalesa, aquella només produirà efectes prèvia prestació de caució o garantia suficient per a respondre d'aquests, en els termes establits reglamentàriament.

La suspensió es prolongarà després d'esgotada la via administrativa quan, havent-ho sol·licitat prèviament l'interessat, hi haja una mesura cautelar i els seus efectes s'estenguen a la via contenciosa administrativa. Si l'interessat interposa un recurs contenciós administratiu en què sol·licite la suspensió de l'acte objecte del procés, es mantindrà la suspensió fins que es produïska el corresponent pronunciament judicial sobre la sol·licitud.

5. Quan el recurs tinga per objecte la impugnació d'un acte administratiu que afecte una pluralitat indeterminada de persones, la suspensió de la seua eficàcia haurà de ser publicada en el periòdic oficial en què aquell es va inserir.

Article 118. *Audiència dels interessats.*

1. Quan hagen de tindre's en compte nous fets o documents no inclosos en l'expedient originari, es posaran de manifest als interessats perquè, en un termini no inferior a deu dies ni superior a quinze, formulen les al·legacions i presenten els documents i justificants que estimen procedents.

No es tindran en compte en la resolució dels recursos, fets, documents o al·legacions del recurrent quan, havent pogut aportar-los en el tràmit d'al·legacions, no ho haja fet. Tampoc podrà sol·licitar-se la pràctica de proves quan la seua falta de realització en el procediment en què es va dictar la resolució objecte de recurs siga imputable a l'interessat.

2. Si hi ha altres interessats, se'ls traslladarà, en tot cas, el recurs perquè, en el termini mencionat abans, al·leguen el que estimen procedent.

3. El recurs, els informes i les propostes no tenen el caràcter de documents nous als efectes d'aquest article. Tampoc el tindran els que els interessats hagen aportat a l'expedient abans de dictar-se la resolució impugnada.

Article 119. *Resolució.*

1. La resolució del recurs estimarà en tot o en part, o desestimarà, les pretensions formulades en aquest, o en declararà la inadmissió.

2. Quan, havent-hi un vici de forma, no s'estime procedent resoldre sobre el fons, s'ordenarà la retroacció del procediment al moment en què el vici va ser comés, sense perjudici que eventualment puga acordar-se la convalidació d'actuacions per l'òrgan competent, d'acord amb el que disposa l'article 52.

3. L'òrgan que resolga el recurs decidirà les qüestions, tant de forma com de fons, que plantege el procediment, hagen sigut o no objecte d'al·legació per part dels interessats. En aquest últim cas, se'ls escoltarà prèviament. No obstant això, la resolució serà congruent amb les peticions formulades pel recurrent, sense que en cap cas puga agreujar-se la seua situació inicial.

Article 120. *Pluralitat de recursos administratius.*

1. Quan hagen de resoldre's una pluralitat de recursos administratius que deriven d'un mateix acte administratiu i s'haja interposat un recurs judicial contra una resolució administrativa o contra el corresponent acte presumpte desestimatori, l'òrgan administratiu

podrà acordar la suspensió del termini per a resoldre fins que es produïska un pronunciament judicial.

2. L'acord de suspensió haurà de ser notificat als interessats, els quals podran interposar un recurs contra aquest.

La interposició del corresponent recurs per un interessat no afectarà la resta de procediments de recurs que es troben suspesos per derivar del mateix acte administratiu.

3. Realitzat el pronunciament judicial, serà comunicat als interessats, i l'òrgan administratiu competent per a resoldre podrà dictar una resolució sense necessitat de realitzar cap tràmit addicional, excepte el d'audiència, quan corresponga.

Secció 2a. Recurs d'alçada

Article 121. *Objecte.*

1. Contra les resolucions i els actes a què es refereix l'article 112.1, quan no posen fi a la via administrativa, es podran interposar recursos d'alçada davant de l'òrgan superior jeràrquic del que els va dictar. A aquests efectes, els tribunals i els òrgans de selecció del personal al servei de les administracions públiques i qualssevol altres que, en el si d'aquestes, actuen amb autonomia funcional, es consideraran dependents de l'òrgan a què estiguen adscrits o, si no n'hi ha, del que haja nomenat el president d'aquests.

2. El recurs podrà interposar-se davant de l'òrgan que va dictar l'acte que s'impugna o davant del competent per a resoldre'l.

Si el recurs s'ha interposat davant de l'òrgan que va dictar l'acte impugnat, aquest haurà de remetre'l al competent en el termini de deu dies, amb el seu informe i amb una còpia completa i ordenada de l'expedient.

El titular de l'òrgan que va dictar l'acte objecte de recurs serà responsable directe del compliment del que preveu el paràgraf anterior.

Article 122. *Terminis.*

1. El termini per a la interposició del recurs d'alçada serà d'un mes si l'acte és exprés. Transcorregut aquest termini sense que s'haja interposat el recurs, la resolució serà ferma a tots els efectes.

Si l'acte no és exprés, el sol·licitant i altres possibles interessats podran interposar un recurs d'alçada en qualsevol moment a partir de l'endemà del dia en què, d'acord amb la seua normativa específica, es produïsquen els efectes del silenci administratiu.

2. El termini màxim per a dictar i notificar la resolució serà de tres mesos. Transcorregut aquest termini sense que es dicte una resolució, es podrà considerar desestimat el recurs, excepte en el supòsit previst en l'article 24.1, tercer paràgraf.

3. Contra la resolució d'un recurs d'alçada no cabrà cap altre recurs administratiu, excepte el recurs extraordinari de revisió en els casos establits en l'article 125.1.

Secció 3a. Recurs potestatiu de reposició

Article 123. *Objecte i naturalesa.*

1. Contra els actes administratius que posen fi a la via administrativa, es podran interposar, potestativament, recursos de reposició davant del mateix òrgan que els haja dictat, o es podran impugnar directament davant de l'ordre jurisdiccional contenciós administratiu.

2. No es podrà interposar un recurs contenciós administratiu fins que no siga resolt expressament o s'haja produït la desestimació presumpta del recurs de reposició interposat.

Article 124. *Terminis.*

1. El termini per a la interposició del recurs de reposició serà d'un mes si l'acte és exprés. Transcorregut aquest termini, únicament podrà interposar-se un recurs contenciós administratiu, sense perjudici, si és el cas, de la procedència del recurs extraordinari de revisió.

Si l'acte no és exprés, el sol·licitant i altres possibles interessats podran interposar un recurs de reposició en qualsevol moment a partir de l'endemà del dia en què, d'acord amb la seua normativa específica, es produïska l'acte presumpte.

2. El termini màxim per a dictar i notificar la resolució del recurs serà d'un mes.

3. Contra la resolució d'un recurs de reposició no podrà interposar-se novament aquest recurs.

Secció 4a. Recurs extraordinari de revisió

Article 125. *Objecte i terminis.*

1. Contra els actes fermes en via administrativa podrà interposar-se el recurs extraordinari de revisió davant de l'òrgan administratiu que els va dictar, que també serà el competent per a resoldre'ls, quan concórrega alguna de les circumstàncies següents:

a) Que quan els dicten s'incórrega en un error de fet que resulte dels documents incorporats a l'expedient.

b) Que apareguen documents de valor essencial per a la resolució de l'assumpte que, encara que siguem posteriors, evidencien l'error de la resolució objecte de recurs.

c) Que en la resolució hagen influït essencialment documents o testimonis declarats falsos per una sentència judicial ferma, anterior o posterior a aquella resolució.

d) Que la resolució s'haja dictat com a conseqüència de prevaricació, suborn, violència, maquinació fraudulenta o una altra conducta punible i s'haja declarat així en virtut d'una sentència judicial ferma.

2. El recurs extraordinari de revisió s'interposarà, quan es tracte de la causa a) de l'apartat anterior, dins del termini dels quatre anys següents a la data de la notificació de la resolució impugnada. En els altres casos, el termini serà de tres mesos a comptar del coneixement dels documents o des que la sentència judicial va quedar ferma.

3. El que estableix el present article no perjudica el dret dels interessats a formular la sol·licitud i la instància a què es refereixen els articles 106 i 109.2 de la present llei, ni el seu dret que aquestes siguen substanciades i resoltes.

Article 126. *Resolució.*

1. L'òrgan competent per a la resolució del recurs podrà acordar motivadament la inadmissió a tràmit, sense necessitat de demanar un dictamen del Consell d'Estat o l'òrgan consultiu de la comunitat autònoma, quan aquest no es fonamente en alguna de les causes previstes en l'apartat 1 de l'article anterior o en el cas que s'hagen desestimat quant al fons altres recursos substancialment iguals.

2. L'òrgan a què correspon conèixer del recurs extraordinari de revisió ha de pronunciar-se no sols sobre la procedència del recurs, sinó també, si és el cas, sobre el fons de la qüestió resolta per l'acte objecte de recurs.

3. Transcorregut el termini de tres mesos des de la interposició del recurs extraordinari de revisió sense que s'haja dictat ni notificat la resolució, es considerarà desestimat, i quedarà expedita la via jurisdiccional contenciosa administrativa.

TÍTOL VI

De la iniciativa legislativa i de la potestat per a dictar reglaments i altres disposicions

Article 127. *Iniciativa legislativa i potestat per a dictar normes amb rang de llei.*

El Govern de la nació exercirà la iniciativa legislativa prevista en la Constitució mitjançant l'elaboració i l'aprovació dels avantprojectes de llei i la ulterior remissió dels projectes de llei a les Corts Generals.

La iniciativa legislativa l'exerciran els òrgans de govern de les comunitats autònomes en els termes establits per la Constitució i els seus respectius estatuts d'autonomia.

Així mateix, el Govern de la nació podrà aprovar reials decrets llei i reials decrets legislatius en els termes que preveu la Constitució. Els respectius òrgans de govern de les comunitats autònomes podran aprovar normes equivalents a aquelles en el seu àmbit territorial, de conformitat amb el que estableixen la Constitució i els seus respectius estatuts d'autonomia.

Article 128. *Potestat reglamentària.*

1. L'exercici de la potestat reglamentària correspon al Govern de la nació, als òrgans de govern de les comunitats autònomes, de conformitat amb allò que s'ha establert en els seus respectius estatuts, i als òrgans de govern locals, d'acord amb el que preveuen la Constitució, els estatuts d'autonomia i la Llei 7/1985, de 2 d'abril, reguladora de les bases del règim local.

2. Els reglaments i les disposicions administratives no podran vulnerar la Constitució o les lleis ni regular aquelles matèries que la Constitució o els estatuts d'autonomia reconeixen de la competència de les Corts Generals o de les assemblees legislatives de les comunitats autònomes. Sense perjudici de la seua funció de desplegament o col·laboració respecte a la llei, no podran tipificar delictes, faltes o infraccions administratives, establir penes o sancions, així com tributs, exaccions parafiscals o altres càrregues o prestacions personals o patrimonials de caràcter públic.

3. Les disposicions administratives s'ajustaran a l'ordre de jerarquia que establisquen les lleis. Cap disposició administrativa podrà vulnerar els preceptes d'una altra de rang superior.

Article 129. *Principis de bona regulació.*

1. En l'exercici de la iniciativa legislativa i la potestat reglamentària, les administracions públiques actuaran d'acord amb els principis de necessitat, eficàcia, proporcionalitat, seguretat jurídica, transparència i eficiència. En l'exposició de motius o en el preàmbul, segons es tracte, respectivament, d'avantprojectes de llei o de projectes de reglament, quedarà prou justificada la seua adequació als dits principis.

2. En virtut dels principis de necessitat i eficàcia, la iniciativa normativa ha d'estar justificada per una raó d'interés general, basar-se en una identificació clara dels fins perseguits i ser l'instrument més adequat per a garantir-ne la consecució.

3. En virtut del principi de proporcionalitat, la iniciativa que es propose haurà de contindre la regulació imprescindible per a atendre la necessitat que es vol cobrir amb la norma, després de constatar que no hi ha altres mesures menys restrictives de drets, o que imposen menys obligacions als destinataris.

4. A fi de garantir el principi de seguretat jurídica, la iniciativa normativa s'exercirà de manera coherent amb la resta de l'ordenament jurídic, nacional i de la Unió Europea, per a generar un marc normatiu estable, predicible, integrat, clar i de certesa, que facilite el seu coneixement i comprensió i, en conseqüència, l'actuació i la presa de decisions de les persones i les empreses.

Quan en matèria de procediment administratiu la iniciativa normativa establisca tràmits addicionals o diferents dels previstos en aquesta llei, hauran de ser justificats atenent la singularitat de la matèria o els fins perseguits per la proposta.

Les habilitacions per al desplegament reglamentari d'una llei seran conferides, amb caràcter general, al govern o consell de govern respectiu. L'atribució directa als titulars dels departaments ministerials o de les conselleries del Govern, o a altres òrgans dependents o subordinats d'aquests, tindrà caràcter excepcional i haurà de justificar-se en la llei habilitadora.

Les lleis podran habilitar directament autoritats independents o altres organismes que tinguen atribuïda aquesta potestat per a aprovar normes en desplegament o aplicació d'aquestes, quan la naturalesa de la matèria així ho exigisca.

5. En aplicació del principi de transparència, les administracions públiques possibilitaran l'accés senzill, universal i actualitzat a la normativa en vigor i als documents propis del seu procés d'elaboració, en els termes establits en l'article 7 de la Llei 19/2013, de 9 de desembre, de Transparència, Accés a la Informació Pública i Bon Govern; definiran clarament els objectius de les iniciatives normatives i la seua justificació en el preàmbul o exposició de motius, i possibilitaran que els potencials destinataris tinguen una participació activa en l'elaboració de les normes.

6. En aplicació del principi d'eficiència, la iniciativa normativa ha d'evitar càrregues administratives innecessàries o accessòries, i ha de racionalitzar, en la seua aplicació, la gestió dels recursos públics.

7. Quan la iniciativa normativa afecte les despeses o els ingressos públics presents o futurs, s'hauran de quantificar i valorar les seues repercussions i efectes, i supeditar-se al compliment dels principis d'estabilitat pressupostària i sostenibilitat financera.

Article 130. *Avaluació normativa i adaptació de la normativa vigent als principis de bona regulació.*

1. Les administracions públiques revisaran periòdicament la seua normativa vigent per a adaptar-la als principis de bona regulació i per a comprovar la mesura en què les normes en vigor han aconseguit els objectius previstos i si estaven justificats i correctament quantificats el cost i les càrregues imposades en aquestes.

El resultat de l'avaluació es plasmarà en un informe, que es farà públic, de l'òrgan que determine la normativa reguladora de l'administració corresponent, amb el detall i la periodicitat adequats.

2. Les administracions públiques promouran l'aplicació dels principis de bona regulació i cooperaran per a promocionar l'anàlisi econòmica en l'elaboració de les normes i, en particular, per a evitar la introducció de restriccions injustificades o desproporcionades a l'activitat econòmica.

Article 131. *Publicitat de les normes.*

Les normes amb rang de llei, els reglaments i les disposicions administratives hauran de publicar-se en el diari oficial corresponent perquè entren en vigor i produïsquen efectes jurídics. Addicionalment, i de manera facultativa, les administracions públiques podran establir altres mitjans de publicitat complementaris.

La publicació dels diaris o butlletins oficials en les seues electròniques de l'administració, l'òrgan, l'organisme públic o l'entitat competent tindrà, en les condicions i amb les garanties que cada administració pública determine, els mateixos efectes que els atribuïts a l'edició impresa.

La publicació del «Boletín Oficial del Estado» en la seua electrònica de l'organisme competent tindrà caràcter oficial i autèntic en les condicions i amb les garanties que es determinen reglamentàriament. De la dita publicació es derivaran els efectes previstos en el títol preliminar del Codi Civil i en les restants normes aplicables.

Article 132. *Planificació normativa.*

1. Anualment, les administracions públiques faran públic un pla normatiu que contindrà les iniciatives legals o reglamentàries que seran elevades per a l'aprovació l'any següent.
2. Una vegada aprovat, el pla anual normatiu es publicarà en el portal de la transparència de l'administració pública corresponent.

Article 133. *Participació dels ciutadans en el procediment d'elaboració de normes amb rang de llei i reglaments.*

1. Amb caràcter previ a l'elaboració del projecte o avantprojecte de llei o de reglament, se substanciarà una consulta pública, a través del portal web de l'administració competent, en què es demanarà l'opinió dels subjectes i de les organitzacions més representatives potencialment afectats per la futura norma, sobre:

- a) Els problemes que es pretenen solucionar amb la iniciativa.
- b) La necessitat i l'oportunitat de l'aprovació.
- c) Els objectius de la norma.
- d) Les possibles solucions alternatives reguladores i no reguladores.

2. Sense perjudici de la consulta prèvia a la redacció del text de la iniciativa, quan la norma afecte els drets i els interessos legítims de les persones, el centre directiu competent publicarà el text en el portal web corresponent, amb l'objecte de donar audiència als ciutadans afectats i demanar totes les aportacions addicionals que puguen fer altres persones o entitats. Així mateix, podrà també demanar-se directament l'opinió de les organitzacions o les associacions reconegudes per llei que agrupen o representen persones amb uns drets o interessos legítims afectats per la norma i amb uns fins que tenen relació directa amb el seu objecte.

3. La consulta, l'audiència i la informació públiques regulades en aquest article hauran de realitzar-se de tal forma que els potencials destinataris de la norma i els que realitzen aportacions sobre aquesta tinguen la possibilitat d'emetre la seua opinió, per a la qual cosa hauran de posar-se a la seua disposició els documents necessaris, que seran clars i concisos i reuniran tota la informació necessària per a poder pronunciar-se sobre la matèria.

4. Podrà prescindir-se dels tràmits de consulta, audiència i informació públiques previstos en aquest article en el cas de normes pressupostàries o organitzatives de l'Administració general de l'Estat, l'Administració autonòmica, l'Administració local o les organitzacions dependents o vinculades a aquestes, o quan concórreguen raons greus d'interés públic que ho justifiquen.

Quan la proposta normativa no tinga un impacte significatiu en l'activitat econòmica, no impose obligacions rellevants als destinataris o regule aspectes parcials d'una matèria, podrà ometre's la consulta pública regulada en l'apartat primer. Si la normativa reguladora de l'exercici de la iniciativa legislativa o de la potestat reglamentària per una administració preveu la tramitació urgent d'aquests procediments, l'eventual excepció del tràmit per aquesta circumstància s'ajustarà al que preveja aquella.

Disposició addicional primera. *Especialitats per raó de matèria.*

1. Els procediments administratius regulats en lleis especials per raó de la matèria que no exigisquen algun dels tràmits que preveu aquesta llei o regulen tràmits addicionals o distints, es regiran, respecte a aquests, per allò que es dispose en les dites lleis especials.

2. Les següents actuacions i procediments es regiran per la seua normativa específica i supletòriament pel que disposa aquesta llei:

- a) Les actuacions i els procediments d'aplicació dels tributs en matèria tributària i duanera, així com la seua revisió en via administrativa.

- b) Les actuacions i els procediments de gestió, inspecció, liquidació, recaptació, impugnació i revisió en matèria de Seguretat Social i desocupació.
- c) Les actuacions i els procediments sancionadors en matèria tributària i duanera, en l'ordre social, en matèria de trànsit i seguretat vial i en matèria d'estrangeria.
- d) Les actuacions i els procediments en matèria d'estrangeria i asil.

Disposició addicional segona. *Adhesió de les comunitats autònomes i entitats locals a les plataformes i registres de l'Administració general de l'Estat.*

Per a complir allò que s'ha previst en matèria de registre electrònic d'apoderaments, registre electrònic, arxiu electrònic únic, plataforma d'intermediació de dades i punt d'accés general electrònic de l'Administració, les comunitats autònomes i les entitats locals podran adherir-se voluntàriament i a través de mitjans electrònics a les plataformes i registres establits a aquest efecte per l'Administració general de l'Estat. La no-adhesió haurà de justificar-se en termes d'eficiència conforme a l'article 7 de la Llei Orgànica 2/2012, de 27 d'abril, d'Estabilitat Pressupostària i Sostenibilitat Financera.

En cas que una comunitat autònoma o una entitat local justifique davant del Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques que pot prestar el servei d'una manera més eficient, d'acord amb els criteris previstos en el paràgraf anterior, i opte per mantindre el seu propi registre o plataforma, aquestes administracions hauran de garantir que aquest compleix els requisits de l'Esquema Nacional d'Interoperabilitat, l'Esquema Nacional de Seguretat i les seues normes tècniques de desplegament, de manera que es garantisca la seua compatibilitat informàtica i interconnexió, així com la transmissió telemàtica de les sol·licituds, escrits i comunicacions que es realitzen en els seus registres i plataformes.

Disposició addicional tercera. *Notificació per mitjà d'un anunci publicat en el «Boletín Oficial del Estado».*

1. El «Boletín Oficial del Estado» posarà a disposició de les diverses administracions públiques un sistema automatitzat de remissió i gestió telemàtica per a publicar-hi els anuncis de notificació previstos en l'article 44 d'aquesta llei i en aquesta disposició addicional. El sistema, que complirà el que s'estableix en aquesta llei i en la seua normativa de desplegament, garantirà la celeritat de la publicació, la seua correcta i fidel inserció, així com la identificació de l'òrgan remitent.

2. En aquells procediments administratius que disposen de normativa específica, si concorren els supòsits previstos en l'article 44 d'aquesta llei, la pràctica de la notificació es farà, en tot cas, mitjançant un anunci publicat en el «Boletín Oficial del Estado», sense perjudici que prèviament i amb caràcter facultatiu pugua realitzar-se en la forma prevista per la normativa específica.

3. La publicació en el «Boletín Oficial del Estado» dels anuncis a què es refereixen els dos paràgrafs anteriors s'efectuarà sense cap contraprestació econòmica per part dels qui l'hagen sol·licitat.

Disposició addicional quarta. *Oficines d'assistència en matèria de registres.*

Les administracions públiques hauran de mantindre permanentment actualitzat en la corresponent seu electrònica un directori geogràfic que permeta a l'interessat identificar l'oficina d'assistència en matèria de registres més pròxima al seu domicili.

Disposició addicional cinquena. *Actuació administrativa dels òrgans constitucionals de l'Estat i dels òrgans legislatius i de control autonòmics.*

L'actuació administrativa dels òrgans competents del Congrés dels Diputats, del Senat, del Consell General del Poder Judicial, del Tribunal Constitucional, del Tribunal de Comptes, del Defensor del Poble, de les assemblees legislatives de les comunitats autònomes i de les institucions autonòmiques anàlogues al Tribunal de Comptes i al

Defensor del Poble, es regirà pel que preveu la seua normativa específica, en el marc dels principis que inspiren l'actuació administrativa d'acord amb aquesta llei.

Disposició transitòria primera. *Arxiu de documents.*

1. L'arxiu dels documents corresponents a procediments administratius ja iniciats abans de l'entrada en vigor de la present llei, es regiran pel que disposa la normativa anterior.

2. Sempre que siga possible, els documents en paper associats a procediments administratius finalitzats abans de l'entrada en vigor d'aquesta llei, hauran de digitalitzar-se d'acord amb els requisits establits en la normativa reguladora aplicable.

Disposició transitòria segona. *Registre electrònic i arxiu electrònic únic.*

Mentre no entren en vigor les previsions relatives al registre electrònic i l'arxiu electrònic únic, en l'àmbit de l'Administració general de l'Estat s'aplicaran les regles següents:

a) Durant el primer any, després de l'entrada en vigor de la llei, podran mantindre's els registres i els arxius existents en el moment de l'entrada en vigor d'aquesta llei.

b) Durant el segon any, després de l'entrada en vigor de la llei, es disposarà, com a màxim, d'un registre electrònic i un arxiu electrònic per cada ministeri, així com d'un registre electrònic per cada organisme públic.

Disposició transitòria tercera. *Règim transitori dels procediments.*

a) Als procediments ja iniciats abans de l'entrada en vigor de la llei no els serà aplicable aquesta, i es regiran per la normativa anterior.

b) Els procediments de revisió d'ofici iniciats després de l'entrada en vigor de la present llei se substanciaran per les normes establides en aquesta.

c) Els actes i les resolucions dictats després de l'entrada en vigor d'aquesta llei es regiran, quant al règim de recursos, per les disposicions d'aquesta.

d) Els actes i les resolucions pendents d'execució a l'entrada en vigor d'aquesta llei es regiran per a l'execució per la normativa vigent quan es van dictar.

e) A falta de previsions expressives establides en les corresponents disposicions legals i reglamentàries, les qüestions de dret transitori que se susciten en matèria de procediment administratiu es resoldran d'acord amb els principis establits en els apartats anteriors.

Disposició transitòria quarta. *Règim transitori dels arxius, registres i punt d'accés general.*

Mentre no entren en vigor les previsions relatives al registre electrònic d'apoderaments, registre electrònic, punt d'accés general electrònic de l'Administració i arxiu únic electrònic, les administracions públiques mantindran els mateixos canals, mitjans o sistemes electrònics vigents relatius a les dites matèries, que permeten garantir el dret de les persones a relacionar-se electrònicament amb les administracions.

Disposició transitòria cinquena. *Procediments de responsabilitat patrimonial derivats de la declaració d'inconstitucionalitat d'una norma o el seu caràcter contrari al dret de la Unió Europea.*

Els procediments administratius de responsabilitat patrimonial derivats de la declaració d'inconstitucionalitat d'una norma o el seu caràcter contrari al dret de la Unió Europea iniciats amb anterioritat a l'entrada en vigor d'aquesta llei es resoldran d'acord amb la normativa vigent en el moment de la seua iniciació.

Disposició derogatòria única. *Derogació normativa.*

1. Queden derogades totes les normes del mateix rang o d'un rang inferior en allò que contradiguen o s'oposen al que disposa la present llei.

2. Queden derogades expressament les disposicions següents:

- a) La Llei 30/1992, de 26 de novembre, de Règim Jurídic de les Administracions Públiques i del Procediment Administratiu Comú.
- b) La Llei 11/2007, de 22 de juny, d'Accés Electrònic dels Ciutadans als Serveis Públics.
- c) Els articles 4 a 7 de la Llei 2/2011, de 4 de març, d'Economia Sostenible.
- d) El Reial Decret 429/1993, de 26 de març, pel qual s'aprova el Reglament dels procediments de les administracions públiques en matèria de responsabilitat patrimonial.
- e) El Reial Decret 1398/1993, de 4 d'agost, pel qual s'aprova el Reglament del procediment per a l'exercici de la potestat sancionadora.
- f) El Reial Decret 772/1999, de 7 de maig, pel qual es regula la presentació de sol·licituds, escrits i comunicacions davant de l'Administració general de l'Estat, l'expedició de còpies de documents i la devolució d'originals i el règim de les oficines de registre.
- g) Els articles 2.3, 10, 13, 14, 15, 16, 26, 27, 28, 29.1.a), 29.1.d), 31, 32, 33, 35, 36, 39, 48, 50; els apartats 1, 2 i 4 de la disposició addicional primera; la disposició addicional tercera; la disposició transitòria primera; la disposició transitòria segona; la disposició transitòria tercera, i la disposició transitòria quarta del Reial Decret 1671/2009, de 6 de novembre, pel qual es desplega parcialment la Llei 11/2007, de 22 de juny, d'Accés Electrònic dels Ciutadans als Serveis Públics.

Fins que, d'acord amb el que disposa la disposició final setena, produïsquen efectes les previsions relatives al registre electrònic d'apoderaments, registre electrònic, punt d'accés general electrònic de l'Administració i arxiu únic electrònic, es mantindran en vigor els articles de les normes previstes en les lletres a), b) i g) relatius a les matèries mencionades.

3. Les referències contingudes en normes vigents a les disposicions que es deroguen expressament hauran de considerar-se efectuades a les disposicions d'aquesta llei que regulen la mateixa matèria que aquelles.

Disposició final primera. Títol competencial.

1. Aquesta llei s'aprova a l'empara del que disposa l'article 149.1.18a de la Constitució Espanyola, que atribueix a l'Estat la competència per a dictar les bases del règim jurídic de les administracions públiques i competència en matèria de procediment administratiu comú i sistema de responsabilitat de totes les administracions públiques.

2. El títol VI, d'iniciativa legislativa i de la potestat per a dictar reglaments i altres disposicions, i la disposició addicional segona, d'adhesió de les comunitats autònomes i entitats locals a les plataformes i registres de l'Administració general de l'Estat, s'aproven també a l'empara del que disposen l'article 149.1.14a, relatiu a la hisenda general, així com l'article 149.1.13a, que atribueix a l'Estat la competència en matèria de bases i la coordinació de la planificació general de l'activitat econòmica.

3. El que preveuen els articles 92, primer paràgraf, 111 i 114.2 i la disposició transitòria segona serà aplicable únicament a l'Administració general de l'Estat, així com la resta d'apartats dels distints preceptes que preveuen la seua aplicació exclusiva en l'àmbit de l'Administració general de l'Estat.

Disposició final segona. Modificació de la Llei 59/2003, de 19 de desembre, de Firma Electrònica.

En la Llei 59/2003, de 19 de desembre, de Firma Electrònica, s'inclou un nou apartat 11 en l'article 3 amb la redacció següent:

«11. Tots els sistemes d'identificació i firma electrònica previstos en la Llei de Procediment Administratiu Comú de les Administracions Públiques i en la Llei de Règim Jurídic del Sector Públic tindran plens efectes jurídics.»

Disposició final tercera. *Modificació de la Llei 36/2011, de 10 d'octubre, reguladora de la jurisdicció social.*

La Llei 36/2011, de 10 d'octubre, reguladora de la jurisdicció social, queda redactada en els termes següents:

U. L'article 64 queda redactat de la manera següent:

«Article 64. *Excepcions a la conciliació o mediació prèvies.*

1. S'exceptuen del requisit de l'intent de conciliació o, si és el cas, de mediació els processos que exigisquen l'esgotament de la via administrativa, si és el cas; els que versen sobre Seguretat Social; els relatius a la impugnació de l'acomiadament col·lectiu pels representants dels treballadors, gaudi de vacances i matèria electoral, mobilitat geogràfica, modificació substancial de les condicions de treball, suspensió del contracte i reducció de jornada per causes econòmiques, tècniques, organitzatives o de producció o derivades de força major, drets de conciliació de la vida personal, familiar i laboral als quals es refereix l'article 139; els iniciats d'ofici; els d'impugnació de convenis col·lectius; els d'impugnació dels estatuts dels sindicats o de la seua modificació; els de tutela dels drets fonamentals i llibertats públiques; els processos d'anul·lació de laudes arbitrals; els d'impugnació d'acords de conciliacions, de mediacions i de transaccions, així com aquells en què s'exerciten accions laborals de protecció contra la violència de gènere.

2. Igualment, en queden exceptuats:

a) Aquells processos en què, sent part demandada l'Estat o un altre ens públic, també ho siguen persones privades, sempre que la pretensió haja de sotmetre's a l'esgotament de la via administrativa i en aquesta pugua decidir-se l'assumpte litigiós.

b) Els supòsits en què, en qualsevol moment del procés, després d'haver dirigit la papereta o la demanda contra persones determinades, siga necessari dirigir-la o ampliar-la enfront de persones diferents de les inicialment demandades.

3. Quan, per la naturalesa de la pretensió exercitada, pugua tindre eficàcia jurídica l'acord de conciliació o de mediació que pugua aconseguir-se, fins i tot quan s'exceptue el procés del requisit de l'intent previ, si les parts acudeixen en temps oportú voluntàriament i de comú acord a aquestes vies prèvies, se suspendran els terminis de caducitat o s'interrompran els de prescripció en la forma establida en l'article següent.»

Dos. L'article 69 queda redactat de la manera següent:

«Article 69. *Esgotament de la via administrativa prèvia a la via judicial social.*

1. Per a poder demandar l'Estat, les comunitats autònomes, les entitats locals o les entitats de dret públic amb personalitat jurídica pròpia vinculades o dependents d'aquests, serà requisit necessari haver esgotat la via administrativa, quan així siga procedent, d'acord amb el que estableix la normativa de procediment administratiu aplicable.

En tot cas, l'Administració pública haurà de notificar als interessats les resolucions i els actes administratius que afecten els seus drets i interessos, i la notificació contindrà el text íntegre de la resolució, amb la indicació de si és o no definitiu en la via administrativa, l'expressió dels recursos que corresponguen, l'òrgan davant del qual hagen de presentar-se i el termini per a interposar-los, sense perjudici que els interessats puguen exercitar, si és el cas, qualsevol altre que estimen procedent.

Les notificacions que, contenint el text íntegre de l'acte, ometen algun dels altres requisits previstos en el paràgraf anterior mantindran suspesos els terminis de caducitat i interromputs els de prescripció i únicament produiran efecte a partir de la

data en què l'interessat realitze actuacions que suposen el coneixement del contingut i abast de la resolució o l'acte objecte de la notificació o resolució, o interpose qualsevol recurs que corresponga.

2. Des que s'haja d'entendre esgotada la via administrativa, l'interessat podrà formalitzar la demanda en el termini de dos mesos davant del jutjat o la sala competent. A la demanda s'hi adjuntarà una còpia de la resolució denegatòria o del document acreditatiu de la interposició o resolució del recurs administratiu, segons siga procedent, i s'hi unirà una còpia de tot això per a l'entitat demandada.

3. En les accions derivades d'acomiadament i la resta d'accions subjectes a termini de caducitat, el termini d'interposició de la demanda serà de vint dies hàbils o l'especial que siga aplicable, comptats a partir de l'endemà del dia en què s'haja produït l'acte o la notificació de la resolució impugnada, o des que s'haja de considerar esgotada la via administrativa en els altres casos.»

Tres. L'article 70 queda redactat de la manera següent:

«Article 70. *Excepcions a l'esgotament de la via administrativa.*

No serà necessari esgotar la via administrativa per a interposar una demanda de tutela de drets fonamentals i llibertats públiques enfront d'actes de les administracions públiques en l'exercici de les seues potestats en matèria laboral i sindical, si bé el termini per a la interposició de la demanda serà de vint dies des de l'endemà de la notificació de l'acte o del transcurs del termini fixat per a la resolució, sense més tràmits; quan la lesió del dret fonamental tinga l'origen en la inactivitat administrativa o en una actuació en via de fet, o s'haja interposat potestativament un recurs administratiu, el termini de vint dies s'iniciarà transcorreguts vint dies des de la reclamació contra la inactivitat o via de fet, o des de la presentació del recurs, respectivament.»

Quatre. L'article 72 queda redactat de la manera següent:

«Article 72. *Vinculació respecte a la reclamació administrativa prèvia en matèria de prestacions de Seguretat Social o via administrativa prèvia.*

En el procés no podran introduir les parts variacions substancials de temps, quantitats o conceptes respecte dels que siguen objecte del procediment administratiu i de les actuacions dels interessats o de l'Administració, bé en fase de reclamació prèvia en matèria de prestacions de Seguretat Social o de recurs que esgoti la via administrativa, excepte quant als fets nous o que no hagen pogut conèixer-se amb anterioritat.»

Cinc. L'article 73 queda redactat de la manera següent:

«Article 73. *Efectes de la reclamació administrativa prèvia en matèria de prestacions de Seguretat Social.*

La reclamació prèvia en matèria de prestacions de Seguretat Social interromprà els terminis de prescripció i suspendrà els de caducitat. Aquests últims es reprendran l'endemà de la notificació de la resolució o del transcurs del termini en què haja de considerar-se desestimada.»

Sis. L'article 85 queda redactat de la manera següent:

«Article 85. *Realització del judici.*

1. Si no hi ha avinença en conciliació, es passarà a continuació a judici i es donarà compte de les actuacions.

Amb caràcter previ es resoldrà motivadament, en forma oral i oïdes les parts, sobre les qüestions prèvies que es puguen formular en aquest acte, així com sobre

els recursos o altres incidències pendents de resolució, sense perjudici de la ulterior fonamentació succinta en la sentència, quan corresponga. Igualment, seran oïdes les parts i, si és el cas, es resoldrà, motivadament i en forma oral, allò que corresponga sobre les qüestions que el jutge o tribunal puga plantejar en aquell moment sobre la seua competència, els pressupòsits de la demanda o l'abast i els límits de la pretensió formulada, respectant les garanties processals de les parts i sense perjudicar el fons de l'assumpte.

A continuació, el demandant ratificarà o ampliarà la seua demanda, encara que en cap cas podrà fer-li una variació substancial.

2. El demandat contestarà afirmant o negant concretament els fets de la demanda, i al·legant totes les excepcions que estime procedents.

3. Únicament podrà formular una reconvecció quan l'haja anunciat en la conciliació prèvia al procés o en la contestació a la reclamació prèvia en matèria de prestacions de Seguretat Social o la resolució que esgoti la via administrativa, i haja expressat en essència els fets en què es fonamenta i la petició en què es concreta. No s'admetrà la reconvecció si l'òrgan judicial no és competent, si l'acció que s'exercita ha de ventilar-se en una modalitat processal distinta i l'acció no és acumulable, i quan no hi haja connexió entre les seues pretensions i les que siguen objecte de la demanda principal.

No serà necessària la reconvecció per a al·legar una compensació de deutes, sempre que siguen vençuts i exigibles i no es formule cap pretensió de condemna reconveccional, i, en general, quan el demandat esgrimisca una pretensió que tendisca exclusivament a ser absolt de la pretensió o pretensions objecte de la demanda principal, i n'hi haurà prou amb al·legar-ho en la contestació a la demanda. Si l'obligació necessita una determinació judicial perquè no és líquida amb antelació al judici, caldrà expressar concretament els fets que fonamenten l'excepció i la forma de liquidació del deute, així com haver-la anunciat en la conciliació o mediació prèvies, o en la reclamació en matèria de prestacions de Seguretat Social o la resolució que esgoten la via administrativa. Formulada la reconvecció, es traslladarà a les altres parts perquè la contesten en els termes establits per a la demanda. El mateix tràmit de trasllat s'acordarà per a donar resposta a les excepcions processals, en cas de ser al·legades.

4. Les parts faran ús de la paraula totes les vegades que el jutge o el tribunal ho estime necessari.

5. Així mateix, en aquest acte, les parts podran al·legar el que estimen convenient als efectes del que disposa la lletra b) de l'apartat 3 de l'article 191, i oferiran, per al moment processal oportú, els elements de judici necessaris per a fonamentar les seues al·legacions. No serà necessari aportar una prova sobre aquesta qüestió concreta quan el fet que el procés afecta molts treballadors o beneficiaris siga notori per la seua pròpia naturalesa.

6. Si no se susciten qüestions processals o si, suscidades, s'han respost, les parts o els seus defensors fixaran amb el tribunal els fets sobre els quals hi haja conformitat o disconformitat dels litigants. Es consignarà, en cas necessari, en l'acta o, si és el cas, per diligència, una referència succinta a aquelles qüestions essencials conformes, a l'efecte d'un ulterior recurs. Igualment, les parts podran facilitar unes notes breus de càlcul o resum de dades numèriques.

7. En cas d'assentiment total o parcial, serà aprovat per l'òrgan jurisdiccional, oïdes les altres parts, si no incorre en renúncia prohibida de drets, frau de llei o perjudici a tercers, o és contrari a l'interés públic, mitjançant una resolució que podrà dictar-se oralment. Si l'assentiment és total, es dictarà una sentència condemnatòria d'acord amb les pretensions de l'actor. Quan l'assentiment siga parcial, podrà dictar-se una interlocutòria aprovatòria, que podrà portar-se a efecte pels tràmits de l'execució definitiva parcial, sempre que per la naturalesa de les pretensions objecte d'assentiment siga possible un pronunciament separat que no perjudique les restants

qüestions que no hagen sigut objecte d'assentiment, respecte de les quals continuarà l'acte de judici.

8. El jutge o tribunal, una vegada practicada la prova i abans de les conclusions, llevat que hi haja oposició d'alguna de les parts, podrà suscitar la possibilitat d'arribar a un acord, i si no s'aconsegueix en aquell moment prosseguirà la celebració del judici.»

Set. L'article 103 queda redactat de la manera següent:

«Article 103. *Presentació de la demanda per acomiadament.*

1. El treballador podrà reclamar contra l'acomiadament dins dels vint dies hàbils següents a aquell en què s'haja produït. El dit termini serà de caducitat a tots els efectes i no es comptaran els dissabtes, els diumenges i els festius en la seu de l'òrgan jurisdiccional.

2. Si es promou una papereta de conciliació o una sol·licitud de mediació o demanda per acomiadament contra una persona a qui erròniament s'haja atribuït la qualitat d'empresari, i s'acredita amb posterioritat, siga en el judici o en un altre moment anterior del procés, que ho era un tercer, el treballador podrà promoure una nova demanda contra aquest, o ampliar la demanda si no s'ha realitzat el judici, sense que comence el còmput del termini de caducitat fins al moment en què conste qui és l'empresari.

3. Les normes del present capítol seran aplicables a la impugnació de les decisions empresarials d'extinció de contracte amb les especialitats necessàries, sense perjudici del que preveu l'article 120 i de les conseqüències substantives de cada tipus d'extinció contractual.»

Huit. L'article 117 queda redactat de la manera següent:

«Article 117. *Requisit de l'esgotament de la via administrativa prèvia a la via judicial.*

1. Per a demandar l'Estat pels salaris de tramitació, serà requisit previ haver reclamat en via administrativa en la forma i els terminis establits, contra la denegació de la qual l'empresari o, si és el cas, el treballador podrà promoure l'acció oportuna davant del jutjat que en va conèixer en la instància del procés d'acomiadament.

2. A la demanda haurà d'adjuntar-se una còpia de la resolució administrativa denegatòria o de la instància de sol·licitud de pagament.

3. El termini de prescripció d'aquesta acció és el previst en l'apartat 2 de l'article 59 del text refós de la Llei de l'Estatut dels Treballadors. El seu còmput s'iniciarà, en cas de reclamació efectuada per l'empresari, des del moment que aquest pateix la disminució patrimonial ocasionada per l'abonament dels salaris de tramitació, i, en cas de reclamació del treballador, des de la data de notificació a aquest de la interlocutòria judicial que haja declarat la insolvència de l'empresari.»

Disposició final quarta. *Referències normatives.*

Les referències fetes a la Llei 30/1992, de 26 de novembre, de Règim Jurídic de les Administracions Públiques i del Procediment Administratiu Comú, s'entendran fetes a la Llei del Procediment Administratiu Comú de les Administracions Públiques o a la Llei de Règim Jurídic del Sector Públic, segons corresponga.

Disposició final cinquena. *Adaptació normativa.*

En el termini d'un any a partir de l'entrada en vigor de la llei, s'hi hauran d'adequar les normes reguladores estatals, autonòmiques i locals dels distints procediments normatius que siguen incompatibles amb el que preveu aquesta llei.

Disposició final sisena. *Desplegament normatiu de la llei.*

Es faculta el Consell de Ministres i el ministre d'Hisenda i Administracions Públiques, en l'àmbit de les seues competències, per a dictar totes les disposicions reglamentàries que siguen necessàries per a el desplegament de la present llei, així com per a acordar les mesures necessàries per a garantir l'efectiva execució i implantació de les previsions d'aquesta llei.

Disposició final setena. *Entrada en vigor.*

La present llei entrarà en vigor a l'any de la publicació en el «Boletín Oficial del Estado».

No obstant això, les previsions relatives al registre electrònic d'apoderaments, registre electrònic, registre d'empleats públics habilitats, punt d'accés general electrònic de l'Administració i arxiu únic electrònic produiran efectes als dos anys de l'entrada en vigor de la llei.

Per tant,

Mane a tots els espanyols, particulars i autoritats, que complisquen aquesta llei i que la facen complir.

Madrid, 1 d'octubre de 2015.

FELIPE R.

El president del Govern,
MARIANO RAJOY BREY